

๖๖๖. ๐๑๑

๗ ๖๖๖ ๗

๖.๖

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

กิตติวรรณ ลิทธิเวช

๑๘ พ.ย. ๒๕๓๔

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ความหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

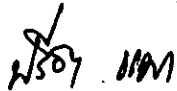
มกราคม ๒๕๓๔

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

174305

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปัญหานี้จนบัดนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

ประธาน

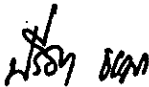
(ผศ.ดร. ปรีชา ธรรมา)

กรรมการ

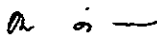
(รศ.ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

คณะกรรมการสอบ

ประธาน

(ผศ.ดร. ปรีชา ธรรมา)

กรรมการ

(รศ.ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อ. วัฒนา ศรีสัตย์วาจา)

บัณฑิตวิทยาลัยขอแนะนำให้รับปัญหานี้จนบัดนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่ ... 7 ... เดือน ... กุมภาพันธ์ ... พ.ศ. 2534

ประกาศผลการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้เนื่องมาจากความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ธรรมา รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร อาจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา และคณาจารย์ภาคจิตวิทยาทุกท่าน ที่ท่านได้ให้ข้อคิดและคำแนะนำในการทากิจวิจัย รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งงานแก้ที่ช่วยให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตัวผู้วิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของทุกท่าน และจะขอระลึกถึงพระคุณของท่านตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณพระ เลขาธิการของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติวัดมหาธาตุ-ยุวราชรังสฤษฎิ์, วัดประยุรวงศาวาส, วัดสุทัศน์เทพวราราม, วัดโสมมณีสถิตวิหาร, วัดเกษิ (เอกมัย) และวัดพระศรีมหาธาตุ (บางเขน) ที่ได้กรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับนักเรียนพุทธศาสนานานาชาติ และอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนวัดสังเวช โรงเรียนราชวินิตมัธยม โรงเรียนสารวิทยา โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง โรงเรียนวัดสุวรรณาราม-วิทยาคม ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณมธุรส ชานาญทัศน์ คุณนันทา แทนธานี คุณวิมลลักษณ์ ชูชาติ และคุณสารวณู กาจจิตภัย

ท้ายสุดนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ ที่ให้การสนับสนุนทั้งกำลังใจ กาลังใจ และกำลังใจทรัพย์ ขอขอบคุณพี่สาวและน้องสาว ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่เสมอมา รวมทั้งผู้ให้ความช่วยเหลืออีกหลายท่านที่มีได้เอื้อนนามไว้ ณ ที่นี้

กิตติวรรณ สิทธิเวช

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบข่ายของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
ศาสนาและจริยธรรม	12
ความสำคัญของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาต่อสังคม	15
สถาบันศาสนากับการพัฒนาจริยธรรม	17
โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	35
ทฤษฎีและแนวความคิดทางจิตคิด	41
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา	44
ภูมิหลังทางสังคมของนักเรียนกับความรู้ความเข้าใจและ การปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา	49
สาเหตุและปัญหาของวัยรุ่น	60
วัยรุ่นกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา	62
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	65

3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	67
	ประชากร	67
	กลุ่มตัวอย่าง	67
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	70
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	79
	การวิเคราะห์ข้อมูล	79
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	79
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	88
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	89
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	115
	วิธีดำเนินการวิจัย	115
	การวิเคราะห์ข้อมูล	117
	สรุปผลการวิจัย	118
	อภิปรายผล	120
	ข้อเสนอแนะ	135
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	136
	บรรณานุกรม	137
	ภาคผนวก	148
	ประวัติผู้วิจัย	204

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	69
2 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	70
3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร	90
4 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามตัวแปรด้านเพศ	94
5 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามตัวแปรด้านทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินาศาตถ์	95
6 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามตัวแปรด้านระดับการศึกษาของนักเรียน	96
7 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามตัวแปรด้านระดับการศึกษาของบิดา	97
8 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามตัวแปรด้านระดับการศึกษาของมารดา	98
9 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามตัวแปรด้านอาชีพของบิดา	100

10	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามตัวแปรด้านอาชีพของมารดา	102
11	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามตัวแปรด้านฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว	104
12	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามตัวแปรด้านสถานภาพทางการเรียน	105
13	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพศชายกับเพศหญิง	106
14	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนากับนักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อ การเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	107
15	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	108
16	แสดงการ เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	109
17	แสดงการ เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	110
18	แสดงการ เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่บิดามีอาชีพแตกต่างกัน	111
19	แสดงการ เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มารดามีอาชีพแตกต่างกัน	112

20	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน	113
21	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีสถานภาพทางการเรียนแตกต่างกัน	114
22	แสดงหมวดเนื้อหาของแบบทดสอบทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์	189
23	แสดงคำถามจำแนกของแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ..	190
24	แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาข้อสอบความรู้ ความเข้าใจทางพุทธศาสนา	192
25	แสดงค่าความยากง่าย และคำถามจำแนกรายข้อ ของแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา	194
26	แสดงค่าเฉลี่ยข้อสอบความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา	196
27	แสดงลักษณะ เนื้อหาข้อสอบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา	198
28	แสดงคำถามจำแนกของแบบทดสอบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา	199
29	แสดงค่าสถิติพื้นฐาน	201

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แสดงโครงสร้างของพุทธศาสนาจากหนังสือบรมธรรมภาคต้น	15
2	แผนภูมิสังกัปของเจตคติ	42

ภูมิหลัง

"วัยรุ่น" เมื่อกล่าวถึงคำนี้ บุคคลหลายฝ่ายเห็นพ้องกันว่า เป็นวัยที่ต้องพบกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงช่วงหนึ่งของชีวิต เนื่องจากเป็นวัยที่ต้องปรับตัวของตัวเองและปรับตัวกับบทบาทใหม่ทางสังคม และพร้อมที่จะทำให้เกิดปัญหาได้ เมื่อไม่ประสบผลสำเร็จด้านการปรับตัวในเรื่องนี้ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2527 : 48) กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นจะเริ่มรุ่น จนเริ่ม ๆ วัยรุ่นเป็นวัยที่มีปัญหา เป็นวัยอ่อนไหว พร้อมที่จะดีและพร้อมที่จะ เลวได้ตลอดเวลา ผ่านพ้นช่วงวัยนี้ไปเด็กก็ไม่มีอะไรน่าห่วงแล้ว เพราะต่อจากนั้น วัยรุ่นจะ เข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นทุกที วัยจะเริ่มรุ่นจึง เป็นวัยวิกฤต เป็นวัยที่ต้องการความเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษจากทุกฝ่าย คือทั้งจากครอบครัว โรงเรียน และสิ่งแวดล้อม วัยวิกฤตนี้จะอยู่ในระยะ 13-19 ปี ถ้าเรียนหนังสือก็อยู่ระหว่างชั้นมัธยมศึกษา ระยะวัยรุ่นจึงเป็นช่วงต่อระหว่างความเป็นเด็กและเป็นผู้ใหญ่ นับเป็นระยะสำคัญ ระยะหนึ่งของชีวิตของทุกคน ทั้งหญิงและชาย การเผยแพร่ความรู้ใด ๆ ทั้งแก่เด็กวัยรุ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น เพื่อช่วยพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นไปสู่ความเจริญงอกงามนั้น จึงนับเป็นกิจที่ควรทำ และเป็นงานที่มีความสำคัญพอ ๆ กับการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยอื่น ๆ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2523 : 287) พัฒนาการทางด้านศีลธรรมนับว่าเป็นงานพัฒนาการที่มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการที่จะให้วัยรุ่นเข้าอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และความรู้สึกหรือการปฏิบัติตามศีลธรรมของวัยรุ่นนั้นควรเป็นสิ่งที่มาจากจิตใจเป็นสำคัญ (อบลรัตน์ เฟิงสฤติย์.

2526 : 339) การปลูกฝังศีลธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะแก่บุคคลวัยรุ่นนั้นจะมีบทบาทเป็นผู้นำสังคม

ในอนาคต เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซึ่งแต่เดิมมาเด็กไทยมักจะได้รับการปลูกฝังจริยธรรมอย่างเป็น

ระบบ จากการศึกษาเล่าเรียนจากพระภิกษุในวัด การอบรมสั่งสอนจริยธรรมเน้นหนักตามแนว

พุทธศาสนา และอาจจัดได้ว่าเป็นการอบรมสั่งสอนที่ได้ผลมาก เพราะบิดามารดาของเด็กไทยมี

- ✓ ศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่เวลาต่อมาสภาพสังคมเปลี่ยนไป เด็กไทยจำนวนมาก
 - ✓ ต้องใช้เวลาในการศึกษาในโรงเรียนเป็นเวลาหลายปี บิดามารดาต้องใช้เวลาหมกมุ่นอยู่กับการ
 - ✓ ท้าทายกันมากขึ้น ความก้าวหน้าทางวิทยาการทำให้คนรุ่นใหม่เชื่อแต่ในสิ่งที่เห็นจริง เห็นจึงได้
 - ✓ การสอนศีลธรรมจริยธรรมที่แต่เดิมมาอยู่บนรากฐานของความศรัทธา ก็เกิดความสั่นคลอน กอปรกับ
 - ✓ พระภิกษุผู้สอนศีลธรรมจำนวนมากยังคงใช้วิธีการเดิม เช่น การเทศนาในการอบรมสั่งสอนจึงทำให้
 - ✓ เด็กรุ่นใหม่ขาดความศรัทธาในศาสนาลง นอกจากนี้ยังมีผู้ตั้งข้อสงสัย เกิดถึงการสอนจริยธรรมใน
 - ✓ โรงเรียนว่าไม่มีใครที่จะบรรลุจุดประสงค์ตามข้อเท็จจริง ผู้สอนทำหน้าที่เพียงให้ข้อเท็จจริง
- เกี่ยวกับพุทธประวัติ ศีลธรรม ผู้เรียนมีหน้าที่จำข้อเท็จจริงให้ได้มากเพื่อให้สอบได้ (ธีรพร อารรมณ. 2530 : 32-33) เมื่อผู้เรียนใช้วิธีการมากกว่าที่จะเรียนรู้และเข้าใจอย่างจริงจัง ปัญหาศีลธรรมจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจึงได้รับการกล่าวถึงมากขึ้น และจากการวิจัยถึงปัญหานี้เนื่องมาจาก "เด็กวัยรุ่น" ของกรมวิชาการพบว่าปัญหาของวัยรุ่นที่พบอย่างมากมายในสังคม สามารถเรียงตามลำดับได้ดังนี้ คือ ปัญหานัธพาลวัยรุ่น อาชญากรวัยรุ่น การประพฤติดังกล่าวทางเพศ การยกพวกตีกันของนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านสังคม นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางบ้านและทางโรงเรียน เช่น การไม่อยู่ในรื้อวาท การคลั่งคาราภาพยนตร์ นักร้อง นักกีฬา ตลอดจนการใช้ประชาธิปไตยเกินขอบเขต ซึ่งปัญหาดังกล่าว เหล่านี้ จากการวิจัยพบอีกว่าเป็นผลมาจากการที่เด็กสมัยนี้ค่อยศีลธรรมและวัฒนธรรมมากกว่าเด็กสมัยก่อน (ฉลองรัฐ อินทรีย์ และคนอื่นๆ. 2527 : 35) แนวทางการอบรมเด็กและเยาวชนที่ได้ผลมาแล้วแต่อดีตก็คือการอบรมให้มีคุณธรรมโดยใช้หลักธรรมทางศาสนา เมื่อเป็นดังนี้การใช้ธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องกล่อมเกล่าจิตใจของเยาวชนนั้น นับเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ เพราะศาสนาได้กล่อมเกล่าจิตใจคนให้ประพฤติดังปฏิบัติอยู่ในขอบเขตของศีลธรรม นอกจากนี้ยังได้เพิ่มความขันธ์ ความอดทน ความซื่อสัตย์ รักเกียรติในการที่จะไม่ประพฤติดัง ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่มีความค่า และเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนให้ประชาชนและเยาวชนได้ศึกษาทำความเข้าใจกับศาสนาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทุกคนมีศีลธรรมนำใจ การนับถือศาสนาจะต้องประกอบด้วยการเรียนรู้หลักศาสนาและสามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน คนที่มีศีลธรรมประจักษ์ การคิดทำสิ่งใดที่ไม่เหมาะสมคงจะไม่เกิดขึ้น การประกอบอาชญากรรมและสิ่งเลวร้ายจะได้ลดน้อยลง (ผจงจิต อธิคมนันตะ. 2528 : 50)

โรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยานับเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการแก้ไขปัญหาคีลธรรมของเด็ก และเยาวชนที่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้สนับสนุนเพื่อให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรม ในการปลูกฝังอุปนิสัยอันดีแก่เยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ และเผยแพร่หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้จะทำให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ยังเป็นการ เสริมสร้างบุคลลากรของชาติให้มีคุณภาพในด้าน คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นการช่วยแก้ปัญหาสังคม ส่วนรวมอีกด้วย (อดุลย์ รัตตานนท์. 2531 : คำนำ)

โดยลักษณะ เนื้อหาในการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยา ส่วนใหญ่ใน ระดับชั้นกลาง (ม.1 - ม.3) จะเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจในด้าน คุณค่าของพระพุทธศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี ซึ่งเมื่อนักเรียนได้เรียนวิชาทางศาสนาไปแล้ว จะมีการนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันมากขึ้นน้อยเพียงใดนั้น เป็นสิ่งที่ผู้วิจัย สนใจศึกษาเพราะในปี พ.ศ. 2523 ได้มีงานวิจัยที่ศึกษากับเยาวชนอื่นที่ไม่ได้ศึกษาที่โรงเรียน พุทธศาสนานันทวิทยาแสดงให้เห็นว่า เยาวชนมีความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนารวมถึงการ เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังมีความสนใจที่จะปฏิบัติธรรมเพื่อส่งเสริม พุทธศาสนาเพียงร้อยละ 9.5 เท่านั้น (วัฒนา ดิศพงษ์. 2523) ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัย อีกชิ้นหนึ่งพบว่าในรอบปีหนึ่งคือในปี พ.ศ. 2526 นิสิตมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ได้แสดงกิจกรรมที่แสดง ให้เห็นว่าเป็นชาวพุทธ เช่น ตักบาตร ฟังธรรม และอื่น ๆ เพียงครั้งเดียวหรือไม่เคยกระทำเลย มีถึงร้อยละ 55.2 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเหินห่างจากศาสนาและขาดความสนใจในพุทธศาสนาของ นิสิตเป็นอย่างยิ่ง (นกเล็ก สุขถิ่นไทย. 2527) ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา กับเด็กนักเรียนทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยาว่า ความรู้ความเข้าใจ กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนานั้นจะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพียงใด และ เมื่อแยกศึกษาตามตัวแปร เพศ ระดับของนักเรียน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานันทวิทย ระดับการศึกษาของบิดา มารดา ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน จะมีความแตกต่าง กันหรือไม่ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ น่าจะเป็นเครื่องชี้ชัดอย่างหนึ่งว่า นโยบายการแก้ปัญหาคีลธรรม ของเด็กและเยาวชนที่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ให้การสนับสนุนอยู่นี้มีการพัฒนา ให้เด็กและเยาวชนได้มีการปฏิบัติพุทธศาสนาเพียงใด

ความมุ่งหมายของการค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาติศย์ ปีการศึกษา 2533 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในกลุ่มรวม และจำแนกตามเพศ ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินาติศย์ ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาติศย์ ปีการศึกษา 2533 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางด้าน เพศ ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินาติศย์ ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาติศย์ ที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษาของนักเรียน ต่างกัน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินาติศย์ต่างกัน ระดับการศึกษาของบิดามารดาต่างกัน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน อาชีพของบิดามารดาต่างกัน สถานภาพทางการเรียนต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบทิศทางและระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาติศย์
2. การศึกษาดังนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องตัวใดที่ทำให้เกิดความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาติศย์

3. ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ เพียงใด เมื่อมีความแตกต่างกันด้านเพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นโดยเฉพาะโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์จะได้นำมาพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหาคความบกพร่องทางด้านหลักธรรมของวัยรุ่นซึ่งเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

4. การศึกษาครั้งนี้ถ้าผลการวิจัยพบความสัมพันธ์ในเชิงนิมิตระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา นั่นก็หมายความว่า ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนามาก จะมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนามาก และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาน้อย จะมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาน้อย ถ้าได้ผลดังเช่นที่กล่าวมานี้ ผลการวิจัยนี้อาจให้แนวทางได้ว่า การจัดการศึกษาทางด้านพุทธศาสนาให้แก่บุคคลก็เป็นสิ่งที่รัฐบาลหรือโรงเรียนควรให้ความสนใจเพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้มีความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนามากขึ้น อันอาจนำไปสู่การปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของบุคคลมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 ซึ่งมีทั้งหมด 75 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างครั้งนี้กระทำกับเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 จำนวน 300 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

2.1 นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง-3 ของโรงเรียนสหศึกษา
ที่มาได้ไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ จำนวน 150 คน

2.2 นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ของโรงเรียนสหศึกษา
ที่ไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ จำนวน 150 คน ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในบทที่ 3

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ลักษณะการศึกษาแบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ

3.1 การศึกษาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัว คือความรู้ความเข้าใจกับการ
ปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ทั้งในกลุ่มรวม และ เมื่อจำแนกตามตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1.1 เพศ

3.1.2 ระดับการศึกษาของนักเรียน

3.1.3 ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

3.1.4 ระดับการศึกษาของบิดามารดา

3.1.5 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3.1.6 อาชีพของบิดามารดา

3.1.7 สถานภาพทางการเรียน

3.2 การศึกษาเปรียบเทียบ

3.2.1 ตัวแปรต้น

3.2.1.1 เพศ

3.2.1.2 ระดับการศึกษาของนักเรียน

3.2.1.3 ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

3.2.1.4 ระดับการศึกษาของบิดามารดา

3.2.1.5 ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว

3.2.1.6 อาชีพของบิดามารดา

3.2.1.7 สถานภาพทางการเรียน

3.2.2 ตัวแปรตาม

3.2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติ
 ดนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาถิตย

3.2.2.2 การปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนพุทธศาสนาวินาถิตย หมายถึง โรงเรียนที่คณะสงฆ์ และกรรมการศาสนา จัดตั้งขึ้นให้เป็นสถานที่อบรมศีลธรรม จริยธรรม และวิชาการทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะ มีจุดประสงค์ ให้นักเรียน มีความรู้ทางพุทธศาสนาสมกับที่เป็นพุทธศาสนิกชน และฝึกฝนให้นักเรียนเป็นคนดี มี ศีลธรรมประจำใจ เปิดสอนเฉพาะวันอาทิตย์ ครุส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ สถานที่สอนเป็นโรงเรียน ในวัด

2. ความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของ พุทธศาสนา คือ โครงสร้างและคุณค่าของพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจทางหลักธรรม ความรู้ ความเข้าใจในประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา ซึ่งมีขอบข่ายตามหนังสือหลักสูตร วิชาธรรม- ประวัติพระพุทธานุสาสนา โรงเรียนพุทธศาสนาวินาถิตย ของกรรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2531 ในระดับชั้นกลาง (ม.1 - ม.3) ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดย ระดับความรู้ความเข้าใจจะได้จากคะแนนรวมของการตอบแบบทดสอบ ผู้ที่ได้คะแนนรวมจาก แบบทดสอบสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนามาก ผู้ที่ได้คะแนนรวมจาก แบบทดสอบต่ำ แสดงว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา น้อย

3. การปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา หมายถึง การประพฤติหรือปฏิบัติตนตามแนวทาง โครงสร้างและคุณค่าของพุทธศาสนา การประพฤติหรือปฏิบัติตนตามหลักธรรม การประพฤติหรือ ปฏิบัติตนตามประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา ซึ่งมีขอบข่ายตามหนังสือหลักสูตรวิชาธรรม-ประวัติ พระพุทธานุสาสนา ของกรรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2531 ในระดับชั้นกลาง (ม.1 - ม.3) วัดได้จาก แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ระดับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาจะได้

จากคะแนนรวมของการตอบแบบทดสอบ ผู้ที่ได้คะแนนรวมจากการตอบแบบทดสอบสูงแสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปฏิบัติตนทางพุทธศานามาก ผู้ที่ได้คะแนนรวมจากการตอบแบบทดสอบต่ำ แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปฏิบัติตนทางพุทธศานาน้อย โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ตัดเพื่อหากลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2533 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

5. เพศของนักเรียน หมายถึง นักเรียนชาย นักเรียนหญิง ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

6. ระดับการศึกษาของนักเรียน หมายถึง ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

6.1 มัธยมศึกษาปีที่ 1

6.2 มัธยมศึกษาปีที่ 2

6.3 มัธยมศึกษาปีที่ 3

7. ระดับการศึกษาของบิดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่บิดาของนักเรียนได้รับ แบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

ระดับต่ำ หมายถึง ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นถึงระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

ระดับกลาง หมายถึง ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

ระดับสูง หมายถึง ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

8. ระดับการศึกษาของมารดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่มารดาของนักเรียนได้รับ แบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

ระดับต่ำ หมายถึง ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ถึงชั้นประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

ระดับกลาง หมายถึง ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

ระดับสูง หมายถึง ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

9. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง สภาพรายได้ของครอบครัวต่อเดือนที่ได้จากการรายงานตามการรับรู้ของนักเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับต่ำ หมายถึง สภาพรายได้ของครอบครัวต่อเดือนที่นักเรียนรายงานว่า ไม่ค่อยพอใช้จนถึงไม่พอใช้

ระดับกลาง หมายถึง สภาพรายได้ของครอบครัวต่อเดือนที่นักเรียนรายงานว่า พอมีพอใช้

ระดับสูง หมายถึง สภาพรายได้ของครอบครัวต่อเดือนที่นักเรียนรายงานว่า ค่อนข้างเหลือใช้ จนถึงเหลือใช้

10. อาชีพของบิดา หมายถึง ประเภทหรือลักษณะของงานที่คิดเป็นอาชีพหลักซึ่งมีรายได้ประจำแบ่งเป็น

อาชีพที่เป็นวิชาชีพ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ ครู อาจารย์ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ วิศวกร สถาปนิก แพทย์ เภสัชกร ทนายความ นักบัญชี นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ นักบิน นักบริหาร เป็นต้น

อาชีพการค้า ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ พ่อค้าส่ง เจ้าของร้านค้าย่อย ๆ ต่าง ๆ นายหน้า หรือตัวแทนจำหน่ายสินค้า เจ้าของที่ดินให้เช่า เจ้าของบ้านให้เช่า เจ้าของสวน เจ้าของนา เจ้าของไร่ เป็นต้น

อาชีพบริการ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ พนักงานธุรการ พนักงานพิมพ์ พนักงานการเงิน พนักงานขายของ พนักงานประจำเครื่องบิน พนักงานเดินรถ พนักงานโทรเลข พนักงานโทรศัพท์ เป็นต้น

อาชีพผู้ใช้แรงงานขั้นต่ำ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ คนรับใช้ คนยาม คนเดินโต๊ะอาหาร การโรง คนทำความสะอาด กระเบ่ารถเมล์ คนขายของในร้าน หาบเร่ รับจ้างทำงานเป็นรายวัน เป็นต้น

อาชีพที่ใช้แรงงานชั้นสูง ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ ช่างปั้น ช่างศิลป์ นักแสดง นักดนตรี ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดรองเท้า ช่างทาสี ช่างไม้ ช่างปูน ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ ช่างเรียง ช่างพิมพ์ ช่างตัดผม คนขับรถยนต์ ช่างถ่ายรูป ช่างเสริมสวย เป็นต้น

อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ บุคคลโดยทั่ว ๆ ไปที่ไม่มีรายได้ประจำ หรือประกอบอาชีพพิเศษหรืออยู่กับบ้านเฉย ๆ หรือปลดเกษียณแล้ว

11. อาชีพของมารดา หมายถึงประเภทหรือลักษณะของงานที่ยึดเป็นอาชีพหลัก ซึ่งมีรายได้ประจำแบ่งเป็น

อาชีพที่เป็นวิชาชีพ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ ครู อาจารย์ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ วิศวกร สถาปนิก แพทย์ เกษีกร ทนายความ นักบัญชี นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ นักบริหาร เป็นต้น

อาชีพการค้า ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ แม่ค้าส่ง เจ้าของร้านค้าย่อยต่าง ๆ นายหน้าหรือตัวแทนจำหน่ายสินค้า เจ้าของที่ดินให้เช่า เจ้าของสวน เจ้าของนา เจ้าของไร่ เจ้าของบ้านเช่า เป็นต้น

อาชีพบริการ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้ คือ พนักงานธุรการ พนักงานพิมพ์ พนักงานการเงิน พนักงานขายของ พนักงานประจำเครื่องบิน พนักงานเดินรถ พนักงานโทรเลข พนักงานโทรศัพท์ เป็นต้น

อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ ชาวนา ชาวนา ชาวไร่ คนรับใช้ คนยาม คนเดินโต๊ะอาหาร การโรง คนทำความสะอาด กระเป๋ารถเมล์ คนขายของในร้าน หาบเร่ รับจ้างทำงานเป็นรายวัน

อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้คือ ช่างปั้น ช่างศิลป์ นักแสดง นักดนตรี ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดรองเท้า ช่างทาสี ช่างไม้ ช่างปูน ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ ช่างเรียง ช่างพิมพ์ ช่างตัดผม คนขับรถยนต์ ช่างถ่ายรูป ช่างเสริมสวย เป็นต้น

อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ บุคคลที่ทำงานทั่ว ๆ ไปอยู่ในบ้าน โดยไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเป็นพิเศษหรือมีรายได้ประจำ

12. สถานภาพทางการเรียน หมายถึง สถานภาพการเรียนของนักเรียนที่เป็นอยู่ แบ่งเป็น

12.1 เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายก

12.2 ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายก

13. ทศคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินายก หมายถึง สภาพความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกในด้านต่าง ๆ คือ พฤติกรรมของนักเรียน พฤติกรรมของครู เนื้อหาที่ใช้สอน วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลและการประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นความรู้สึกเชิงนิมิต (Positive Attitude) เช่น นำพอใจ เห็นด้วย หรือเป็นความรู้สึกเชิงนิเสธ (Negative Attitude) เช่น ไม่นำพอใจ ไม่เห็นด้วย

ระดับของทศคติวัดได้โดยแบบวัดทศคติต่อการเรียนในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมา บุคคลที่ได้คะแนนรวมจากแบบทดสอบสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีทศคติที่ดีต่อการเรียนมาก ส่วนบุคคลที่ได้รับคะแนนรวมต่ำแสดงว่า เป็นผู้ที่มีทศคติที่ต่อการเรียนน้อย ในงานวิจัยนี้ จะแบ่งผู้ตอบออกเป็นสองกลุ่ม ตามคะแนนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบ คะแนนรวมของนักเรียนแต่ละคนจะนำมาจัดเรียงอันดับคะแนนจากน้อยไปหามาก แล้วใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ของ เอ็ดเวิร์ด (Edwards, 1957 : 152) ตัดเพื่อกำหนดกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย ปีการศึกษา 2533 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการศึกษา เรียงลำดับในการนำเสนอดังนี้

1. ศาสนาและจริยธรรม
2. ความสำคัญของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาต่อสังคม
3. สถาบันศาสนากับการพัฒนาจริยธรรม
4. โรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติ
 - 5.1 ทฤษฎีและแนวความคิดทางจิตคิด
 - 5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา
 - 5.3 ภูมิหลังทางสังคมของนักเรียนกับความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา
6. ปัญหาวิจัยกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา
 - 6.1 สาเหตุปัญหาของวัยรุ่น
 - 6.2 วัยรุ่นกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

1. ศาสนาธรรมและจริยธรรม

จริยธรรมและศาสนาเป็นสิ่งที่แยกกันได้ยาก เพราะมาจากกันและกันจริยธรรมมีพื้นฐานการตัดสินใจคุณค่าอยู่ในเกณฑ์ของศาสนา (ประภาศรี สีหอำไพ. 2531 : 24) ถ้าเราศึกษาถึง

ประวัติความเปลี่ยนแปลง เรื่อยมาของมนุษยชาติเราจะพบว่า ศาสนาและจริยธรรมไม่สามารถแยกจากกันได้ สิ่งใดเป็นจริยธรรมสิ่งนั้นเป็นเรื่องของศาสนา จึงกล่าวได้ว่าศาสนาและจริยธรรมสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดตลอดมาในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ แนวปฏิบัติทางศาสนา (Religious Custom) ถือว่าเป็นความดีงามก่อนที่จะมีแนวปฏิบัติอันเป็นจริยธรรมจริง ๆ (Moral Custom) แยกตัวออกมาต่างหาก (น้อย พงษ์สินท. 2520 : 88) ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและจริยธรรม จึงสัมพันธ์กันดังนี้คือ

1. ศาสนาทกศาสนามีพื้นฐานจริยธรรมที่บ่งชี้ความดี ความงาม ความถูกต้อง บุญคุณ เป็นแก่นสารของศาสนาที่ศาสนิกนามาประกอบเป็นหลักธรรมคำสอน ศาสนาทาหน้าตาที่ไร้อิสระ จริยธรรมออกมาเป็นข้อปฏิบัติ และเป็นข้อกำหนดพฤติกรรมของบุคคล
2. ศาสนาและจริยธรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่สามารถวิเคราะห์แยกแยะรายละเอียดแยกออกจากกัน โดยลักษณะการวิเคราะห์ทางเทวศาสตร์ หรือธรรมชาติวิทยากับจริยศาสตร์ โดยในที่นี้ ศาสนาเปรียบเหมือนคลองที่ฝั่งทั้งสองขนานเป็นขอบเขตให้สายน้ำไหลไปสู่จุดหมายปลายทาง จริยธรรมเปรียบเหมือนน้ำ ถ้าคลองปราศจากน้ำขอบเขตให้สายน้ำไหล จริยธรรมจึง เป็นคุณค่าที่ทำให้ศาสนาดำรงสืบต่อมาโดยตลอด ส่วนศาสนาเป็นคลองธรรมกำหนดวิถีทางการดำรงชีวิตที่มีกรอบเป็นขอบเขตรักษาคู่มือของจริยธรรมให้เป็นแนวเดียวกัน ศาสนาเป็นสื่อในการดำรงและสืบต่อคุณธรรมให้เป็นที่ยอมรับนับถือตลอดมา
3. ศาสนาอาจเสื่อมเพราะขาดการปฏิบัติอย่างจริงจังของศาสนิกชน หรือถูกทำลาย ย้ายจากคนภายนอก แต่จริยธรรมเป็นคุณค่าที่ถาวร ไม่มีสิ่งใดลบไล้งได้ ตัวอย่างเช่น พระพุทธศาสนาที่สูญหายไปจากอินเดีย ซึ่งเป็นแดนพุทธภูมิในช่วงระยะที่ถูกศาสนาอื่นทำลาย เมื่อเหตุการณ์บ้านเมืองสงบลง พระพุทธศาสนาก็มีสาวกประกาศเผยแผ่ขึ้นใหม่ในประเทศอินเดีย เป็นที่ยอมรับนับถือได้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน
4. ศาสนามีศาสนิกชนที่ศรัทธา ดังนั้นจริยธรรมที่มีรายละเอียดปลีกย่อย สามารถใช้เหตุผลวิเคราะห์ ถูก - ผิด ดี - ชั่ว ควร - ไม่ควร ได้หลายทางตามสภาพเหตุการณ์แวดล้อม ทำให้ยังยากแก่การตัดสินว่าสิ่งใดมีจริยธรรมหรือไม่ มากน้อยเพียงไร ศาสนาจึงเป็นกฎที่ใช้ตัดสินสร้างระเบียบวินัยขึ้นในสังคม

5. ศาสนาและจริยธรรม สร้างสันติสุขขึ้นในโลก ความสัมพันธ์ของศาสนาและจริยธรรม นำไปสู่การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในจิตใจของบุคคล ขยายขอบเขตกว้างไปถึงการอำนวยการประโยชน์ต่อผู้อื่น มีความรักเมตตากรุณา มีการให้อภัย รู้จักปฏิบัติต่อกันด้วยความเข้าใจและปรารถนาดีต่อกัน หลักธรรมจริยาสรางความสัมพันธ์อันมวลมนุษยชาติทำให้เกิดหลักศาสนาที่เป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนาและจริยธรรมจึงมีลักษณะที่สนับสนุนเสรีภาพของมนุษย์ในด้านปลูกสำนึกในมโนธรรมของบุคคล มีบทกำหนดลงโทษและให้รางวัล ตัดสินโดยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งดูเหมือนอำนาจเหนือกว่ามนุษย์ แต่ถ้าวิเคราะห์บทลงโทษ หรือรางวัลทางจิตใจอย่างถ่องแท้แล้ว บทลงโทษและการให้รางวัลนั้นจะมีลักษณะตรงกับคำกล่าวที่ว่า "สวรรค์อยู่นอก นรกอยู่ในใจ"

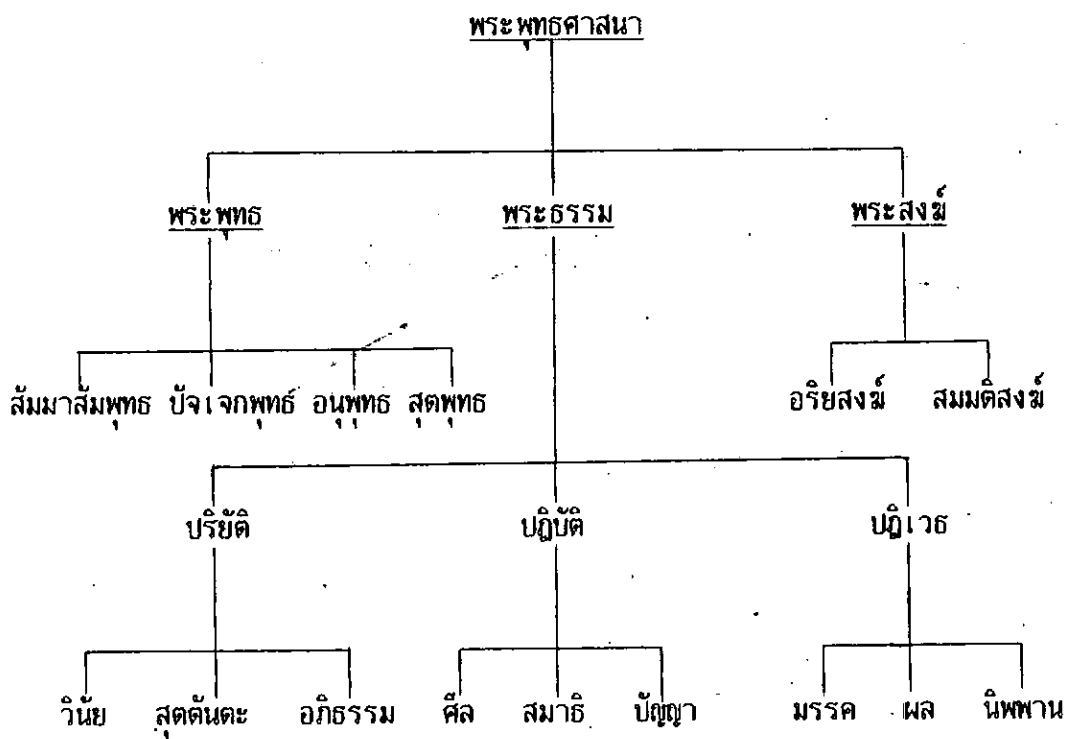
6. ศาสนาและจริยธรรมปรัชญาคุณธรรม (Moral Philosophy) เป็นแก่นสารเช่นเดียวกัน แต่มีการตีความแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความรู้ของศาสตร์ต่าง ๆ เช่น เทวศาสตร์ (Theology) ตีความว่า ศาสนาคือความต่อเนื่องคุณธรรมที่มีพื้นฐานมาจากอำนาจปาฏิหาริย์ หรือ เทวเรืองการ ตีความว่าจริยธรรม คือ คุณค่าที่เสริมสร้างความบริสุทธิ์สมบูรณ์ให้แก่บุคคลและสังคมส่วนรวม นักการศึกษาตีความว่า จริยธรรม คือ คุณธรรมที่ต้องสนับสนุนให้มีการสอนและฝึกปฏิบัติให้แก่ผู้เรียนความสัมพันธ์โดยนัยนี้ จะเห็นได้ว่า การศึกษาศาสนาต้องศึกษาจริยธรรมในศาสนานั้น จึงจะเข้าใจศาสนาได้ (ประภาศรี สีหอำไพ. 2531 : 25 - 26)

สรุปความว่า ศาสนาเป็นพื้นฐานอันดีงามของจริยธรรมส่วนจริยศาสตร์นั้นเป็นการแสดงออกให้ศาสนาปรากฏชัด (คือศาสนาต้องมีหลักจริยศาสตร์) และศาสนาก็มีจริยศาสตร์เป็นเครื่องแสดงออก จริยศาสตร์เน้นหนักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับสังคม ส่วนศาสนาเน้นหนักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับพระเจ้า ศาสนาและจริยศาสตร์ต่างทำหน้าที่ไปด้วยกัน จึงต้องควบคู่กันไป (ชัยวัฒน์ อัครวัฒน์. 2520 : 26)

ดังนั้นในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของพุทธศาสนา จริยธรรมจึงมักจะถูกกล่าวถึงควบคู่กันไปกับเรื่องของพุทธศาสนาด้วย และในการวิจัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมสามารถหยิบยกขึ้นมาอ้างอิงสำหรับการศึกษาด้านศาสนาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ด้วยเหตุที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้นในความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างศาสนากับจริยธรรม

2. ความสำคัญของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาต่อสังคม

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีพระพุทธเจ้าเป็นศาสดา และเป็นผู้ค้นพบหลักธรรมคำสอนที่จะนำไปแก้ไขความทุกข์ของมวลมนุษยชาติ มีพระธรรมหรือสิ่งที่พระพุทธเจ้าค้นพบเป็นคำสอน มีพระสงฆ์ทำหน้าที่สืบทอดศาสนา ซึ่งเทคนิคหรือวิธีการของผู้สืบทอดอาจมีการพลิกแพลง หรือเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ให้เหมาะกับสังคมยุคนั้น แต่พระธรรมคำสอนนั้นมีความเป็นสัจธรรม เป็นความจริงทุกยุคทุกสมัยไม่เปลี่ยนแปลง (ชาดูชัย ยมดิษฐ์. 2528 : 11) ซึ่งลักษณะเกี่ยวพันกันขององค์พระศาสนาทั้งสามส่วนมีความสัมพันธ์กันเป็นดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างของพุทธศาสนาจากหนังสือบรมธรรมภาคต้น

ดังนั้นองค์ประกอบของพุทธศาสนาจึงประกอบไปด้วย พระพุทธ คือ พระพุทธเจ้า ผู้ทรงค้นพบและก่อตั้งพระพุทธศาสนา พระธรรม คือ สิ่งที่พระพุทธเจ้าค้นพบเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์ คือ ผู้ทำหน้าที่สืบทอดคำสอนนั้น ในส่วนของพระธรรมยังแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1. ปริยัติ แปลว่า ความรู้ เป็นทฤษฎีว่าด้วย พระวินัย พระสุตตันตะ และพระอภิธรรม รวมเรียกว่า พระไตรปิฎก

2. ปฏิบัติ คือ การเดินไปสู่จุดหมาย เป็นภาคที่ว่าด้วยการปฏิบัติตามแนวทางที่จะก้าวไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสุขหรือความหลุดพ้นจากความชั่วทั้งปวง แบ่งออกเป็นชั้น ๆ ได้ 3 ชั้น คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

3. ปฏิเวธ คือ ผลของการปฏิบัติ หรือเป็นภาคที่ว่าด้วย การบริโภคนผลจากข้อที่ 2 ตามความหมายหรือละเอียดของการปฏิบัตินั้น แบ่งออกเป็น มรรค ผล และนิพพาน-(พุทธทาสภิกขุ, 2511 : 2 - 3)

หลักการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงมุ่งที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่พุทธบริษัทให้เกิดความสงบสุขทั้งส่วนตนและสังคม จึงทรงชี้แนะทางปฏิบัติสำหรับกำจัดความชั่วอันเป็นอกุศลมูลที่มีเหตุมาจาก โลภะ โทสะ และโมหะ คือ ความโลภ โกรธ และหลง ซึ่งเป็นแนวทางที่พระองค์ชี้แนะไว้ให้ปฏิบัติเป็นชั้น ๆ ดังนี้

1. ศีล เป็นข้อกำจัดอกุศลมูล ซึ่งเน้นการปฏิบัติขั้นต้นที่ใช้ควบคุมความประพฤติภายนอกได้แก่ กาย วาจา และมีผลต่อสังคม คือ เกิดความสุขความร่มเย็นในสังคม

2. สมาธิ เป็นข้อกำจัดอกุศลมูลหรือความชั่วที่ใช้ควบคุมทางกาย วาจา ใจ ในการปฏิบัติที่ต้องใช้หลังจิตเป็นสมาธิแน่นแน่ว สะอาด ตั้งมั่นและอ่อนโยน ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความสุขใจของผู้ปฏิบัติ

3. ปัญญา เป็นข้อปฏิบัติขั้นสูงที่มีความละเอียดประณีต ลึกซึ้ง ผู้ปฏิบัติถึงขั้นนี้ จะพ้นจากบ่วงกิเลสโดยสิ้นเชิง เพราะเป็นขั้นที่ล่วงรู้สัจธรรมที่แท้จริงของชีวิต

หลักปฏิบัติทั้ง 3 ชั้นนี้ให้ผลต่างกัน คือ ศีล ให้ผลต่อสังคม สมาธิ ให้ผลต่อตนเอง และ สังคม ส่วนปัญญา ให้ผลต่อตนเองและสังคม และการเข้าถึงสัจธรรมของชีวิตที่แท้จริง หลักปฏิบัตินี้ กล่าวกันว่าเป็นหัวใจของศาสนาของพุทธศาสนา ถ้าพุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติกันแม้ในขั้นหยาบ คือศีลก็จะทำให้สังคมอยู่ด้วยกันด้วยความร่มเย็น ความเบียดเบียนกันก็ไม่มี ทั้งยังก่อให้เกิดความ เจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติอีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า "สี เลน สุขติ ยนติ" หมายถึง คนจะถึงสุขคติด้วย ศีล (ปั่น มุทกันท์. 2518 : 200)

ดังนั้นการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน ให้มีอุดมคติยึดมั่นในศีลธรรมของศาสนา คุณความดี อย่างฝังลึกในจิตใจ มีความรอบรู้ มีเหตุผลสามารถวิเคราะห์สิ่งถูกผิดได้ด้วยตนเองอย่างถ่องแท้ และเต็มใจที่จะปฏิบัติตามทางพุทธศาสนาด้วยความถูกต้อง โดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้อื่น ซึ่งถ้า สามารถพัฒนาได้ถึงระดับสูงสุดทุกคนแล้ว ก็เชื่อได้ว่าทุกคนในสังคมจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่าง สงบสุข สังคมจะเต็มไปด้วยความรัก ความปรารถนาดี ความมีเหตุผล และความยุติธรรม โดยไม่ จำเป็นต้องมีกฎหมายและอำนาจรัฐมากมายดัง เช่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

3. สถาบันศาสนากับการพัฒนาจริยธรรม

สถาบันทางสังคมแต่ละประ เภท แม้ว่าจะ เน้นหนักการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐาน ประเภทใดประ เภทหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ก็ไม่ได้ตัดขาดจากกันโดยเด็ดขาด โดยที่สถาบันทางสังคม แต่ละประ เภทจะทำงานประสานกันและอาจมีวัตถุประสงค์ร่วมกันด้วย ตัวอย่าง เช่น การอบรม เลี้ยงดูผู้เยาว์นั้นนับเป็นหน้าที่ของครอบครัว สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) และสถาบันทาง ศาสนา (วัด) เพราะฉะนั้น สถาบันทางสังคมทั้งสามจึงมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและต้องทำงาน ประสานกันอย่างใกล้ชิดและมีผลกระทบต่อกันมากด้วย (เพ็ญแข ประจวบจำนึก. 2528 : 32) ดังนั้นการให้การศึกษามีประสิทธิภาพในปัจจุบันนี้จึงไม่ใช่ว่าหน้าที่ของครอบครัวแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ทุกสถาบันต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ในเรื่องนี้ ชำเรือง วุฒิจันทร์ (2524 : 75) ได้กล่าวว่า สถาบันต่าง ๆ ในสังคมมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรม และจริยธรรมของเด็ก สถาบันดังกล่าว นี้ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันการศึกษา
3. สถาบันศาสนา
4. กลุ่มเพื่อน
5. สื่อมวลชน

ฮาร์วิกเฮอร์สท (Havighurst. 1985 : 5) ชี้ให้เห็นว่า บุคลิกภาพของบุคคลย่อมมีผลมาจากปัจจัยที่แวดล้อมและการปรับปรุงตัวของบุคคลคนนั้น ปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวได้แก่

1. ครอบครัว
2. วัด โบสถ์
3. เพื่อนบ้าน
4. กลุ่มเพื่อน

ซินดา รักษ์พลเมือง (2526 : 164) ได้กล่าวถึงสถาบันที่เป็นส่วนหนึ่งของพลังทางสังคมด้านศีลธรรมว่า สถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาพฤติกรรมให้บุคคลมีศีลธรรมตามที่สังคมต้องการคือ

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันศาสนา
3. โรงเรียน

จะเห็นได้ว่ามีสถาบันต่าง ๆ มากมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาบุคลิกภาพและความประพฤติของเยาวชน สถาบันทางศาสนาเป็นสถาบันสำคัญสถาบันหนึ่งที่อยู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ในการพัฒนาให้เยาวชนมีการประพฤติตนเป็นพลเมืองดีนั้น ต้องมีการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน ในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไม่เพียงพัฒนาพลเมืองให้มีแต่ความรู้เท่านั้นแต่จำต้องให้เขามีรายได้ติดอีกด้วย โดยเหตุนี้ศาสนาจึงจำเป็นต่อการพัฒนาจิตใจของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในภายหน้า "เพราะชีวิตของบุคคลเจริญเติบโตขึ้นมาในสังคม อันเป็นผลมาจากการอบรมที่เนื่องมาจากศาสนา ซึ่งบุคคลได้อาศัยผลแห่งการอบรมนี้เองเป็นอุปกรณ์ในการดำรงชีวิต" (พระวิสุทธิโมลี. 2513 : 6) และศาสนาจะทำให้ผู้ที่นับถือควบคุม

หรือดำรงตนเองได้ด้วยสติสัมปชัญญะ โดยวิธีการสอนและการอบรมทางศาสนา ทำให้ทุกคนรู้จัก
รับผิดชอบในความประพฤติของตนเอง ผู้มีศาสนาและเคารพอย่างแท้จริงย่อมเต็มใจที่จะละเว้น
จากความชั่ว มีความละเอียดใจและเกรงกลัวต่อบาป เป็นคนมีจิตใจซื่อสัตย์ มีความเมตตากรุณา
มีจริยธรรมสูง ไม่คิดจะเบียดเบียนคนอื่น (ชนะ รุ่งแสง. 2524 : 318) ซึ่งภายใต้กรอบของ
ศีลธรรมแล้วมีลักษณะที่ดีงาม 2 ประการ คือ (จงรัก ปรีชานนท์. 2528 : 7)

1. คุณธรรม - เป็นลักษณะความรู้สึกรู้จักคิดทางจิตใจที่ดีงาม
2. จริยธรรม - เป็นลักษณะการแสดงออกของร่างกายที่ดีงาม

สิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคม ประเทศชาติ มากที่สุดที่วัดเป็นผู้นำ ก็คือ การศึกษา การสอนให้
คนมีความรู้ดี มีความประพฤติชอบ มีความสามัคคี มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน จันญาดิพน้อง
(จันทงค์ ทองประเสริฐ. 2526 : 28) และสัมฤทธิ์ผลของศีลธรรม ก็คือ สัมฤทธิ์ผลในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์นั่นเอง เมื่อมนุษย์ทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องและสอดคล้องกับกฎของธรรมชาติ
(จงรัก ปรีชานนท์. 2528 : 1)

สังคมไทยส่วนใหญ่แล้วเป็นสังคมพุทธศาสนา คุณค่าความดีงามตลอดจนแนวปฏิบัติในฐานะ
ที่เป็นพุทธศาสนิกชน และการเป็นสมาชิกของสังคม จึงได้รับการขัดเกลาทางสังคมและถ่ายทอด
ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนรูปแบบในการดำเนินชีวิตจากพุทธศาสนาทั้งสิ้น นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา
แต่เมื่อการศึกษาของชาติได้เปลี่ยนแปลงไป โรงเรียนได้เริ่มแยกตัวออกจากวัดมากขึ้น นับตั้งแต่
สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจนกระทั่งในปัจจุบันนี้มีโรงเรียนใหญ่ ๆ อยู่ไม่กี่โรงที่ยังอยู่ในวัด และแม้
จะมีอยู่บ้างส่วนมากก็เป็นเพียงอาศัยที่ของวัดปลูกสร้างอาคารเรียนเท่านั้น พระในวัดเกือบจะไม่มี
บทบาทเข้าไปให้วิชาความรู้หรืออบรมศีลธรรมแก่นักเรียนแม้ที่อยู่ในวัดของตนเองเลย ผู้ที่ได้รับการ
ศึกษาสูง ๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศได้เริ่มมองเห็นความสำคัญของศาสนาน้อยลง
(จันทงค์ ทองประเสริฐ. 2526 : 29) ความจำเป็นในการใช้วัดปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ดังเช่น
ที่เคยมีมา ก็หมดไปเหลือเพียงเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และแหล่งเผยแพร่ธรรมะ
เท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันการสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังคงมีอยู่แต่เป็นไปในลักษณะ "สอนหนังสือ"
ผู้เรียนรับความรู้ไป แต่ก็ปรากฏว่าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งในนิสัยใจคอและ

การกระทำ ภาวะในสังคมยังสับสนว่านายการสอนในลักษณะ เช่นนี้พบว่า สุกุเปล่าไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด (จงรัก ปรีชานนท์. 2528 : 8)

ดังนั้นในปัจจุบันรัฐบาลและบุคคลหลายฝ่ายได้เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันศาสนา รัฐบาลจึงได้พยายามส่งเสริมและฟื้นฟูบทบาทของวัด เพื่อให้เป็นแหล่งในการอบรมศีลธรรมพัฒนาจริยธรรมของประชาชนและเยาวชน ซึ่งในแผนพัฒนาการศึกษาศาสนาและศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ปรากฏดังนี้คือ ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเคารพยึดมั่นและมีความสำนึกต่อการประพฤติปฏิบัติตามหลักของศาสนาอย่างแท้จริง มุ่งเน้นการศึกษาของสงฆ์ บุคลากรทางศาสนาและจริยศึกษา ให้สามารถสอนศาสนาและจริยธรรมแก่เยาวชนและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทุกระดับและทุกประเภทการศึกษานับสนุนการทบทวนปรับปรุงสถาบันศาสนาให้เป็นที่พึ่งทางใจและเป็นผู้นำในการพัฒนาจิตใจของประชาชนพร้อมทั้งส่งเสริมเยาวชนและประชาชนในด้านความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะความสำนึกในความเป็นไทย นิยมไทย ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมให้มีการ อนุรักษ์ ท้าทาย รักษาส่งเสริม และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยที่เป้าหมายของการศาสนาและศิลปวัฒนธรรม คือ

1. นักเรียน นักศึกษา และประชาชน มีความรู้ ความเข้าใจ ความเคารพยึดมั่น และมีความสำนึกต่อการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาอย่างแท้จริง
2. นักเรียน นักศึกษา และประชาชน นำหลักธรรมของศาสนา มาประพฤติปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต งานอาชีพ และสังคม
3. พระสงฆ์ บุคลากรทางศาสนาและจริยศึกษา ได้รับการฝึกอบรม ให้สามารถสอนศาสนาและจริยศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. สถาบันทางด้านศาสนาได้รับการทบทวน ปรับปรุงและพัฒนาและส่งเสริมให้ได้กระทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นผู้นำในการพัฒนาจิตใจประชาชน
5. นักเรียน นักศึกษา และประชาชน มีความรู้ ความเข้าใจ ในวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะความสำนึกในความเป็นไทยและนิยมไทย

6. นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ได้มีแนวทางดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติตาม แนวทางวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ดีเด่นของไทย โดยเฉพาะในเรื่องความสัมพันธ์อันดีกันที่พี่น้อง ระหว่างบุคคลในครอบครัวและสังคมความรักที่จะไม่หาความรู้ทักษะความสามารถเพื่อความเป็นเลิศ ทางวิชาการ การเสียสละ เพื่อส่วนรวม ความสะอาดของร่างกาย บ้านเรือน และในที่สาธารณะ ความเป็นระเบียบ ความตระหนักในสำคัญของสุขภาพอนามัย อาหาร โภชนาการยาต่าง ๆ พร้อมกับการละทิ้งแนวทางประเพณีปฏิบัติที่นำมาซึ่งความไม่สงบเรียบร้อย และเป็นเหตุแห่งความ เลื่อมทั้งหลาย เช่น ความหลงมัวเมาในอบายมุข ความฟุ้งเฟ้อ เท่อหิมไม่รู้จักประมาณ ความ หลงเชื่อในโชคลาง และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการบันเทิง นันทนาการที่นิยมไปในทางเป็นภัยต่อ สุขภาพอนามัย เป็นต้น

7. หน่วยงานและบุคลากรทางด้านวัฒนธรรมได้รับการส่งเสริม และพัฒนาให้เป็น กำลังสำคัญในงานวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

8. งานศิลปวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติได้รับการอนุรักษ์รักษา ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาให้เป็นมรดกสืบทอดอยู่ชั่วกาลนาน

9. เศรษฐกิจและสังคมของชาติบ้านเมืองได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ด้วยกระบวนการ ทางด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

✓ โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สนองตอบนโยบายของรัฐบาลในด้านนี้
นอกจากการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ เป็นการบำรุงพุทธศาสนาที่สำคัญ แต่ยังทำให้ เยาวชนมีหลักปฏิบัติทางศาสนา มีความรู้ ความคิด เกี่ยวกับพระพุทธานันเป็นศาสนาประจำชาติ ด้วย (ธนู แสงศักดิ์. 2531 : คานา)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับใด และจะมีระดับความสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างไร เมื่อจำแนก ตามตัวแปรอิสระต่าง ๆ ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 1

4. โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

แต่เดิมนั้นการการสอนหรืออบรมศีลธรรมของประเทศที่นับถือพุทธศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น แม้จะมีอยู่บ้างก็จะเป็นในบางวัดบางโอกาส ซึ่งรูปแบบของการจัดก็ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและไม่ได้จัดในรูปแบบของโรงเรียน ไม่มีหลักสูตร การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปแบบของโรงเรียนนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศศรีลังกา โดยได้แนวความคิดมาจากโรงเรียนวันอาทิตย์ของศาสนาคริสต์ ซึ่งมีขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1700 ที่เมือง Gloucester ประเทศอังกฤษ ผู้ริเริ่มจัดตั้งคือ โรเบิร์ต ไรคส์ (Robert Raikes) (Swann, 1963 : 633) โดยมีจุดประสงค์จะให้การศึกษาแก่เด็กยากจนที่ต้องทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมระหว่างสัปดาห์ เด็กเหล่านี้ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน และส่วนใหญ่มักเป็นเด็กมีปัญหาด้านความประพฤติ ซึ่งไรค์เชื่อว่า เป็นเพราะความไร้เวลาและขาดการศึกษา โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการศึกษาแก่เด็กเหล่านี้จึงต้องเปิดสอนในวันอาทิตย์ โดยเริ่มเรียนตั้งแต่เวลา 10.00 น. - 12.00 น. และเวลา 13.00 น. - 17.00 น. วิชาที่เรียนได้แก่ คณิตศาสตร์ อ่าน เขียน และเรียนพระคัมภีร์ (สัทนิกิริติพงษ์, 2510 : 121) ปรากฏว่าความคิดของโรเบิร์ต ไรคส์ ได้แพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว ได้มีผู้เห็นดีเห็นชอบอื่น ๆ ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนวันอาทิตย์เพื่ออบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โรงเรียนวันอาทิตย์ ได้แพร่หลายไปทั่วมัธยมิกายอย่างรวดเร็ว ส่วนประเทศอื่น ๆ ที่มีผู้นับถือคริสต์ศาสนาโรงเรียนวันอาทิตย์ก็เริ่มขึ้นในโบสถ์ ดังนั้น ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 โรงเรียนวันอาทิตย์ก็กลายเป็นงานสำคัญส่วนหนึ่งของโบสถ์บางแห่ง (จิรพันธ์ พิทักษ์, 2524 : 14)

สำหรับโรงเรียนสอนศาสนาพุทธ มีกำเนิดครั้งแรกที่ประเทศศรีลังกา โดยชาวอเมริกันที่หันมาสนใจพระพุทธศาสนาผู้หนึ่ง ซึ่งปรารถนาจะช่วยพุทธศาสนิกชนชาวลังกาค่อยๆ ถูกลบเลือนจากศาสนา และนโยบายเกี่ยวกับศาสนาของรัฐบาลอาณานิคมของอังกฤษ ท่านผู้นี้คือ พันเอก เฮนรี สตีล ออลคอตต์ (Henry Steel Olcott) (จามงค์ ทองประเสริฐ, 2512 : 3) โดยจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2428 อันเป็นระยะเวลาที่พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกากำลังอยู่ในภาวะอันตรายอย่างยิ่ง ประชาชนถึงกับไม่สามารถเรียกตนเองว่าเป็นพุทธศาสนิกชนเพราะอายุ

การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติของประเทศศรีลังกา จึงมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ (จิรพันธ์ พิทักษ์. 2524 : 15)

1. เพื่อเผยแพร่วรรณธรรม
2. เพื่อต่อต้านคริสต์ศาสนา

โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นมีลักษณะเป็นสถาบันอาสา คือ คณะครูและอาจารย์ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ มีทั้งฆราวาสและพระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและศาสนา ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมยุวพุทธิก Y.M.B.A หรือ Young Men Buddhist Association (ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร. 2508 : 354)

ปัจจุบันโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในประเทศศรีลังกามีอยู่เกือบทุกวัด หลักสูตรที่ใช้เรียนมี 4 ระดับ คือ ระดับขั้นต้น ขั้นกลาง ขั้นปลายและขั้นสูง ใช้เวลาเรียน 7 ปี วิชาที่เรียนประกอบด้วย พุทธประวัติ ธรรมะ ประวัติพุทธสาวก ประวัติพระพุทธศาสนา (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. 2509 : 29 - 30)

ลักษณะการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่เวลา 8.00 น. - 12.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ส่วนวันพระเด็ก ๆ จะนั่งขานหม่อมมา ถอดดอกไม้ธูปเทียนเพื่อมาสมาทานอุโบสถศีล กิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติก่อนเข้าห้องเรียนคือ การสมาทานศีล 5 กล่าวบูชาพระรัตนตรัย คาถาสรรเสริญพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ (ธนิญ ญาณพิทักษ์. 2504 : 7)

นับได้ว่าโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติของศรีลังกาเป็นสถาบันที่ดำเนินงานด้วยความศรัทธา เสียสละของชาวพุทธ จึงทำให้โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในศรีลังกาเจริญแพร่หลายมาก มีโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติเกือบทุกหมู่บ้าน (ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร. 2508 : 360)

การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในประเทศไทย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในด้านความประพฤติของเยาวชน เนื่องจากมีสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์หลายอย่าง เป็นต้นว่า การได้อ่าน

หนังสือ ดุภาพยนตร์ และการนำวัฒนธรรมบางอย่างที่ขัดกับสังคมไทยเข้ามา ทำให้ความประพฤติของเด็กไทยเสื่อมลง จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องออกนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหานี้ และจากการออกนโยบายดังกล่าวทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักสูตรให้วิชาศีลธรรมเพิ่มมากขึ้น ในด้านการปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือถึงคณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัด ให้ทางโรงเรียนทวนซ้ำเรื่องจรรยาบรรณ การประหยัดและความสะอาดของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากระยะสงคราม นักเรียนไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนตามปกติก็เที่ยวเตร่ ประพฤติดนตามใจชอบและหาทางให้รอดพ้นจากภัยเศรษฐกิจสงคราม การกำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงศีลธรรมของเด็กและเยาวชน กระทรวงศึกษาธิการยึดหลักการว่า การจัดให้เด็กวัย 9 - 15 ปี ซึ่งเป็นวัยสำคัญของชีวิตได้อยู่ใกล้ชิดกับพระสงฆ์ พระศาสนา และกับคุณธรรมข้างต้นนั้น จะเป็นหลักประกันได้ว่าเด็กจะมีพื้นฐานที่มั่นคง และทางราชการยังได้จัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขศีลธรรมที่เสื่อมทราม พ.ศ. 2490 - 2491 ขึ้น เพื่อทำหน้าที่สอดส่องความประพฤติของข้าราชการ และส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่เด็กทั้งในด้านการสอนและการปฏิบัติ โดยกำหนดให้กรมสามัญศึกษาจัดทำแบบให้พระสวดมนต์มาตรฐาน เพื่อให้เป็นแบบเดียวกันทุกโรงเรียน และให้มีการนิมนต์พระมาเทศน์ให้นักเรียนฟัง เดือนละครั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของเด็ก แต่ละระดับ และในภาคเรียนหนึ่ง ๆ ให้ทางโรงเรียนจัดพานักเรียนไปวัด เพื่อให้เห็นสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับศาสนา (สุวิมล เอกอรุ. 2528 : 50 - 51)

ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2496 - 2500 พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองและองค์สภานายก มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและประเทศศรีลังกา และได้เห็นพระสงฆ์ในประเทศเหล่านั้นจัดสอนศีลธรรมให้แก่เด็กเฉพาะในวันอาทิตย์ และได้ผลดีมากท่านจึงได้นำแนวความคิดนี้มาเผยแพร่เล่าสู่พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยฟัง (พระมหามานตรี. 2526 : 40)

ซึ่งในขณะช่วงปี พ.ศ. 2497 ทางกระทรวงวัฒนธรรมขณะนั้นได้จัดประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องการแก้ไขปัญหาลัทธิและปัญหาเด็กวัยรุ่น การประชุมครั้งนี้ทางคณะกรรมการได้นิมนต์พระเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย คือพระกวีวรยาน (จันทงค์ ทองประเสริฐ)

เข้าร่วมประชุมด้วย ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการแก้ปัญหาความประพฤติของ เด็กนั้นต้องแก้ไขที่ผู้ใหญ่ก่อน เพราะตราบาติที่ผู้ใหญ่ยังเป็นแบบฉบับที่ไม่ดี การแก้ปัญหของ เด็กทำได้ยาก (พระมหาไชยา อริยุชโย.. 2528 : 55) และจากผลการประชุมครั้งนี้ ทำให้พระสงฆ์กลุ่มหนึ่ง โดยการนำของพระภิกขุวิฑูญาณ มีความสนใจที่จะร่วมกันค้นหาสาเหตุที่เด็กและ เยาวชนไม่สนใจศาสนา ความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการให้ส่งพระนิสิตปี 3 ปี 4 ของมหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย ออกไปทดลองสอนวิชาศีลธรรมตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการขณะนั้น ตามโรงเรียนและวิทยาลัยในพระนครธนบุรี ได้แก่ โรงเรียนสตรีวิทยา วัดสังเวช สตรีวัดระฆัง นาฏศิลป์ เพาะช่าง ศึกษานารี ฯลฯ บางแห่งก็สอนเป็นประจำบางแห่งสอนเป็นครั้งคราว เช่น โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา (จันทน์ ทองประเสริฐ. 2518 : 8) การทดลองสอนระหว่าง พ.ศ.2498 - 2500 ได้สรุปผลว่า แท้จริงแล้วนักเรียนสนใจพระพุทธศาสนา มาก แต่เนื่องจากครูอาจารย์ขาดความรู้ในวิชาที่สอน การเรียนการสอนจึงไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อวิชานี้ (จันทน์ ทองประเสริฐ. 2527 : 99) ,

โดยที่ในขณะนั้นทางแผนกธรรมวิจย (ปัจจุบันสำนักธรรมวิจย) มหาวิทยาลัย ได้จัดทำมีการบรรยายธรรม ผูกสมาธิให้แก่บุคคลทั่วไป ในวันอาทิตย์และวันธรรมสวนะ เป็นประจำปรากฏว่ามีข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนสนใจมาฟังและฝึกสมาธิเป็นจำนวนมาก บรรดาบุคคลเหล่านั้น บางคนได้นำบุตรหลานของตนติดตามมาด้วย พระเจ้าหน้าทีและพระนิสิตของมหาวิทยาลัย ได้ทดลองนำเด็กเหล่านั้น ซึ่งพากันวิ่งเล่นอยู่ในลานอโศก วัดมหาธาตุฯ มาเล่นในทานให้ฟังบ้าง สอนธรรมบ้าง เด็กเหล่านั้นมีความสนใจมาก ประกอบกับในขณะนั้นโรงเรียนและวิทยาลัยทั้งในพระนครและธนบุรี ได้อาราธนาพระ เจ้าหน้าทีนิสิตของมหาวิทยาลัยไปอบรมและสอนศีลธรรมแก่นักเรียน และนักศึกษาของตนเองอยู่เป็นประจำ จึงทำให้เยาวชนมีความสนใจศาสนามากยิ่งขึ้น (พระมหามนตรี เทวมนตรี. 2526 : 40) ถึงวันพระวันอาทิตย์ก็ไม่ค่อยขาด ต่อมาต้องพาเด็ก ๆ ขึ้นไปเรียนในห้องเรียนของมหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย เพราะต้นอโศกกันฝนไม่ได้ (จิรพันธ์ พิทักษ์. 2524 : 19)

ดังนั้นในปี พ.ศ. 2501 จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอบรมสอนพระพุทธศาสนานวันอาทิตย์ ขึ้นใช้ชื่อว่า "คณะกรรมการอบรมศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน" คณะกรรมการได้ประชุมครั้งแรกเมื่อ

5 กรกฎาคม 2501 เมื่อพิจารณาแนวทางและวางหลักสูตรการอบรมและการศึกษาสำหรับเยาวชนแล้วที่ประชุมได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งทำหน้าที่กว้างและร่วมกันพิจารณาหลักสูตรเมื่อที่ประชุมเห็นชอบด้วยการเปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติจึงเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อ 13 กรกฎาคม 2501 (จันทง ทองประเสริฐ. 2519 : 10) การเปิดสอนครั้งแรกมีนักเรียน 72 คน โดยจัดสอนรวมกันไม่แยกเด็กเล็กและเด็กโต ไม่แยกตามความรู้ (พระมหามนตรี เทวมนตรี. 2526 : 41) จึงนับว่ามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้กำเนิดโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติแห่งแรกของประเทศไทย

การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในประเทศไทยจึงมีสาเหตุการจัดตั้งแตกต่างกับโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในประเทศศรีลังกา ดังที่พระเทพคุณาภรณ์ (2510 : 3 - 4) ได้ประมวลมูลเหตุการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในประเทศไทยไว้ดังนี้คือ

1. เนื่องจากพระภิกษุผู้ทรงความรู้ทางศาสนาได้ออกไปบรรยายธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ ทำให้นักเรียนและนักศึกษาเกิดความสนใจในการฟังคำบรรยายมากขึ้น
2. การฟังธรรมของบุคคลที่ต่างวัยกันนั้นไม่ได้ผลเท่าที่ควร ซึ่งการแสดงธรรมนั้นจะต้องแสดงให้เห็นเหมาะสมกับวัยของบุคคลนั้น ๆ จึงจะเกิดผลดี ในครั้งพระพุทธานุญาตแสดงธรรมของพระพุทธองค์และพุทธสาวกได้มีการเจาะจงแสดงธรรมแก่บุคคลเป็นหมู่เป็นกลุ่ม ดังนั้นการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติจึง เป็นการจัดบุคคลที่จะรับฟังธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อให้เหมาะสมกับวัย
3. เพราะปัญหาของเยาวชนมีมากขึ้น การแก้ปัญหาของเยาวชนจะแก้เพียงด้านใดด้านหนึ่งก็อาจไม่สำเร็จผลสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นในทางฝ่ายสงฆ์เห็นว่าการให้ศีลธรรมนั้นก็อาจเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาเยาวชน และมีความมั่นใจเวลานี้ว่า การแก้ปัญหาเยาวชนนั้นต้องอาศัยศีลธรรมนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญ
4. ความจำเป็นของปัจเจกชนหรือสังคมมิได้มีเพียงแต่ทางร่างกายเท่านั้น แต่ความจำเป็นทางศีลธรรมเป็นประการหนึ่งที่จะต้องให้มีการศึกษาพระพุทธศาสนา

จากที่กล่าวมาจึงอาจสรุปได้ว่า การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในประเทศไทยนั้นสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมที่มีความเสื่อมทางด้านศีลธรรมของเด็กและเยาวชนและประชาชน

ซึ่งเป็นผลมาจากภาวะสงครามโลกครั้งที่สองด้วยประการหนึ่ง จึงทำให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบในเรื่อง ศีลธรรมของประชาชน โดยเฉพาะสถาบันศาสนาได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ส่วนหนึ่ง คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในการอบรมสั่งสอน นอกจากนั้นการมีโอกาสดูคัมภีร์และดูงานด้าน พุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยส่วนหนึ่ง จึงได้นำแบบอย่างการอบรมศีลธรรมแก่เด็ก ๆ ของพระสงฆ์ ในต่างประเทศมาเผยแพร่ จึงเป็นแรงจูงใจส่วนหนึ่งที่ทำให้พระสงฆ์ไทยเห็นชอบด้วยกับวิธีการ ปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน (สุวิมล เอกอรุณ 2528 : 55 - 56)

ในการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยชั้นนั้น ได้วางวัตถุประสงค์หลักไว้ 5 ประการคือ

1. เพื่อให้เด็กและ เยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
2. เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและ เยาวชน
3. เพื่อให้เด็กและ เยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
4. เพื่อให้เด็กและ เยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณะประโยชน์
- 5.. เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา

การดำเนินงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี แรกนั้นมีคณะกรรมการอบรมศีลธรรมและทำหน้าที่สอน การเรียนการสอนระยะ เริ่มต้นนี้มีหลักสูตร 3 วิชา คือ วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ การอบรมกิริยามารยาท เนื่องจากในปีแรกจำนวนนักเรียน และครูยังน้อยอยู่มิได้มีการกำหนดชั้นเรียน แต่ให้นักเรียนทั้งหมดเรียนรวมกัน การดำเนินงาน ของโรงเรียนเป็นไปด้วยดี จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 ทางโรงเรียน ได้กำหนดหลักสูตรภาษาอังกฤษภาคพระพุทธศาสนาสำหรับชั้นปลายและชั้นสูง โดยมีจุดมุ่งหมายให้ นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น และให้รู้ศัพท์ภาษาอังกฤษสามารถ อ่านหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนาเข้าใจได้ ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยอื่นได้จัดทำ วิชานี้เป็นวิชาเลือกที่สำคัญวิชาหนึ่ง โดยใช้แบบเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยของ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในปี พ.ศ. 2505 ได้มีการประกาศยกฐานะกิจการของโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย ขึ้นเป็น "แผนกโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย" โรงเรียนได้มีการปรับปรุงกิจการเพื่อความ ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ส่วนลักษณะการเรียนการสอนนั้น พระอาจารย์ผู้สอนเป็นพระ เปரியุทธ์จบ

การศึกษาจากจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และพระนิสิตปีที่ 3 - 4 ของมหาวิทยาลัย วิธีสอนใช้ทั้งแบบบรรยาย อภิปรายซักถามปัญหา ใช้อุปกรณ์การสอน เช่น ภาพนิ่ง ภาพยนต์ ภาพเขียน และภาพถ่าย ส่วนวิธีการอบรมจิตใจนักเรียนโดยบรรยายตามหลักสูตร และการฝึกศาสนาพิธีกรรมอื่นรวมทั้งฝึกสมาธิ

ปี พ.ศ. 2512 ได้มีการยกฐานะโรงเรียนเทวภัทรวงศ์ มีระบบการบริหารงานภายในของตัวเอง และเป็นส่วนงานพิเศษสังกัดสำนักงานเลขาธิการ มีรูปแบบการบริหารในรูปของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และคณะกรรมการบริหารเป็นผู้ควบคุมกิจการและดำเนินการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายเลขานุการ และฝ่ายวิชาการ การดำเนินงานตลอดจนความสำเร็จของการปรับปรุงงานด้านศีลธรรมของเด็กและเยาวชน ได้ทำให้โรงเรียนพุทธศาสนานันทิกิตยแห่งแรกนี้เป็นแบบอย่างของโรงเรียนพุทธศาสนานันทิกิตยอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาต่อมา (ดวงเดือน พิศาลบุตร. 2510 : 6 - 8)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนานันทิกิตยมหาภิกษุราชวิทยาลัย

เป็นโรงเรียนพุทธศาสนานันทิกิตยแห่งที่สอง ใช้ชื่อว่า "ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนานันทิกิตย" ทรัพย์สินเปิดเมื่อ 31 ธันวาคม 2504 จุดมุ่งหมายในการจัดตั้งคือ "ให้นักเรียนมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาหลักธรรม รู้คุณค่าของพระพุทธศาสนา มีความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นคนมีมารยาทอันดีงาม รู้จักดำเนินชีวิตอย่างมีหลัก และให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า มีความรู้ในธรรมพothที่จะสั่งสอนลูกหลานได้ และมีความรู้สึกที่จะรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคง การรับนักเรียนในครั้งแรก พ.ศ. 2505 มีผู้ให้ความสนใจจำนวนถึง 2,011 คน นักเรียนมีตั้งแต่อายุ 8 ปี ถึง 67 ปี การเรียนแบ่งเป็น 9 ชั้นคือ

ชั้นต้น เวลาเรียน 3 ปี รับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - ประถมปีที่ 7

 เข้าเรียนชั้นพุทธศาสนา 1 - ชั้นพุทธศาสนา 3

ชั้นกลาง เวลาเรียน 3 ปี รับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

 เข้าเรียนชั้นพุทธศาสนา 4 - ชั้นพุทธศาสนา 6

ชั้นสูง เวลาเรียน 2 ปี รับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 - นิสิตนักศึกษาในชั้นวิทยาลัย

 และมหาวิทยาลัย เข้าเรียนชั้นพุทธศาสนา 8 - ชั้นพุทธศาสนา 9

หลักสูตรที่มีการเรียนการสอนมีวิชาพระพุทธศาสนา ภาษาอังกฤษ และวิชาประกอบอีกสองคือ ภาษาไทยและศาสนพิธี นอกจากนั้นยังเปิดสอนอีกหลายวิชา ได้แก่ วิชาธรรม วิชาภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาฝรั่งเศส ฯลฯ เวลาเรียนเริ่มตั้งแต่ 09.00 - 11.00 น. ปีนึงมีเวลาเพียง 40 อาทิตย์ หรือ 80 ชั่วโมง แก่งกิจการของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 ถึง พ.ศ. 2514 : 342)

ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนานานาชาติมหามกุฏราชวิทยาลัยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพุทธศาสนาเช่นเดียวกับโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติแห่งแรก แต่จะแตกต่างกันบ้างในลักษณะการรับนักเรียน กล่าวคือ ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนานานาชาติมหามกุฏราชวิทยาลัย รับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป ส่วนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนทางหลักสูตรนั้น ทางศูนย์ศึกษาพุทธศาสนานานาชาติมหามกุฏราชวิทยาลัย เน้นวิชาภาษาไทยควบคู่ไปกับวิชาพระพุทธศาสนา แต่โรงเรียนทั้งสองแห่งไม่แตกต่างกันในลักษณะการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมมากนัก สิ่งที่เหมือนกันคือการเป็นแบบอย่างที่ดี และการให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติรุ่นต่อ ๆ มาทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ซึ่งลักษณะของโรงเรียนแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่คือ รูปแบบของศูนย์ศึกษาพุทธศาสนานานาชาติมหามกุฏราชวิทยาลัย รูปแบบโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและแบบผสมระหว่างสองรูปแบบแรก (อดุลย์ รัตตานนท์. ม.ป.ป. : 26)

หลักสูตรและการเรียนการสอน

ก่อนที่กรมการศาสนาจะเข้ามาจัดวางหลักสูตรเพื่อใช้ขึ้นโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศดังเช่นปัจจุบันนั้น หลักสูตรพุทธศาสนานานาชาติ มี 2 รูปแบบคือหลักสูตรพุทธศาสนานานาชาติจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ และหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนานานาชาติสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ ซึ่งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติอื่น ๆ ได้นำไปใช้และปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของวัดแต่ละท้องถิ่น ดังได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อกรมการศาสนาเข้ามาให้การอุปถัมภ์แก่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2518 ได้กำหนดหลักการและรูปแบบ ตลอดจนระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนประเภทนี้มีมาตรฐานเดียวกัน และจากการประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2520 ที่วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร ที่ประชุมมีความเห็นว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศควรมีหลักสูตรเดียวกัน ดังนั้นกรมการศาสนาจึงได้จัดทำหลักสูตร ฉบับกรมการศาสนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 เพื่อให้มีหลักการสอนแบบเดียวกัน โดยมีผู้ร่วมจัดทำหลักสูตร คือ ผู้แทนแม่กองธรรมสนามหลวง ผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ผู้แทนกรมวิชาการ ผู้แทนกรมการศาสนา กรมการศาสนาเริ่มจัดทำหลักสูตรกลาง ฉบับกรมการศาสนา ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2521 - กุมภาพันธ์ 2522 (กรมการศาสนา. 2524 : คานา) ลักษณะของหลักสูตรฉบับกลางประกอบด้วย วิชาบังคับ 3 วิชาคือ วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ และศาสนพิธี

หลักสูตรวิชาธรรม (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.) มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนศรัทธาในพระพุทธศาสนาและดำรงชีวิตที่ถูกต้องในสังคม มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ ด้วยการนำหลักธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เนื้อหาประกอบด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งศาสนาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งศึกษาในลักษณะศาสนาเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่เป็นการเปรียบเทียบหลักธรรม จึงได้จัดทำอยู่ในหมวดเดียวกับวิชาธรรม ส่วนวิชาหลักสูตรพระพุทธประวัติ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.) จุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนรู้ประวัติพระพุทธเจ้า สามารถนำความรู้เกี่ยวกับพุทธจริยาวัตรมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนในฐานะพุทธมามกะที่ดี ตลอดจนปลูกฝังให้ทราบซึ่งในวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติ ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ในวิชานี้ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับพุทธประวัติ ศาสนพิธีปฏิบัติ วัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ สำหรับวิชาศาสนพิธีนี้ ยังไม่ได้มีการจัดทำหลักสูตรสำหรับวิชานี้ การเรียนการสอนใช้หนังสือศาสนพิธี ฉบับกรมการศาสนา ซึ่งรวบรวมเกี่ยวกับพิธีต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาทั้งของทางราชการและประชาชนทั่วไป (สุวิมล เอกอรุ. 2528 : 96 ; อ้างอิงมาจาก กรมการศาสนา. 2528)

การจัดชั้นเรียน แบ่งตามระดับชั้นและความรู้ของนักเรียนผู้สมัคร ซึ่งรับสมัครตั้งแต่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - นักศึกษามหาวิทยาลัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละแห่ง ที่จะ เปิดทำการสอนระดับใดบ้าง

การกำหนดวันเปิดรับสมัคร เปิดสอนและสอบไล่วัดผลประจำปีตามระเบียบกรมการศาสนา กำหนดให้โรงเรียนประเภทนี้เปิดและปิดพร้อมกัน คือ

1. วันเปิดรับสมัครนักเรียนประจำปีการศึกษาภายในอาทิตย์ที่ 1 ของเดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป
2. วันเปิดทำการสอนประจำปีการศึกษาภายในอาทิตย์ที่ 4 ของเดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป
3. กำหนดสอบไล่วัดผลกลางปี ภายในอาทิตย์ที่ 3 ของเดือนตุลาคมในปีการศึกษานั้น ๆ
4. กำหนดสอบไล่วัดผลประจำปี ภายในอาทิตย์ที่ 4 ของเดือนมกราคม ศกใหม่
5. กำหนดเปิดภาคเรียนประจำปีไม่เกินอาทิตย์ที่ 2 กุมภาพันธ์ ศกใหม่

เวลาเรียนและทำการสอน ปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ต้องมีเวลาสอนไม่น้อยกว่า 160 ชั่วโมง หรือ 40 วันอาทิตย์ อาทิตย์ละ ไม่ต่ำกว่า 4 ชั่วโมง (กรมการศาสนา, 2528 : 88)

ลักษณะการเรียนการสอนในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติของวัดต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครมีทั้งพระสงฆ์ของวัดนั้น หรือมีพระที่มาจากวัดอื่น ๆ หรือพระนิสิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งที่อาสาสมัครสอนให้ วิชาที่สอนได้แก่วิชาหลักทางศาสนาหรือวิชาเลือกบางวิชา เช่น พระพุทธศาสนาภาษาอังกฤษ ครูและฆราวาสจากโรงเรียนต่าง ๆ หรือศิษย์เก่าของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาตินั้น ๆ หรืออื่น ๆ ทำการสอนวิชาเลือก ซึ่งมีทั้งอาสาสมัครสอนให้โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนและสอนโดยรับเงินเดือนจากทางโรงเรียน

การอบรมนักเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติจึงแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ คือ การศึกษาทางทฤษฎี ได้แก่การให้ความรู้ทางศาสนาตามหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้และเข้าใจในหลักธรรมและวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และการศึกษาทางปฏิบัติ ซึ่งได้แก่การนำความรู้ทางทฤษฎีมาใช้ในการกระทำหรือการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ การศึกษาทั้งสองลักษณะเป็นการกระทำควบคู่กันไป เริ่มด้วยการฝึกอบรมให้นักเรียนรู้ระเบียบและมารยาทต่าง ๆ ตั้งแต่การเข้าแถวสวดมนต์ตามพิธีการ กล่าวคำปณิธาน

สมาทานเบญจศีล รับฟังโอวาทจากพระอาจารย์และฝึกการนั่งสมาธิวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งโรงเรียนแต่ละแห่งจัดให้กับนักเรียนในลักษณะต่าง ๆ กันออกไป ส่วนการศึกษาทางทฤษฎีนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการถ่ายทอดของพระอาจารย์แต่ละรูป หรือครูอาจารย์แต่ละคน ซึ่งโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ส่วนใหญ่จะจัดให้มีการอบรมพระอาจารย์เกี่ยวกับวิธีการสอน การควบคุมชั้นเรียน หน้าที่และความรับผิดชอบต่อนักเรียน (พระมหาดัชนี สุกจาโร, 2528 : สัมภาษณ์)

ด้านการสอนของพระอาจารย์หรือครูอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์นี้มีปัญหาบ้าง เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้สอนเป็นพระ แม้จะมีความรู้ทางด้านศาสนา แต่ขาดความรู้ความชำนาญในการสอน หรือขาดความรู้ตามวิทยาการแผนใหม่ เมื่อกรมการศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องและให้การสนับสนุนกิจการประเภทนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2519 จึงได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาผู้บริหารหรือผู้สอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2527 และในการประชุมสัมมนาผู้บริหารระดับผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ ณ วัดพระศรีมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 เพื่อพิจารณา แนวทางของโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ในอนาคต สำหรับแนวทางในการเรียนการสอนที่ประชุมได้เสนอแนวทางในการสอนเด็กและเยาวชนให้เกิดความสนุกและไม่เบื่อหน่าย ดังนี้คือ

1. ควรจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนให้เข้าใจหลักการสอนและวิธีการสอน
2. ครูควรเตรียมการสอนให้พร้อมก่อนเข้าไปสอนในห้องเรียน
3. ครูควรคำนึงถึงวุฒิภาวะ และความพร้อมของเด็ก
4. จัดสถานที่เรียนและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม
5. ขณะสอนครูควรใช้ภาษาง่าย ๆ ให้ถูกกับสภาวะของเด็ก
6. ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนในทุกกรณี
7. ควรจัดตารางเวลาให้นักเรียนที่เรียนดีและประพฤติดี
8. การสอนครูควรมีการเล่านิทานที่มีคติสอนใจประกอบการสอน
9. ครูควรจัดการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อย
10. จัดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับบทเรียนให้แก่เด็ก
11. ควรใช้วิธีสอนแบบเล่นปนเรียน

12. การใช้วิธีสอนแบบสร้างบทบาทสมมติ
13. การมีกิจกรรมพิเศษเสริมในห้องเรียน เช่น การร้องเพลง ปาฐกถาธรรม ตอบปัญหา แข่งขัน ฯลฯ
14. การให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
15. จัดทัศนศึกษาเป็นบางโอกาส
16. ครูควรรักษาเวลาและหน้าที่ของตนด้วยจิตสำนึกอยู่เสมอ

การเรียนการสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ แม้จะเป็นการศึกษาทางด้านหลักธรรม และศาสนาเป็นหลัก แต่ถ้ามองการเรียนการสอนเป็นไปอย่างเคร่งเครียด มุ่งเฉพาะทางด้านวิชาการ อย่างเดียวย่อมไม่ได้ผล เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ได้ศึกษาวิชาศาสนาและศีลธรรมในโรงเรียนตามปกติอยู่แล้ว ย่อมเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นการให้นักเรียนได้มีการเรียนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวมา ย่อมเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักเรียนสนใจและศึกษาวิชาศาสนาและศีลธรรมด้วยความสนใจ และเกิดผลดี

ส่วนการวัดและการประเมินผล โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีระบบการสอนและการวัดผลเช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป การวัดผลการศึกษาที่ปฏิบัติกันอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มี 2 อย่างคือ การวัดความรู้ความเข้าใจ และการวัดที่แสดงออกทางพฤติกรรม

การวัดความรู้ความเข้าใจที่ใช้กันอยู่ทั่วไปได้แก่การใช้ข้อสอบแบบต่าง ๆ ทั้งปรนัยและอัตนัย โดยมีวัตถุประสงค์จะทราบถึงความรู้ความเข้าใจในบทเรียน และเป็นแบบที่ใช้กันมากที่สุด ในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

ส่วนการวัดผลทางด้านการแสดงออกทางพฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนจะต้องติดตามพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อเรียนวิชาทางศาสนาไปแล้วจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ การวัดผลทางด้านนี้จึงเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ซึ่งทางโรงเรียนได้ใช้วิธีการหลายอย่างในการจูงใจให้นักเรียนประพฤติดี เช่น การชี้ให้เห็นตัวอย่างที่ดี การทำแบบอย่างที่ดี และการยกย่องชมเชยผู้ที่มีความประพฤติดีให้ปรากฏ เหล่านี้เป็นต้น

(พระมหาณรงค์ จิตตโรภณ. 2523 : 49)

โดยทั่วไปโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติได้จัดทำมีการสอบวัดผลปีละ 2 ครั้ง คือสอบวัดผลกลางปี ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน และกำหนดสอบไล่วัดผลประจำปีภายในสัปดาห์ที่ 4 ของเดือนมกราคม ส่วนข้อสอบนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละโรงเรียน

การประเมินผลการสอบใช้ระบบร้อยละ แต่ละวิชาคะแนนเต็ม 100 คะแนน โดยทางกรรมการศาสนาได้กำหนดเกณฑ์การประเมินผลไว้ดังนี้ คือ

คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน - ไม่ผ่าน

51 คะแนนขึ้นไป - ผ่าน

70 - 80 คะแนน - ดี

80 - 100 คะแนน - ดีเยี่ยม

สรุป ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในปัจจุบัน หลังจากที่กรรมการศาสนาได้เข้ามากำหนดรูปแบบและวางหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อความเป็นเอกภาพและได้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศนั้น จึงได้กำหนดค่าที่กระบวนการเรียนการสอนทั้งหลักสูตร การเปิดเปิดโรงเรียน การวัดประเมินผล ผู้สอน การเรียนการสอน รวมตลอดถึงการจัดกิจกรรมพิเศษ มีลักษณะเดียวกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติจึงใช้หลักสูตรของกรรมการศาสนา ฉบับกรรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยวิชาบังคับ 3 วิชา คือ วิชาธรรม วิชาประวัติพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนพิธี ส่วนการจัดชั้นเรียนนั้นในขณะนี้ โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ ระดับต้น ระดับกลาง ระดับสูง ระดับปลายหรือระดับสูงพิเศษ รับนักเรียนตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ระดับมหาวิทยาลัย แต่โรงเรียนจะ เปิดสอนในระดับใดบ้างนั้นให้เป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ สามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะคือ การเน้นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาตินั้นจะต้องจัดให้นักเรียนมีกิจกรรมนอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในภาคทฤษฎี ปัจจุบันจึงถือว่าโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติเป็นสิ่งสำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เด็กและเยาวชนเข้าไปอยู่ใกล้ชิดกับพระสงฆ์และวัดมากขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในประเทศไทย มีผู้ศึกษาเอาไว้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการอบรมในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ซึ่งแบ่งเป็นงานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศดังนี้ คือ

พัฒนา ชูเชื้อ (2508 : 83-87) ได้ศึกษาถึง การอบรมพุทธศาสนาและความคิดเห็นของเขที่มีต่อพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ จังหวัดพระนคร วัดกุประสงค์ เพื่อศึกษาวิธีการอบรมพุทธศาสนานานาชาติของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ และสอบถามความคิดเห็นของเยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติว่ามีโน้ตส์ (Concept) ที่ถูกต้องต่อพุทธศาสนาหรือไม่ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ 3 แห่ง คือ วัดมหาธาตุ วัดบวรนิเวศ และวัดเบญจมบพิตร ที่เรียนในระดับชั้นปลายและชั้นสูง จำนวน 500 คน ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสอนและกิจกรรมที่ผู้สอนใช้ คือ การบรรยายธรรมและยกตัวอย่างในนิทานชาดก บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ปัจจุบันและปัญหาสังคมมาประยุกต์ใช้กับเนื้อหาวิชาที่สอน ไม่ค่อยใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสอน การวัดผลส่วนใหญ่เป็นการวัดผลแบบทดสอบข้อเขียน ดูความประพฤติและทัศนคติประกอบด้วย นักเรียนเกือบทั้งหมดเห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนตามหลักวิทยาศาสตร์และ เป็นประชาธิปไตย ในด้านอารมณ์และความประพฤติของนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นคนเรียบร้อย มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่โกรธง่าย มีอารมณ์ขัน เมื่อมาศึกษาที่โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติแล้ว ปรากฏว่านักเรียนมีพัฒนาการทางจิตใจที่ดีขึ้น สามารถระงับอารมณ์โกรธของตนได้ รู้จักสิ่งที่ดีที่ชั่ว รู้จักการให้อภัย

ในปีต่อมา ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2509 : 193-204) ได้ศึกษาถึงบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติที่มีต่อเยาวชน เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการ บทบาท หน้าที่ หลักสูตร กิจกรรมผู้สอน ตลอดจนปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ศึกษาเอกสาร และใช้แบบสอบถาม ที่ถามจากพระอาจารย์ ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน จากโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติทั่วประเทศ รวม 27 แห่ง ผลปรากฏว่า พระอาจารย์

ครูอาจารย์มีความรู้ทางธรรมสูง วิธีการสอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการอธิบาย และวิธีที่ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจธรรมได้ลึกซึ้ง คือการให้เขียนเรียงความ เล่านิทานชาดกประกอบอธิบาย การวัดผลส่วนใหญ่ใช้ทดสอบข้อเขียนและสังเกตความประพฤติ นักเรียนส่วนใหญ่เข้าเรียนเพราะต้องการหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพุทธศาสนา กิจกรรมที่ชอบมากที่สุดได้แก่ ศาสนพิธี วัฒนธรรม ประเพณีไทย ไต๋วาทิและวาทศิลป์ วิชาที่ไม่ชอบ ได้แก่ พุทธธรรมและธรรมภาคภาษาอังกฤษ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ที่พบคือ ขาดครูอาจารย์ พระอาจารย์ที่ศรัทธาและเสียสละเพื่ออบรมเยาวชน ที่แท้จริง ส่วนผู้บริหารยังไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติเท่าที่ควร ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดทุนทรัพย์อุปกรณ์ หลักสูตรยังไม่เหมาะสม การจัดกิจกรรมและวิธีการสอนยังไม่น่าสนใจ ประชาชนส่วนมากยังไม่รู้เรื่องโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ

สมทรง สุวรรณเลิศ และคนอื่น ๆ (2516 : 1 - 22) ได้วิจัยบุคลิกภาพของเยาวชนในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบบุคลิกภาพ กิจกรรม และปัญหาเยาวชนในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นปลายของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ 3 แห่ง จำนวน 145 คน เป็นชาย 71 คน หญิง 74 คน อายุระหว่าง 12 - 18 ปี โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพ "The Edwards Personal Preference Schedule (EPPS)" และแบบสอบถามเพื่อสำรวจกิจกรรมและปัญหาของเยาวชน ใช้วิธี Rating Seale ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มีบุคลิกภาพยอมรับโทษและชอบช่วยเหลือผู้อื่นเป็นลักษณะเด่น ส่วนการแสดงออกและการคบเพื่อนต่างเพศเป็นลักษณะด้อย การเปรียบเทียบบุคลิกภาพระหว่างเยาวชนกับแพทย์และครู พบว่าไม่แตกต่างกัน แต่พบความแตกต่างกันเกือบทุกลักษณะระหว่างเยาวชนในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติกับนักศึกษาอเมริกัน ส่วนการสำรวจกิจกรรมและปัญหาของเยาวชนในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติพบว่า เยาวชนทั้งหญิงและชายมีปัญหาเรื่องไม่มีสมาธิในการเรียน และมีความวิตกกังวลในเรื่องสอบ และการเรียนต่อ กิจกรรมที่ชอบทำคือ การอ่านหนังสือและคุยกับเพื่อน

กรรณิการ์ กุ้ประเสริฐ (2518 : 55 - 57) ได้ทำการวิจัยเรื่องอัตมโนทัศน์ของเยาวชนในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์หรือความนึกคิด

เกี่ยวกับตนเองของเยาวชนที่ศึกษานโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์กับเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษานโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ เปรียบเทียบระหว่างเพศ สภาพเศรษฐกิจ - สังคม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่ศึกษานโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ และ เยาวชนที่ไม่ได้ศึกษานโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ คือนักเรียนที่เรียนนโรงเรียนรัฐบาลศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุระหว่าง 13 - 18 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามความนึกคิดเกี่ยวกับตนจากแบบวัดของ The Piers - Harris Children's Self - Concept Scale ซึ่งแสดงลักษณะต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองไว้ 7 องค์ประกอบ คือ อัตมโนทัศน์ที่เป็นส่วนรวม ความวิตกกังวลใจ ความเป็นคนน่านิยม ความสุขความพอใจ ด้านพฤติกรรม ด้านรูปร่างภายนอกและบุคลิกลักษณะ ด้านสติปัญญาและสถานภาพนโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนที่ศึกษานโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์มีอัตมโนทัศน์ต่ำกว่าและแตกต่างจากอัตมโนทัศน์ของเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษานโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เยาวชนที่เป็นเพศหญิงมีอัตมโนทัศน์ค่อนข้างสูงกว่าเพศชายเกือบทุกด้าน แต่ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เยาวชนที่มาจากเศรษฐกิจ-สังคมระดับกลางมีอัตมโนทัศน์ค่อนข้างสูงกว่าเยาวชนที่มาจากสภาพเศรษฐกิจ-สังคมระดับต่ำ และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จิรพันธ์ พิทักษ์ (2524 : 45) ได้ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมของนักเรียนที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับจำนวนปีที่เรียนนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เคยเรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ จำนวน 100 คน และไม่เคยเรียนนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ จำนวน 300 คน โดยใช่แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t - test และ Correlation Coefficient ตามวิธี Pearson Product Moment Correlation Coefficient ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เคยเรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์มีจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่เคยเรียนนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างจริยธรรมกับจำนวนปีที่เรียนนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์

สุมิล เอกอรุ (2528 : 170-176) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ในกรุงเทพมหานคร จุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน กับศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ตามทัศนะของครูและนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการบริหารงานและดำเนินงานโรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานไว้ชัดเจน ได้รับความร่วมมือดีจากบุคลากรทุกฝ่าย งบประมาณของโรงเรียนได้จากกรมการศาสนาและผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ส่วนรายจ่ายนั้นนำไปในด้านอุปกรณ์การสอนและการจัดงานแจกประกาศนียบัตรประจำปีมากที่สุด ด้านอาคารเรียนส่วนใหญ่เพียงพอ แต่อุปกรณ์การเรียนการสอนยังมีน้อย ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนใช้หลักสูตรวิชาบังคับของกรมการศาสนา ซึ่งครูส่วนใหญ่เห็นว่ามีเหมาะสมดีแล้ว การเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติ แต่ปรากฏว่านักเรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้น้อย วิชาที่นักเรียนสนใจคือประวัติพุทธศาสนา ส่วนพุทธศาสนพิธีที่นักเรียนปฏิบัติเป็นประจำคือ พิธีสวดมนต์และพิธีแผ่เมตตา ทัศนคติและนิสัยที่ดีที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์คือ ความรับผิดชอบ ความมีเมตตากรุณาและความกตัญญู กตเวทิตา ด้านกิจกรรมส่วนใหญ่มีอาจารย์ฝ่ายกิจกรรมและคณะกรรมการนักเรียน ทำหน้าที่ร่วมกับครู ซึ่งกิจกรรมที่จัดได้รับความร่วมมือและสนใจจากนักเรียนเป็นอย่างดี ส่วนในด้านปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์พบว่า โรงเรียนมีปัญหาเรื่องขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงานมากที่สุด นักเรียนไม่สนใจเรียนอย่างจริงจัง และโรงเรียนไม่สามารถติดตามผลนักเรียนในการเอาความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โรงเรียนมีปัญหาเรื่อง ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรม ประชาชนทั่วไปมองไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียน จึงไม่ให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่ให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง

จากงานวิจัยในประเทศที่นำเสนอมานั้น เป็นการศึกษาถึงบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ที่มีผลกระทบต่อบุคลิภาพของเยาวชนในด้านต่าง ๆ หลังจากเข้ามาเรียนในโรงเรียน ซึ่งผลจากงานวิจัยในประเทศยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของต่างประเทศอีกหลายชิ้น โดยผู้วิจัยจะนำเสนอ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

ชาร์ฟแมน (Sharfman. 1974 : 1596 - A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และการฝึกฝนทางศาสนา, กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กนักเรียน ยิวทั้งชายและหญิง จำนวน 315 คน ที่กำลังเรียนเกรด 12 ในเมืองนิวยอร์ก ซึ่งมีพื้นฐานทาง เศรษฐกิจเหมือนกัน แบ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็น 3 กลุ่ม คือ นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนศาสนาและได้ รับการฝึกฝนทางศาสนาตลอดเวลา นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนรัฐบาลและได้ฝึกฝนทางศาสนา นอกเวลา และนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลที่ไม่ได้รับการฝึกฝนทางศาสนาเลย ปรากฏผลว่า การ ฝึกฝนทางศาสนาและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ เด็กนักเรียนชาวยิวมีความสัมพันธ์กันทางบวก ความคิดสร้างสรรค์และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ เด็กนักเรียนชาวยิวมีความสัมพันธ์กันทางบวก จากการศึกษารังนี้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่มีการสอนศาสนามีผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของเด็ก

แมคคอล (Macall. 1974 : 5034 - A) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน การปรับตัว และค่านิยมทางจริยธรรม ระหว่างนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่อยู่ภายใต้การควบคุม ดูแลของวัดในนิกายคาทอลิก กับโรงเรียนของรัฐบาล บนเกาะกวม กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กนักเรียน เกรด 9 จำนวน 50 คน ผลการค้นคว้าสรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่อยู่ภายใต้การ ควบคุมดูแลของวัด มีค่านิยมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล โดยมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ .05 แต่นักเรียนจากโรงเรียนรัฐบาลปรับตัวได้ดีกว่า ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ แตกต่างกัน

เมนิทอฟฟ์ (Menitoff. 1977 : 7276 - A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบถึงพัฒนาการทาง จริยธรรมของนักเรียนชาวยิวในลอสแอนเจลิส ที่เรียนในโรงเรียนสอนศาสนาของชาวยิว โดยแบ่ง เป็น โรงเรียนสอนศาสนาวันอาทิตย์ (Sunday School) โรงเรียนสอนศาสนาฮีบรู (Hebrew School) และโรงเรียนสอนศาสนา (All-day School) กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชายหญิง ชาวยิว เกรด 4 - 6 จำนวน 152 คน ผลปรากฏว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนขึ้นอยู่กับ ชนิตของโรงเรียน ระดับชั้นเรียน และเพศ นักเรียนที่มาจากโรงเรียนสอนศาสนาฮีบรูมีพัฒนาการ

ทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มาจากโรงเรียนสอนศาสนาวันอาทิตย์ และนักเรียนที่มาจากโรงเรียนสอนศาสนาที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงที่สุดในกลุ่ม ส่วนนักเรียนเกรด 6 มีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนเกรด 5 และนักเรียนเกรด 5 มีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนเกรด 4 นักเรียนหญิงมีคะแนนสูงกว่านักเรียนชาย แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วอลลิน (Wallin. 1978 : 7276 - A) ศึกษาความสัมพันธ์ของนักเรียนที่ความสามารถในการเรียนไม่ปกติ นักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนทางศาสนา กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายชายวัย 48 คน ที่มาจากครอบครัวระดับกลางในเมืองนิวยอร์ก ซึ่งกำลังเรียนระดับจูเนียร์ไฮสคูล จากเกรด 1 - 7 หรือ 8 แบ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน คือนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนไม่ปกติจากโรงเรียนราษฎร์ที่ไม่สอนศาสนา และจากโรงเรียนราษฎร์ที่สอนศาสนาของชาวยิว นักเรียนที่เรียนได้ตามปกติจากโรงเรียนที่ไม่สอนศาสนา และจากโรงเรียนที่สอนศาสนาของชาวยิว ผลปรากฏว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายชาวยิวที่เรียนไม่ปกติและนักเรียนที่เรียนได้ตามปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักเรียนที่เรียนได้ตามปกติมีคะแนนสูงกว่า และนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสอนศาสนาให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่สอนในโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการฝึกฝนทางศาสนาของชาวยิวมีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม*

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าบทบาทของวัดในอดีตถึงปัจจุบันนั้น นอกจากวัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่ทางด้านศาสนาแล้ว ไม่ว่าสังคมไทยหรือต่างประเทศ บทบาทของวัดที่สำคัญอีกทางหนึ่งได้แก่การให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกของสังคมทั้งด้านวิชาชีพและวิชาหนังสือ โดยมีพระเป็นผู้อุทิศเวลาการทั้งหลาย สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิจัยอย่างกว้าง ๆ ในด้านความคิดเห็นต่อพุทธศาสนา การเรียนการสอน และสภาพของโรงเรียนพุทธศาสนาในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนับว่างานวิจัยในด้านนี้ยังมีน้อยมาก ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศเท่าที่ค้นพบเป็นเรื่องเกี่ยวกับโรงเรียนวันอาทิตย์ในศาสนาอื่น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และยังไม่เคยมีการวิจัยมาก่อน

งานวิจัยที่กล่าวมาจึง ไม่สามารถช่วยในการตั้งสมมติฐานของงานวิจัยได้มากนัก งานวิจัยดังกล่าว จึง เป็นเพียงการนำเสนอถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติพอสังเขป ซึ่ง งานวิจัยที่จะช่วยในการตั้งสมมติฐานนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงในตอนต่อไป

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติ

5.1 ทฤษฎีและแนวคิดทางเจตคติ

ความหมายและความสำคัญของเจตคติ

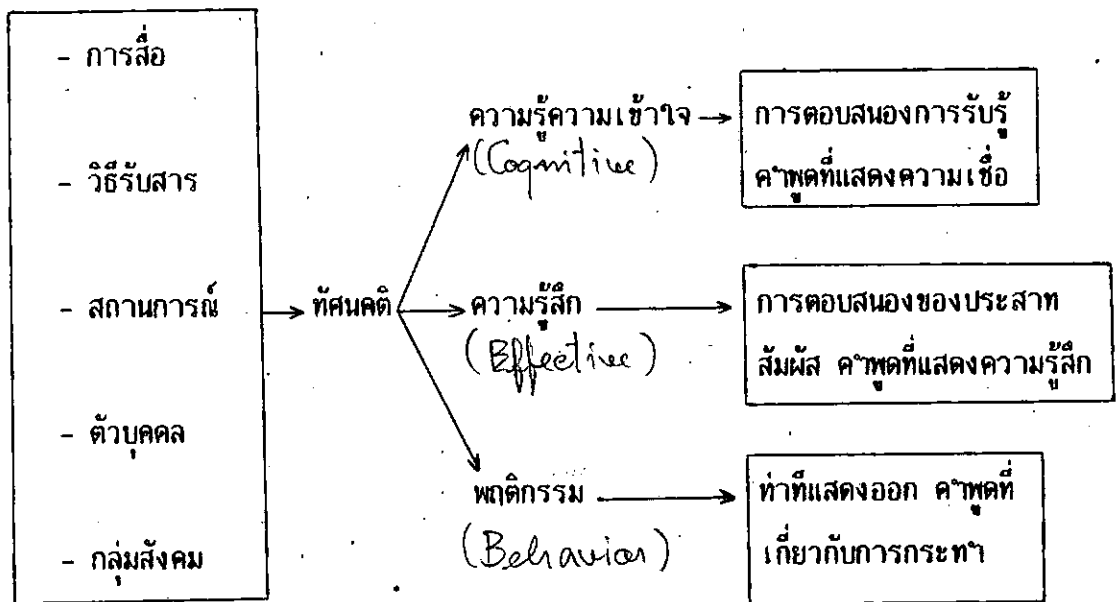
คำว่า "เจตคติ" ตรงกับคำว่า "Attitude" ในภาษาอังกฤษ ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน อาจใช้คำว่า ความคิดเห็น เจตคติ หรือ เจตคติ ก็มี ความหมายเช่นเดียวกับ ทักษคติ ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายของ เจตคติ ว่าหมายถึง ความคิดเห็น และยังมีผู้ให้ความหมายของ "เจตคติ" ไว้อีกมากมาย

โบกาตัส (Allport. 1967 : 7, citing Bogadus. 1931 : 62) กล่าวว่า "เจตคติ" เป็นแนวโน้มของการกระทำที่แสดงต่อหรือด้านบางสิ่งบางอย่างในสภาพแวดล้อม ซึ่งในที่สุดจะกลายเป็นค่านิยมทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งนั้น

เมอร์ฟี และ เมอร์ฟี (Allport. 1967 : 8 ; Citing Murphy and Murphy. 1931 : 615) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง แนวโน้มการจัดแจงและการปรับจิตใจต่อการกระทำต่าง ๆ และเจตคติเป็นกลุ่มของแนวทางเบื้องต้นแรกของบุคคลที่แสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

อัลพอร์ท (Allport. 1967 : 8) ให้ความหมายว่า เจตคติหมายถึง สภาวะความพร้อมของประสาทและจิตใจที่เกิดจากผลรวมของประสบการณ์ของบุคคล และมีอิทธิพลต่อทิศทางการตอบสนองของบุคคลต่อสถานการณ์และสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้อง ตรีแอนดิส (Triandis. 1971 : 2) กล่าวว่า "เจตคติเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ประเมินจาก ความรู้ความเข้าใจประสบการณ์ ตลอดจนความคิดเห็นซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่

เกี่ยวข้องกับทิศทางที่ประเมินไว้ "บังอร ชินกุลกิจนุวัฒน์ (2520 : 4) ได้แสดงแผนภูมิสังกับของเจตคติซึ่งดัดแปลงมาจากของ ตรีแอนด์ส ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิสังกับของเจตคติ

จากความหมายของเจตคติที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าเจตคติ เป็นสภาวะทางจิตใจของบุคคลที่พร้อมจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมีทิศทาง ซึ่งจะเป็นไปในทิศทางบวก ทิศทางลบ หรือเป็นกลาง ขึ้นอยู่กับความรู้สึกความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ของบุคคลต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น จากความหมายดังกล่าวจะเห็นว่า เจตคติดมีส่วนช่วยเสริมพฤติกรรมอยู่มาก

การเกิดเจตคติ

เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล Allport เสนอความคิดเห็นว่าเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของคนเกิดขึ้นได้ ตามเงื่อนไข 4 ประการคือ

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูนและบูรณาการของการตอบสนองแนวความคิดต่าง ๆ เช่น เจตคติจากครอบครัว โรงเรียน ครู การเรียนการสอน และอื่น ๆ
2. ประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคล ซึ่งมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป นอกจากประสบการณ์ของคนจะสะสมขึ้นเรื่อย ๆ แล้วยังทำให้มีกระสวน (Pattern) เป็นของตัวเองด้วย ดังนั้นเจตคติบางอย่างจึงเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล แล้วแต่พัฒนาการและความเจริญเติบโตของคน ๆ นั้น
3. การเลียนแบบ การถ่ายทอดเจตคติของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบเจตคติของคนอื่นที่ตนพอใจ เช่น พ่อ - แม่ ครู พี่น้อง และบุคคลอื่น ๆ
4. อิทธิพลของกลุ่ม คนย่อมมีเจตคติด้อยตามกลุ่มสังคมที่ตนอาศัยอยู่ตามสภาพแวดล้อม เช่น เจตคติต่อศาสนา สถาบันต่าง ๆ เป็นต้น (ศักดิ์ สุนทรเสนีย์. 2531 : 5)

ความสำคัญของเจตคติ

ความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเจตคติของบุคคลมีหลายประการ ดังที่ ออสแคมป์ (นักเล็ก สุกัญไทย. 2527 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Oskamp. 1977) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

1. เจตคติเป็นเสมือนบันทึอย่างดี เพียงแต่รู้ว่า เรามีเจตคติอย่างไรเราก็สามารถจะสรุปพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขาได้
2. เจตคติทำให้เราสามารถจะตัดสิน สาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลหนึ่ง ที่มีต่อบุคคลอื่นหรือต่อสิ่งอื่น
3. ความรู้ความเข้าใจเรื่องเจตคติ ช่วยอธิบายถึงความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมของแต่ละบุคคล จะช่วยอธิบายสภาพของสังคมได้
4. เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลพึงมี และเจตคติของแต่ละบุคคลจะทำให้บุคคลอื่นเข้าใจในตัวเรา ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ในสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ซึ่งบุคคลจะต้องพยายามศึกษาเพื่อประโยชน์ในตัวเขาเอง
5. ความเข้าใจเรื่องเจตคติ ทำให้เกิดแนวคิดในแต่ละคนโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในสถานการณ์ที่เกิดการขัดแย้งของสิ่งเร้า

6. ในแนวของจิตวิทยา ความเข้าใจเรื่องเจตคติ เป็นการจัดเตรียมจุดสำคัญที่จะทำให้เกิดความสนใจในทัศนะต่าง ๆ

7. ในแนวสังคมวิทยา มีบางท่านได้มองเจตคติว่าเป็นศูนย์กลางของความเข้าใจและเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมทางสังคม

8. ในแนวของวิทยาศาสตร์ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเห็นโดยทั่วไป มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคม

เมื่อพิจารณาความหมายของเจตคติและข้อคิดของ ออสแคมป์ จะเห็นว่าต่างก็ได้เสนอแนวความคิดที่สำคัญร่วมกันคือ เชื่อว่าเจตคติมีความใกล้ชิดกับพฤติกรรม จากการวิจัย ปรากฏหลักฐานมากมายที่สนับสนุนความเชื่อนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. ม.ป.ป. : 47 ; อ้างอิงมาจาก Keisler et al. 1969 : 25 - 27 ; Mangane. 1973 : 209) ในขณะเดียวกันก็มีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งพบว่า เจตคติกับพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ทั้งนี้ได้มีผู้อธิบายว่าอาจเป็นเพราะผู้วิจัยใช้ระบบการวัดไม่เหมาะสมทำให้ไม่สามารถวัดได้ครบทุกมิติ หรืออาจเนื่องจากเครื่องมือวัดขาดความเที่ยงตรง อย่างไรก็ตาม ก็ยังเป็นที่ยอมรับว่า เจตคติ เป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่งที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งในแง่ที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมและอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมอีกด้วย (วันชัย มืกลอง. 2530 : 38)

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

สำหรับเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะกับนักเรียนที่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยวิทยากรกว่ายังไม่มีผู้ศึกษามาก่อนอย่างไรก็ตาม ได้มีงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาอยู่บ้าง แต่เป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการระดับจังหวัด อำเภอ สมาชิกสภาเทศบาล และครูใหญ่โรงเรียนมัธยมในจังหวัดที่ตั้งของภาคการศึกษาที่นับถือพุทธศาสนา 12 จังหวัด รวมตัวอย่างทั้งหมด 990 คน โดยแบ่งระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาดำ กลุ่มที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง ข้อมูลที่เก็บได้ในครั้งนี้เป็นของคณะผู้วิจัยความมั่นคงแห่งพุทธศาสนาน

ประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2512 ต่อมา ดารารัตน์ เชื้อมชิต (2516 : 81) ได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสาม พบผลที่น่าสนใจ คือพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวก ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามหลักคำสอน และ ความเชื่อกับการปฏิบัติตามหลักคำสอน ในแต่ละระดับการศึกษา ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 จากผลการวิจัยแสดงว่าบุคคลในแต่ละระดับการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนสูง จะมี ความเชื่อและมีการปฏิบัติตามหลักคำสอนสูงตามไปด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับของ สันติค ลิขพันธ์ประทุม (2523 : 104) ที่ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2522 จำนวน 380 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาศีลธรรม แบบวัดความเชื่อ ในพุทธศาสนา และแบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมในพุทธศาสนา พบว่าความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันทางบวกด้วยความเชื่อมั่น ร้อยละ 99 นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ความรู้และความเชื่อในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่แยกตามสภาพที่ตั้งของ โรงเรียนซึ่งในที่นี้คือโรงเรียนที่อยู่ในต่างจังหวัด และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งแบ่งเป็นสูง ปานกลาง และต่ำ พบว่า มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมในพุทธศาสนาด้วยระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 99 กล่าวคือ ผลงาน วิจัยชิ้นนี้พบว่า ความรู้ และความเข้าใจในพุทธศาสนา สามารถพยากรณ์ระดับ การปฏิบัติตาม หลักธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่แยกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นได้ในระดับหนึ่ง หรือกล่าวอีก นัยหนึ่งว่า ถ้าทราบระดับของความรู้และความเชื่อในเรื่อง เกี่ยวกับพุทธศาสนาของบุคคลใดก็ตาม จะสามารถคาดหวังระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมในพุทธศาสนาของบุคคลนั้นได้ด้วย และงานวิจัยของ วันชัย มิกกลาง (2530 : 116) ที่ศึกษากับนิสิตในระดับปริญญาตรี จำนวน 510 คน เกี่ยวกับเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา โดยใช้แบบวัดเจตคติ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา-แบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา และแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา ยังพบอีกว่า มีความสัมพันธ์ ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม กับ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจาก บิดามารดามีความสัมพันธ์กันทางบวก ด้วยค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95

สำหรับงานวิจัยทางด้านศาสนาค้นในประเทศนั้น ในปี ค.ศ.1962 กล็อค (Dittes. 1969 : 607 - 609 ; Citing Glock. 1962) ได้แยกองค์ประกอบในการศึกษาศาสนา ออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้คือ

1. ความเชื่อในศาสนา แบ่งออกเป็น

1.1 เนื้อหาและขอบข่ายของความเชื่อ ยังแบ่งได้เป็น ประเภทของความเชื่อและไม่เชื่อ ความเชื่อตามประเพณี เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าความเชื่อที่ไม่เป็นประเพณี เช่น ความหมายของชีวิต การค้นหาความจริงของชีวิต เป็นต้น

1.2 ระดับของความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ของบุคคล

1.3 สาธารณวัตถุแห่งความเชื่อ

2. การปฏิบัติตามหลักศาสนา ทั้งงานแท้ที่เป็นพิธีกรรมส่วนรวมและการปฏิบัติส่วนตัว เช่น การปฏิบัติเพื่อแสดงว่าเป็นศาสนิกชนของศาสนานั้น ๆ การสวดมนต์ การถือศีลกินเจการเข้าร่วมในพิธีที่สำคัญ แนวทางในการศึกษา เช่น

2.1 ศึกษาความถี่และรูปแบบของการปฏิบัติ

2.2 ศึกษาคุณภาพหรือความประณีตในการปฏิบัติ

2.3 ศึกษาเป้าหมายของการปฏิบัติเช่น การปฏิบัติเพื่อแข่งขัน หรือปฏิบัติเพื่อได้

รับการยกย่อง

3. ความรู้สึกต่อศาสนา แบ่งออกเป็น

3.1 ความรู้สึกที่สังเกตเห็นได้ เช่น การแสดงออกโดยการสนทนา หรือความบิตยินดีต่าง ๆ

3.2 ความรู้สึกส่วนตัวที่เก็บอยู่ภายใน เช่น ความศรัทธาในพระเจ้า ความรู้สึกในอำนาจเหนือธรรมชาติ ความกลัว

4. ความรู้ความเข้าใจในศาสนา แบ่งออกเป็น

4.1 ความรู้เกี่ยวกับจุดกำเนิดของศาสนา ความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์ หรือประเพณีในศาสนา

4.2 เจตคติต่อความรู้ เช่น ความสำคัญของความรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ประเพณีต่าง ๆ

4.3 ความสามารถต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา

5. ผลตามมาจากการนับถือศาสนา แบ่งออกเป็น

5.1 รางวัลที่ได้จากการนับถือศาสนา เช่น ความสงบสุขทางใจ ลดความวิตกกังวล การได้ขึ้นสวรรค์ การมีชีวิตนิรันดร์ เป็นต้น

5.2 การได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ และการนำเอาหลักการทางศาสนาไปประยุกต์ใช้กับหลักการอื่น ๆ

ต่อมาได้มีผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างด้านต่าง ๆ ตามแนวทางของ กล็อด (Glock) เช่น การศึกษาของ พุกยามา (Dittes. 1969 : 614 - 615 ; Citing Fukuyama. 1961) โดยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ การปฏิบัติตาม ความรู้สึกต่อศาสนาและด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนา ยกเว้น ด้านผลที่ได้จากการนับถือศาสนา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4,000 คน ที่ร่วมกิจกรรมในโบสถ์ 12 แห่ง ใน 7 เมือง ที่ประเทศญี่ปุ่น พบความสัมพันธ์ระหว่างด้านต่าง ๆ ค่อนข้างต่ำ คือมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .12 ถึง .17 ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในศาสนาและความรู้สึกต่อศาสนามีค่าสหสัมพันธ์ถึง .47

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่นำเอาวิธีการแบ่งการศึกษาศาสนาออกเป็นด้านต่าง ๆ ของ กล็อด (Glock) มาศึกษาคืองานวิจัยของซาลิสบูรี (Dittes. 1969 : 615 ; Citing Salisbury. 1962) โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ จำนวน 2,000 คน พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางศาสนาการปฏิบัติ โดยวัดจากการร่วมกิจกรรมในโบสถ์ และอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฟอล์คเนอร์ และเดอร์จงค์ (Dittes. 1969 : 615 ; Citing Faulkner and Dejong. 1966) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ทั้ง 5 ด้านของ กล็อด (Glock) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาสังคมวิทยา พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างด้านต่าง ๆ อยู่ระหว่าง .36 ถึง .58

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ศึกษาความสัมพันธ์ตามแนวทางของกล็อค (Glock) แต่พบความสัมพันธ์ในลักษณะอื่นที่ไม่ใช่ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ได้แก่ งานวิจัยของ มาร์ติน และ นิโคลส์ (Dittes. 1969 : 609 ; Citing martin and Nichols. 1962) ที่ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรี ใ้ดยใช้แบบสอบถามด้านความรู้เกี่ยวกับศาสนาและคัมภีร์ไบเบิล อีกชุดหนึ่ง เป็นแบบสอบถามวัดความเชื่อเกี่ยวกับหลักการกว้าง ๆ ของศาสนา เช่น ความศักดิ์สิทธิ์ของการ สวดมนต์ ชีวิตหลังความตาย การได้อยู่กับพระเจ้า และความสำคัญของโบสถ์ พบว่า ในกลุ่มที่มี ความรู้เกี่ยวกับศาสนามากจะมีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้กับความเชื่อในหลักการของศาสนา เป็นไปในทางลบ ในขณะที่กลุ่มที่มีความรู้ในศาสนาต่ำ มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในศาสนากับ ความเชื่อเป็นไปในทางบวก จากผลงานวิจัยดังกล่าวหมายความว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนามาก จะมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาน้อย ในขณะที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาน้อยจะมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา มาก หรือกล่าวอีกในหนึ่งได้ว่าความเชื่อในศาสนากับความรู้เกี่ยวกับศาสนาไม่มีความสัมพันธ์เชิง เส้นตรง แต่อาจจะมีความสัมพันธ์ในรูปอื่นซึ่งเป็นไปได้ที่จะมีความสัมพันธ์เชิงเส้นโค้ง (Dittes. 1969 : 607 - 609 ; Citing Glock. 1962)

จากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมา ปรากฏว่าในงานวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม รวมทั้งความรู้สึกที่มีต่อศาสนา มีความสัมพันธ์กันสูงและบางงาน วิจัยก็พบว่ามีความสัมพันธ์กันต่ำ และยังพบความสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ความสัมพันธ์เชิง เส้นตรง แต่อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าสำหรับงานวิจัยที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันมาก เช่น มีอายุ ระดับการศึกษา หรือมีนิกายของศาสนาที่แตกต่างกัน มีแนวโน้มว่าจะพบความสัมพันธ์ในด้านที่กล่าว ข้างต้นค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ถ้าเป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันน้อย เช่น เป็นนักศึกษา ระดับปริญญาตรี เหมือนกัน นับถือศาสนานิกายเดียวกัน พบว่าจะมีความสัมพันธ์ในด้านที่กล่าวมาค่อนข้างสูง

~~สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนได้รับกรอบรมทางพุทธศาสนาจากสถาบันทางศาสนานั้น ยังไม่ได้มีผู้ใดศึกษามาก่อน อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทยถือว่าวัดเป็นสถาบันที่มีหน้าที่อบรมนิสัยของคนให้เป็นคนดีมาตั้งแต่สมัย โบราณ เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางชีวิตของบุคคลนับได้ว่าตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ผู้ที่ผ่านการอบรม บ่มนิสัยจากวัดถือว่าได้เป็นคนที่ดีสังคมยอมรับ เพราะสถาบันศาสนาจะช่วยพัฒนาจิตใจให้สูงส่ง~~

มีอุดมการณ์อันสงบ สันติสุข ไม่นิยมการทำลาย นิยมความเมตตา กรุณา ส่งเสริมให้บุคคลพ้นทุกข์ ด้วยการปฏิบัติธรรม และจะพบว่าในการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ที่ผ่านมานั้น การที่นักเรียนได้มาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ส่งผลต่อบุคลิกภาพ อุดมโนทัศน์และ จริยธรรมของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงคาดว่าน่าจะมีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความ เข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนทั้งที่เรียนและ ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนา วัดอาทิตย์เป็นไปในทางบวก แต่จะพบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์อย่างไรนั้น ยังขึ้นอยู่กับ ตัวแปรทางด้านภูมิหลังทางสังคมของนักเรียนอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะได้เสนอในลำดับต่อจากนี้

5.3 ภูมิหลังทางสังคมของนักเรียนกับความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

เนื่องจากลักษณะทางจริยธรรมมิได้เป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมาแต่กำเนิด แต่ต้องมีการเรียนรู้ จากบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการที่บุคคลอยู่ในกลุ่มทางสังคมและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน รวมทั้ง การได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป ย่อมมีส่วนที่ทำให้บุคคลมีจริยธรรมที่แตกต่างกันไปได้ด้วย

ภูมิหลังของนักเรียนกับความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา

โดยทั่วไป การมีความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนานั้น สำหรับงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า ภูมิหลังของนักเรียน มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนานั้น ยังมีผู้สนใจน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการเปรียบเทียบระหว่างเพศ เท่าที่ปรากฏพบว่า เพศชายรู้ศีล 5 ทุกข้อ และรู้บางข้อถึง 74.48 และ 21.35 ตามลำดับ ในขณะที่เพศหญิงรู้ศีล 5 ทุกข้อ และรู้เพียงร้อยละ 62.60 และ 29.09 ตามลำดับ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และปภาณี รัตวิวัฒนา, 2526 : 121) แสดงว่าการรู้ศีล 5 มีความสัมพันธ์กับเพศ และมีแนวโน้มว่าเพศชายมีความรู้ศีล 5 มากกว่า ใน ขณะที่ วันทนี วิชัยคำ (2515 : 27) พบว่านิสิตชายและนิสิตหญิง มีความรู้ตามหลักพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมืองชัย ทาเจริญศักดิ์ (2506 : 70) ที่พบว่า จาก การเปรียบเทียบมัชฌิมเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนคำตอบที่ถูกของกลุ่มเด็กชายและ เด็กหญิงแล้ว ปรากฏว่าความสามารถในการ เรียนวิชาศีลธรรมระหว่าง เด็กหญิงและ เด็กชายไม่แตกต่างกัน นอก

จากงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งก็พบว่าความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกันระหว่างนิสิตชาย และนิสิตหญิง (วันชัย มิกกลาง. 2530 : 130) ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ พุกยามา (Dittes. 1969 : 614 - 615 ; Citing Fukuyama. 1961) ที่ได้ศึกษากับกลุ่มประชากร 4,000 คน ในเมือง 4 เมือง เขาศึกษาตัวแปร 4 ตัว ที่ กล็อค (Glock) ได้ศึกษาไว้ คือ ความเชื่อในศาสนา การปฏิบัติตามประเพณีทางศาสนา ความรู้สึกต่อศาสนา และความรู้เกี่ยวกับศาสนาในแง่ต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า เพศชายมีความรู้เกี่ยวกับศาสนามากกว่าเพศหญิง

จากแนวโน้มของงานวิจัยไม่สามารถบอกได้ว่า บุคคลเพศชายหรือบุคคลเพศหญิงจะมี ความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา ต่างกันอย่างไร แต่จากงานวิจัยที่กล่าวมา เพศชายจะมีส่วน เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาของบุคคลด้วย

✱ ระดับการศึกษาของนักเรียนเป็นตัวแปรภูมิหลังของนักเรียนอีกตัวหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา เพราะในปัจจุบันสังคมที่เจริญ โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ในเรื่องของการศึกษาแล้วมีมาตรฐาน กลัเดียวกัน ในการศึกษาวิจัยบุคคลในปัจจุบัน จึงไม่สามารถแยกตัวแปรที่เป็นระดับการศึกษา ออกจากอายุของบุคคลได้ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยก็มีการศึกษาระดับต่ำ และกลุ่มตัวอย่าง ที่อายุมากก็มีการศึกษาสูงไปด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวแปรอายุนี้ โคล์เบอร์ก (Kohlberg) ได้ ประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ สรุปได้ว่า ในด้านความรู้เชิงจริยธรรมกับความเชื่อเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ทางจริยธรรมขั้นรากฐานของสังคมนั้น เด็กจะทราบครบถ้วนตั้งแต่อายุน้อย และมีข้อสังเกตว่า การศึกษาเกี่ยวกับความรู้เชิงจริยธรรมส่วนมากมีเนื้อหาแคบเกินไปและ เป็นการวัดความรู้ขั้นพื้นฐาน ทางสังคมของบุคคลเท่านั้น แต่ถ้ามองการวัดความรู้เชิงจริยธรรมที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางศาสนาหรือ ความรู้เกี่ยวกับหลักสากลแล้ว อาจพบความแตกต่างในคนต่างอายุกันได้ (ดวงเดือน พันธมนานัน. 2524 : 9 - 10 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1964 : 392 - 405) ส่วนการศึกษา ในระยะยาวโดยติดตามกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยจนมีอายุมากขึ้น การวิจัยชนิดนี้มีน้อย อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับเรื่องนี้ สโรท เจริญสุข (2520 : 45) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้ที่ผ่านการเรียนขั้นสูงก็ทำ ให้มีความรู้มาก เห็นมาก คิดมาก และทำมากกว่าเป็นธรรมดา ดังนั้นการพัฒนาการและอุดมคติ จึงเป็นไปด้วยดีกว่าคนที่มีการศึกษาระดับต่ำ ซึ่งคำกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารารัตน์ เชื้อมณี (2516 : 39) ที่พบว่า พุทธศาสนิกชนที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น มีความรู้ความ

เข้าใจในพุทธประวัติและหลักพุทธศาสนาสูงขึ้น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่าจะพบความแตกต่างในระดับการศึกษาต่างกันได้ *

ส่วนการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างทัศนคติต่อการเรียนกับความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนานั้นผู้วิจัยไม่พบว่ามีผู้ใดวิจัยไว้ แต่ผู้วิจัยคาดว่าทัศนคติต่อการเรียนน่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องอยู่บ้าง เนื่องด้วยเหตุผลต่อไปนี้ เจตคติ ค่านิยม ของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ และจะพัฒนาไปในทิศทางบวกหรือลบนั้นต้องอาศัย "ความรู้" ต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ สถาบัน และเหตุการณ์ทั้งหลายที่แวดล้อมบุคคลอยู่ (อาโพร อินฟ้าแสง. 2524 : 173) โรงเรียนนับเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ดังนั้นการชักนำเด็กให้ได้เข้ามาอยู่ในบรรยากาศที่อบอุ่นของโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น การที่เด็กเกิดความเบื่อหน่ายโรงเรียนนั้น เป็นเพราะเด็กไม่สามารถทนต่อสภาพของโรงเรียนได้ จึงมีปฏิกิริยาโต้ตอบโดยการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม เช่น การทะเลาะวิวาทกับครู เพื่อน การฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน การทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จะทำให้เด็กหมดโอกาสที่จะได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม (ประเท็น มหาพันธ์. 2521 : 76) ดังนั้น สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน จึงนับว่าอิทธิพลสำคัญในการสร้างทัศนคติ ค่านิยมทางการเรียนของนักเรียนอย่างมาก ทัศนคติต่อการเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทางโรงเรียนต้องให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการให้ความรู้และทักษะ เพราะทัศนคติเป็นทั้งเหตุและผลที่จะช่วยนำความรู้ไปใช้ได้ผลดี (นาฏเฉลิม สุมาวงศ์. 2510 : 33) และรวมถึงทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน ตัวครู วิธีการสอนของครู และคุณค่าในการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียน (ขจรสุตา เหล็กเพชร. 2522 : 14)

จากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างทัศนคติต่อการเรียนกับความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา ดังได้กล่าวมาแล้วว่ายังไม่พบว่ามีผู้ใดวิจัยเอาไว้เลย แต่พบว่ามีงานวิจัยของต่างประเทศที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เชื้อชาติสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และเพศ กับทัศนคติทางการเรียน โดยที่ใช้แบบทดสอบวัดทัศนคติแบบ Semantic differential Instrument ผลปรากฏว่า กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ไม่มีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนมากกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Labell. 1970 : 1624 - A)

ซึ่งผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกาพร เลาสกิตย (2526 : 58) พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มีทัศนคติต่อโรงเรียนไม่แตกต่างกัน แต่จากการศึกษาของ ลอเรนซ์ (Lawrance. 1975 : 0776 - A) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์คุณภาพของการจัดระบบโรงเรียน คุณลักษณะและพฤติกรรม การปรับตัวของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตรา การออกกลางคันสูง พบว่า นักเรียนขาดความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ไม่ค่อยมีสิทธิ์ มีเสียง มีความเลื่อยชา และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการบริหารโรงเรียน นอกจากนี้งานวิจัยของ แอนเดอร์เสน (สุกาพร มาลีเวชพงศ์. 2517 : 16 ; อ้างอิงมาจาก Andersen. 1971 : 41 - 45) ที่ได้ศึกษาการสร้างทัศนคติที่ดีในทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน และเสนอความคิดว่า การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์นั้น นอกจากขึ้นกับ หลักสูตร ทัศนคติต่อครูแล้ว สิ่งสำคัญคือ การปฏิบัติของครูและนักเรียนในชั้นเรียน และพบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพัฒนาการ ด้านการรับรู้และความคิด (Cognitive) และเนื่องจากงานวิจัยที่ศึกษาถึงความเกี่ยวข้องกัน ระหว่างทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาโดยตรงนั้น ยังไม่มีใครศึกษาไว้มาก่อน จากงานวิจัยที่รวบรวมมาแม้จะ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้อย่าง เข้าใจทางพุทธศาสนา แต่พอจะทำให้ทราบถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างความรู้ความเข้าใจในการ เรียนได้ว่าทัศนคติต่อการเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการเรียน ของนักเรียนได้ไม่มากนักน้อย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่าทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์น่าจะมีผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาด้วย

ส่วนในด้านระดับการศึกษาของบิดามารดา จากงานวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัย
ในประเทศที่ศึกษาว่าระดับการศึกษาของบิดามารดาจะมีความเกี่ยวข้องกับความรู้อย่าง
ทางพุทธศาสนาของเด็กหรือไม่นั้น ยังมีผู้สนใจน้อยมาก แต่มีงานวิจัยบางเรื่องพบว่า ระดับการ
ศึกษาของบิดามารดามีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจะเชื่อมโยงถึงลักษณะของเด็ก
บางอย่าง เช่น พบว่าในกลุ่มเด็กทั้งชายและหญิง ที่บิดามารดามีระดับการศึกษาสูงรายงานว่า คน
ถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก และยับยั้งต่อไปอีกว่า เด็กกลุ่มเดียวกันนี้มีพัฒนาการทางภาษาคิดว่า
กลุ่มอื่น (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินก. 2520 : 124 - 125) *
 นอกจากนี้งานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524 : 149) พบว่า

เด็กที่บิดามารดามีการศึกษาสูงจะได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางจิตใจ ด้านความซื่อสัตย์ การยึด
 บาปบุญ มากกว่าเด็กที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าระดับการศึกษาของบิดา
 มารดา ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งในที่นี้คือการได้รับถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ และลักษณะ
 ของเด็ก ต่างก็มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ดังผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความรู้
 ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาสูงกว่าผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่า (ดาร์แรตน์ เชื่อมชิด.

2516 : 81) ซึ่งอาจทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถถ่ายทอดเรื่องทางศาสนาได้ดีกว่าบุคคลกลุ่มอื่น

สำหรับด้านฐานะทางเศรษฐกิจนั้นพบว่าระดับเศรษฐกิจต่างกันแต่ความรู้ความเข้าใจ
 พุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งพบผลเช่นนี้ทั้งเด็กที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด (สันต
 สีนธพันธ์ประทุม. 2522 : 60) แต่กลับพบผลในทางตรงกันข้ามในการวิจัยในประเทศที่
 พบว่า ความรู้เกี่ยวกับศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับฐานะทางเศรษฐกิจสังคม (Dittes.
 1969 : 618 ; Citing Fukuyama. 1961) กล่าวคือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงเป็น
 ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนามากที่สุด

ส่วนภูมิหลังทางด้านอาชีพนั้น จากการศึกษาที่ผ่านมามักจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในฐานะ
 ทางเศรษฐกิจสังคม เพราะผู้ที่มีฐานะดี มักเป็นผู้มีการศึกษาสูง และมีอาชีพในระดับสูงตามไปด้วย
 อย่างไรก็ตามการศึกษานี้จะแยกศึกษาอิสระจากกัน และจากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับ
 ความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนากับอาชีพมีน้อยมากที่มีอยู่คือ งานวิจัยของวันชัย มีกลาง
 (2530 : 134) ที่พบว่าตัวแปรด้านเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ ในพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน
 เมื่อพิจารณาตามอาชีพของบิดามารดา แต่จากงานวิจัยของ ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2521 :
 114 - 115) พบว่า ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง
 ถ้าใช้เกณฑ์ 50 % เป็นเครื่องตัดสินพบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ ธุรการการค้า
 รับจ้าง และเกษตรกร มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ กล่าวคือนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ
 มีผลสัมฤทธิ์สูงสุด และสูงกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพการเกษตรและนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพ
 รับจ้าง

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างอาชีพของบิดามารดา นั้น ไม่สามารถบอกถึงความเกี่ยวข้องกันได้มากนัก เพราะมีงานวิจัยอยู่น้อยเกินไป ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำภูมิหลังทางด้านอาชีพของบิดามารดามาศึกษาเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนขึ้น

ภูมิหลังของนักเรียนกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

ในด้านการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา นั้น จากงานวิจัยเท่าที่ผ่านมาพบว่าภูมิหลังที่แตกต่างกันของนักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนด้วย จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอเสนอโดยลำดับดังนี้

สำหรับงานวิจัยที่แสดงความแตกต่างเกี่ยวกับเพศเรื่องการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา แล้วนั้น จากข้อค้นพบของ มธุรส ชานาญทัศน์ (2532 : 108) พบว่า วัยรุ่นเพศหญิงมีความตั้งใจประพฤติตนตามหลักสัปปุริสธรรมสูงกว่าวัยรุ่นเพศชาย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนี วิชัยคำ (2515 : 57) ที่ศึกษากับกลุ่มประชากรที่เป็นนิสิต ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร และนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 300 คน พบว่าในด้าน การปฏิบัติตามคำสอนของพุทธศาสนา เช่น การตักบาตร สวดมนต์ ไหว้พระก่อนเข้านอน ให้ทานแก่ขอทาน เป็นต้น นิสิตหญิงมีการปฏิบัติมากกว่านิสิตชาย นอกจากนี้ข้อค้นพบของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชำวาลี (2524 : 149) ยังสนับสนุนงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยพบว่า นักเรียนหญิงรายงานว่าเป็นผู้มีความกตัญญูต่อเวทีย เป็นผู้ยึดบาปบุญ เช่น ไม่รังแกสัตว์ ไม่พูดเท็จ บริจาคสิ่งของให้ผู้ประสบภัย เป็นต้น มากกว่านักเรียนชาย และงานวิจัยของ สุนทรี โคมิน และสนิท สมัครการ (2522 : 292) ยังพบอีกว่า ในรอบหนึ่งปีเพศหญิงมีการทำบุญตักบาตรสูงกว่าเพศชาย แม้ว่าจะสูงกว่าเพียงเล็กน้อยก็ตาม

ในขณะที่เดียวกันก็มีงานวิจัยบางชิ้นที่ไม่พบว่ามี ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง ในการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา เช่น งานวิจัยของ วันชัย มีกลาง (2530 : 130) โดยพบว่า นิสิตชายปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาไม่แตกต่างจากนิสิตหญิง

อย่างไรก็ตามผลของรายงานการวิจัยที่กล่าวมานั้น แสดงแนวโน้มให้เห็นว่า เพศหญิงน่าจะ เป็นผู้ที่มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนามากกว่าเพศชาย ถึงแม้ว่าจะมีงานวิจัยบางชิ้นจะแสดง

ให้เห็นถึงความไม่แตกต่าง แต่จากงานวิจัยส่วนใหญ่อีกชี้ให้เห็นว่า เพศมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาอยู่มาก ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงคาดว่าเพศหญิงน่าจะมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนามากกว่าเพศชาย

* ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาถึงระดับการศึกษาของวัยรุ่นกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนานั้น มีไม่มากนัก ที่พบก็เป็นงานวิจัยในต่างประเทศที่ อาไฟ อินฟ้าแสง (2524 : 186) นามาสรุบัติ คือ ฮาร์ริส และแอสโซซิเอตส์ (Harris and Associates. 1971) ศึกษาเรื่องการโบสถ์ของนักเรียนและนักศึกษา พบว่า นักเรียนมัธยมปลายโบสถ์ถึง 58 % นักศึกษาโบสถ์ 43 % ขณะเดียวกัน โมเบิร์ก (Moberg. 1971) ก็พบว่า นักศึกษาระดับวิทยาลัยและระดับมหาวิทยาลัย มีศรัทธาต่อศาสนาน้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมปลาย *

สำหรับงานวิจัยภายในประเทศแล้วพบเพียงไม่กี่ชิ้น เช่น งานวิจัยของ มธุรส ชำนาญทัศน์ (2532 : 108) พบว่า บุตรวัยรุ่นที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปริสธรรมสูงกว่าบุตรวัยรุ่นที่มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนบุตรวัยรุ่นที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปริสธรรม ไม่แตกต่างจากบุตรวัยรุ่นที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในขณะที่ ดารารัตน์ เชื้อมชิด (2516 : 40) พบว่า พุทธศาสนิกชนที่ได้รับการศึกษาระดับสูงขึ้นไป ไม่ได้มีการปฏิบัติตามหลักในพุทธศาสนาสูงขึ้น

* จากงานวิจัยที่กล่าวมา ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นจะมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงขึ้นด้วยหรือไม่ อย่างไร แต่งานวิจัยก็แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของกลุ่มบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงคาดว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกันน่าจะมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน *

สำหรับการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างทัศนคติต่อการเรียนกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา นั้น จากการรวบรวมงานวิจัยเท่าที่ผ่านมา ไม่พบว่ามีงานวิจัยใดที่ศึกษาถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างสองตัวแปรนี้ แต่งานวิจัยที่พบส่วนใหญ่เป็นการศึกษาทัศนคติต่อโรงเรียนกับลักษณะบุคลิกภาพบางประการ ซึ่งอาจนำมาเทียบเคียงกับพฤติกรรมของวัยรุ่นได้ ดังมีรายละเอียดดังนี้

มอลแฟร์ (Maulfair. 1974 : 4717) ได้ศึกษาบุคคลิกภาพของเยาวชนเกรที่ไม่เคยหนีโรงเรียน เปรียบเทียบกับเยาวชนทั่วไปที่เคยหนีเรียน และไม่เคยหนีเรียน ผลปรากฏว่า ในด้านทัศนคตินั้น เยาวชนที่ไม่เคยหนีโรงเรียนมีทัศนคติเป็นไปในทางบวก เยาวชนที่เคยหนีเรียนและเยาวชนเกรมีทัศนคติเป็นไปในทางลบ จากผลการศึกษาพบอีกว่า เยาวชนที่ไม่เคยหนีโรงเรียนมีความรู้สึกชอบโรงเรียน เห็นว่าโรงเรียนมีความจำเป็นต่อตน พยายามกระทำดีอยู่ตลอดเวลา ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี สำหรับเยาวชนเกรที่ไม่เคยหนีโรงเรียนและที่เคยหนีโรงเรียน จะมีความรู้สึกไม่ชอบโรงเรียน ทั้ง ๆ ที่ตระหนักว่าโรงเรียนมีความจำเป็นต่อตน เยาวชนกลุ่มนี้จะไม่พยายามกระทำความดี ไม่ให้ความร่วมมือทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

ความล้มเหลวที่เด็กได้รับจากโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการสื่อสารของครูขาดประสิทธิภาพ หรือการขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนกับนักเรียนก็ตาม จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเด็ก เรื่องนี้ ฟิลิปส์ (Philips. 1975 : 5545) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความล้มเหลวในโรงเรียนกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ทั้งนี้ ตามทฤษฎีวัฒนธรรมของ แอลเบิร์ต โคเฮน ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรออกเป็นสี่ตัวแปร ได้แก่ สถานภาพทางโรงเรียน (ความสำเร็จหรือล้มเหลวในโรงเรียน) ความรู้สึกที่มีต่อโรงเรียน (ความชอบหรือไม่ชอบโรงเรียน) การเกี่ยวข้องกับกลุ่มย่อยที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (การมีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน) และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน (การหนีโรงเรียน การถูกไล่ออกนอกโรงเรียน การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา และการแสดงพฤติกรรมเกร) ผลการศึกษารายงานว่า ทั้งสถานภาพทางโรงเรียน ประกอบกับความรู้สึกที่มีต่อโรงเรียน จะส่งผลถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกลุ่มย่อยที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน อันจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนในที่สุด ผู้วิจัยพบว่า ระดับชั้นทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยมาก ยิ่งเมื่อคำนึงถึงสภาพทางโรงเรียนด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่าระดับชั้นทางสังคมแทบจะไม่ส่งผลถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนเลย

แต่จากการศึกษาของ ประเทิน มหพันธ์ (2521 : 244) พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อโรงเรียนกับการกระทำผิดกฎหมาย เยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายมากหรือน้อย มีทัศนคติต่อโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่น่าเสนอมานั้น แสดงให้เห็นว่า ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนวัยรุ่นที่มีต่อโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของนักเรียนวัยรุ่นได้พอสมควร กล่าวคือ ถ้าบรรยากาศภายในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ดี เช่น มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ฯลฯ บรรยากาศต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะช่วยพัฒนาให้นักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสมได้มากในทางตรงกันข้าม ถ้าบรรยากาศต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ไม่เหมาะสม ก็อาจนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่เหมาะสมของนักเรียนวัยรุ่นได้เช่นกัน ดังนั้นจากการประมวลงานวิจัยดังกล่าว ทำให้คาดได้ว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานิกายมหายาน น่าจะมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานิกายมหายาน

ส่วนในเรื่องของระดับการศึกษาของบิดามารดานั้น เท่าที่ผ่านมาพบว่าภูมิหลังทางด้านการศึกษานักเรียนของบิดามารดา มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของเด็กด้วย จากผลการศึกษาของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลย์ (2524 : 144) พบว่านักเรียนที่มีบิดาและมารดามีระดับการศึกษาสูงรายงานว่า เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามมากกว่านักเรียนที่มีบิดาและมารดามีระดับการศึกษาต่ำ แต่ไม่พบความแตกต่างในด้านเดียวกันนี้ระหว่างนักเรียนที่มีบิดาและมารดามีระดับการศึกษาสูง กับปานกลาง และระดับปานกลางกับต่ำซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฮาร์ริส (Harris. 1981 : 6388 - A) ที่พบว่านักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันแคธอลิก ที่มีผู้ปกครองมีระดับการศึกษาสูงจะปฏิบัติตามศาสนาสูงด้วย ในขณะที่งานวิจัยของวันชัย มิกกลาง (2530 : 133) พบว่าตัวแปรทางด้าน เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาของบิดามารดา และสอดคล้องกับงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่พบว่า บุตรวัยรุ่นที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปริสธรรมไม่แตกต่างกัน (มธุรส ชานาญทัศน์. 2532 : 117) ในขณะที่งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งของ สอนา พรพัฒน์กุล (2520 : 62) พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาสูง เป็นผู้ที่มีความสนใจทางด้านคุณธรรมต่ำกว่านักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาต่ำ ซึ่งคุณธรรมที่ใช้ในการวัดเป็นคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรง

ผลจากการวิจัยที่ผ่านมาไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่า นักเรียนวัยรุ่นที่บิถัมมารดา มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไร แต่ก็พบแนวโน้มว่า ระดับการศึกษาของบิถัมมารดาที่แตกต่างกันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาอยู่บ้าง ไม่มากนักน้อย ซึ่งสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่านักเรียนที่บิถัมมารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ส่วนภูมิหลังทางด้านอาชีพของบิถัมมารดานั้น ผลการวิจัยที่ผ่านมาของวันชัย มีกลาง (2530 : 133 - 134) พบว่า ในระหว่างที่นิสิตที่บิถัมอาชีพต่างกัน ไม่พบความแตกต่างในด้าน การปฏิบัติตามคำสอนของพุทธศาสนา แต่กลับพบความแตกต่างกันในระหว่างนิสิตที่มารดามีอาชีพ ต่างกัน คือ นิสิตที่มารดามีอาชีพผู้ใช้แรงงานขั้นต่ำ ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงกว่านิสิต ที่มารดามีอาชีพค้าขายหรือเป็นแม่บ้าน ในขณะที่มธุรส ชำนาญทัศน์ (2532 : 108) พบว่า บุตร วัยรุ่นที่มารดามีอาชีพแตกต่างกัน มีความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปุริสธรรมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรสวัสดิ์ เพชรแดง (2528 : 176) ที่พบว่าบิถัมมารดาที่มี อาชีพต่างกันไม่ทำให้เด็กมีความเชื่อ เรื่องบุญบาปแตกต่างกัน แต่เมื่อศึกษาด้านอุดมคติในการ ดำรงชีวิตพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีอุดมคติ "ดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรม" เป็นผู้ที่บิถัมมารดามีอาชีพ เกษตรกรรมในอัตราส่วนที่มากกว่าอาชีพอื่น สำหรับงานวิจัยที่ค้นคว้าเกี่ยวกับด้านอาชีพของบิถัมมารดา กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของบุคคลวัยรุ่นนั้น พบว่ายังมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นผลสรุปจากการวิจัย ที่รวบรวมมาจึงยังไม่สามารถช่วยในการสรุปถึงความเกี่ยวข้องของตัวแปรทั้งสองได้อย่างแน่ชัด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่านักเรียนวัยรุ่นที่บิถัมมารดามีอาชีพแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนทาง พุทธศาสนาแตกต่างกัน

ในภาวะ เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมกรุงเทพมหานคร อิทธิพล ของค่าครองชีพมีผลต่อความประพฤติกและมโนธรรมของบุคคลอย่างยิ่ง อาจเป็นเพราะว่าเมื่อคนเรา ไม่สามารถหาเลี้ยงตนเองในทางสุจริตได้แล้วนั้น ก็อาจหันเข้าหาทางประพฤติกชั่วหรือก่ออาชญากรรม ได้ (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ . 2528 : 107) ความยากจนเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นมี พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ลักทรัพย์ ประกอบคดีอาชญากรรมขึ้น (มลวิภา สารธรรมาลัย . 2525 : 56) ดังนั้นความจำเป็นทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้อง

กับการกระทำผิดของนักเรียนวัยรุ่นได้ แต่ในขณะเดียวกัน คนร่ำรวยหรือคนยากจนก็มีโอกาสเป็น คนดีด้วยกันทั้งสิ้น เพราะพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติแก่คนทุกชั้น ไม่เลือกเพศ ผิวพรรณ และวรรณะ ทุกคนอาจเป็นผู้มีคุณค่าแก่สังคมได้ หากได้รับการกล่อมเกล่าจิตใจตามแนว พุทธศาสนา (สำนักสันติอโศก. 2524 : 256) ข้อความดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจาก มธุรส ชำนาญทัศน์ (2531 : 109) พบว่าบุตรวัยรุ่นที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน มีความตั้งใจจะประพฤติตัวตามหลักสัปปริสธรรมไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งก็พบว่า นิสิต ที่ครอบครัวมีระดับรายได้ต่างกัน มีเจตคติความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน (วันชัย มิกกลาง. 2530 : 135) รวมทั้งงานวิจัยของ วันทนี วัชยคำ ที่พบว่านิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างรวย ปานกลาง และค่อนข้างจน มีเจตคติต่อ พุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

แต่มีงานวิจัยบางชิ้นที่พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่ารายงาน ว่า ปฏิบัติตามศาสนามากกว่า แต่ไม่พบผลเช่นนี้ในกลุ่มนักเรียนต่างจังหวัด (สันตติ สันตพันธ์ประทุม. 2522 : 68 - 69) อีกงานวิจัยหนึ่งที่ศึกษาในศาสนาอื่นที่ไม่ใช่พุทธศาสนาพบว่า การปฏิบัติตาม ประเพณีทางศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับฐานะทางเศรษฐกิจสังคม (Dittes. 1969 : 618 ; Citing Fukuyama. 1961) และมีผลงานวิจัยบางชิ้นที่ขัดแย้งกันคือ พบว่านักเรียนที่มี ฐานะเศรษฐกิจต่ำ เป็นผู้ถือบาปบุญสูงกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่า (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุท และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. 2524 : 144) จากผลงานวิจัยภูมิหลังของนักเรียน วัยรุ่นด้านฐานะทางเศรษฐกิจสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนทางของพุทธศาสนา มาก หรือน้อยเพียงใดนั้นยังไม่สามารถหาข้อยุติที่แน่นอนได้เพราะผลของการวิจัย ยังมีความขัดแย้งกัน อยู่มาก อาจเป็นด้วยเหตุผลที่ว่า หลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาถึงความแตกต่างของความประพฤติทาง ศาสนานั้นแตกต่างกัน หรืออีกกรณีหนึ่ง การแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ของงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวอาจใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่ไม่รัดกุมเพียงพอ

สำหรับความคิดเห็นของผู้วิจัยเองแล้ว การที่บุคคลอยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ย่อมมีสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน มีโอกาสในการกระทำกิจกรรม ต่าง ๆ ที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของแต่ละครอบครัวมีแตกต่างกัน น่าจะมีผล

ต่อการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกันได้ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า เด็กเรียนวัยรุ่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

6. สาเหตุปัญหาวัยรุ่นกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

6.1 เฮลล็อก (Hurlock. 1973 : 264) กล่าวว่า "วัยรุ่น" (Adolescence) มาจากรากศัพท์เดิมว่า Adolescere ซึ่งหมายถึง ความเจริญเติบโตไปสู่ภาวะ การที่เด็ก เจริญเข้าสู่สู่วัยนั้นไม่เฉพาะทางร่างกายเท่านั้นแต่จิตใจก็จะ เจริญเติบโตตามไปด้วย

ฮอลล์ และลินซี (Hall and Lindzey. 1967 : 297) กล่าวถึง วัยรุ่นว่า เป็นวัย ที่มีอารมณ์รุนแรง เป็นพายุบุแคม ใจร้อน เจ้าคิดเจ้าแค้น ตัดสินใจรวดเร็วและฉับพลัน มีการแสดง แปลก ๆ แท้จริงก็คือ ปรากฏการณ์ปกติตนเอง ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนและครูผู้สอนจึงต้องเข้าใจในบุคลิกภาพของเด็กเหล่านี้ เพื่อจะได้จัดโรงเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน และการปกครองไปในทางที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กวัยรุ่น เหล่านี้ด้วย

จากความต้องการและความสนใจของวัยรุ่นเป็นแรงผลักดันให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมที่ พยายามจะสนองความต้องการของตนเองให้เป็นที่ยอมรับ ยิ่งในบางครั้งจะประพฤตินานทางที่ไม่ เป็นมงคล อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และไม่ได้รับการตอบสนองที่เพียงพอ พฤติกรรมของวัยรุ่นอาจแสดงออกในทางที่ผิด ถ้าไม่ได้รับการชี้แนะวิธีการแก้ปัญหาที่ดีพอ ปัญหา ที่เกิดในวัยรุ่นนั้นจะเป็นทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่เด็กวัยรุ่นก่อให้เกิดขึ้นกับตนเอง คนอื่นและสิ่งแวดล้อมบ้าง ซึ่งสามารถแบ่งสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่นได้ตาม หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. สาเหตุทางร่างกาย ซึ่งอาจเกิดจากความบกพร่องมาแต่กำเนิด เช่นระบบประสาท ชารุด หนูนวก ตาบอด หรือโภชนาการที่บกพร่อง เช่นการขาดอาหารบางอย่างที่ทำให้ระบบประสาท ทำงานผิดปกติ หรือเป็นโรคเรื้อรัง เช่นเป็นโรคไต โรคหัวใจ โรคปอด ฯลฯ ทำให้เด็กมักมีสภาพ นิสัยการตัดสินใจที่แตกต่างไปจากเด็กที่สมบูรณ์แข็งแรงได้

2. การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาดี ได้รับการตอบสนองครบถ้วน ก็จะเจริญเติบโตอย่างมีความสุข ชอบให้ความร่วมมือและคบหาสมาคมกับคนทั่วไปเป็นเด็กที่นอนสอนง่ายไม่มีปัญหา ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างไม่เหมาะสม ก็จะกลายเป็นเด็กที่เกิดปมด้อย มีปัญหา

3. ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากครอบครัว ครอบครัวที่มีความรักความเข้าใจ และเลี้ยงดูบุตรร่วมกันอย่างมีความสุข ย่อมทำให้เด็กเติบโตขึ้นมาพร้อมกับการมองโลกในแง่ดี มีการปรับตัวทางบุคลิกภาพที่ดี ไม่ท้อแท้ต่อชีวิตง่าย ๆ เช่นเดียวกับเด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยก ครอบครัวขาดความรักความเข้าใจ ไม่ได้รับความอบอุ่นเพียงพอ เด็กถูกทอดทิ้งหรือปล่อยปละละเลย ย่อมมีส่วนผลักดันให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขึ้นได้ การเจริญเติบโตทั้งร่างกายและจิตใจของเด็กทุกคนย่อมมีรากฐานมาจากประสบการณ์ภายในครอบครัวเป็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันสภาพครอบครัวต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ย่อมทำให้ความเป็นอยู่ของคนรุ่นปัจจุบันแตกต่างไปจากสมัยก่อน ๆ มาก ขนาดครอบครัวก็เล็กลง (Nuclear Family) ซึ่งมีเฉพาะ พ่อ แม่ ลูก และลูกจ้าง แม่บ้านจำเป็นต้องออกประกอบอาชีพนอกบ้าน เหล่านี้ มีผลกระทบกระเทือนต่อความเจริญเติบโตของเด็กมาก ปัญหาของเด็กที่มาจากสาเหตุความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี เช่น เด็กหนีออกจากบ้าน เด็กเรื้อรังจู้จี้ เด็กขี้กวน ดื้อดอง เด็กที่ชอบฉกชิงวิ่งราว ลักษณะนิสัยของต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดความรักความอบอุ่นทางใจ จึงหันมาทดแทนด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ผิด ๆ

4. ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันสังคมกำลังเจริญอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมทางตะวันตกหลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทย สิ่งที่ได้รับเข้ามามีทั้งดีและไม่ดี และเราก็ไม่มีมาตรการที่ป้องกันเยาวชนของเราให้หลุดลุ่มหลงกับสิ่งจูงใจ ที่ผลักดันให้เด็กหันไปประพฤตินทางไม่ดี นอกจากนี้การเลียนแบบความประพฤติของผู้ใหญ่บางกลุ่มที่ชอบหาความสำราญจากการใช้ชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ เช่น การเล่นการพนัน หรือการพักผ่อนหย่อนใจตามสถานบันเทิงต่าง ๆ ที่มีส่วนชักจูงให้เด็กปฏิบัติตามได้ง่าย

ปัญหาสำคัญในปัจจุบันนี้คือ การห้ามปรามและปราบปรามเด็กไม่ให้หลงมัวเมาในสิ่งที่ไม่ดี ที่ผู้ใหญ่บางคนนิยมปฏิบัติกัน จะสามารถทำได้อย่างไร ถึงแม้ปัญหาครอบครัวจะเป็นปัญหาสำคัญอยู่

มาก แต่สิ่งแวดล้อมในสังคมดังกล่าว ก็มีบางส่วนสนับสนุนการเจริญเติบโตของปัญหาเด็กวัยรุ่นได้
อย่างดี (มลวิภา ทรงวุฒิสล. 2526 : 316 - 319)

การดำเนินชีวิตประจำวันของคนเราในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างที่เป็นอย่างนี้
ทุกวันนี้ ถ้าเราไม่มีหลักยึดเหนี่ยวแล้วก็มีผิดพลาดได้ง่าย และด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่
มีคำสั่งสอนและหลักการอันประเสริฐ เป็นศาสนาที่คนไทยยอมรับนับถือมานาน จึงเป็นการสมควรที่
จะชักนำบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีความแตกแยกทางจิตใจได้ง่าย ให้มีความรู้
ความเข้าใจ ศรัทธาและปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นหนทางหนึ่งในการส่งเสริมความเจริญ
รุ่งเรือง เพื่อให้เป็นหลักในชีวิตของวัยรุ่นเอง

6.2 วัยรุ่นกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

ในเวลานี้ปัญหาของเด็กรุ่นเริ่มเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าวิตก เช่น ปัญหาความวิปริตทางเพศ
ความลักเพศเป็นเรื่องปกติวิสัยจนกลายเป็นความทันสมัยอย่างหนึ่ง รวมไปถึงกามารมณ์เสรี ปัญหา
อาชญากรรมวัยรุ่น และปัญหาการเลียนแบบเลว ๆ หรือตัวอย่างที่ไม่ดีในสังคมที่มีมากขึ้น (เนาวรัตน์
พงษ์ไพบูลย์. 2527 : 157) ซึ่งเด็กรุ่นไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ก็มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
ต่าง ๆ พอ ๆ กัน เช่น เด็กผู้ชายหนีเที่ยวได้ เด็กผู้หญิงก็หนีเที่ยวได้ เด็กผู้ชายสูบบุหรี่ได้ เด็ก
ผู้หญิงก็สูบบุหรี่ได้ ไม่ว่าสิ่งที่จะทำจะดีหรือเลวล้วนทำได้เหมือน ๆ กัน (สมชาย ธีธธกุล. 2526 :
157)

ตามความเชื่อของบางคนจะมีความคิดว่า วัยรุ่นนั้นมักจะเดินชนกับศาสนาเสมอ เพราะ
วัยรุ่นเป็นวัยแห่งความเพ้อฝันมากกว่าจะยึดศาสนาเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้เองวัยรุ่นจึงเป็นวัยที่มีปัญหา
มากมาย ทั้งนี้เพราะขาดหลักธรรมทางศาสนาเข้าช่วย (สมชาย ธีธธกุล. 2526 : 156)
ในเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ สมศักดิ์ ชุมสาย (2518) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง
ทัศนคติและความสนใจต่อพุทธศาสนาของเยาวชนที่ศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด พบว่า เยาวชนยังขาด
ความสนใจและความเข้าใจในเรื่อง หลักอริยสัจ 4 หลักอัฐสังสาร ความหมายของพุทธศาสนา
พระธรรมและไตรสิกขา อบายมุข ข้อที่เป็นเหตุให้น่าไปสู่ความเสื่อมอย่างร้ายแรงที่สุด ฆราวาส
ธรรม หิริโอตตัปปะ อิทธิบาท 4 จริยศึกษา สังคหวัตถุ 4 กุศลมูล 3 อกุศลมูล 3 สติสัมปชัญญะ
โลภะจะ ทิฏฐิธัมมิกัตถประโยชน์ และยังหย่อนในการปฏิบัติศาสนกิจอีกมาก

นอกจากนี้จากการวิเคราะห์สาเหตุที่วัยรุ่นระยะกลางในกรุงเทพฯ เห็นห่างจากศาสนา ของ โสภา ชูภักุลชัย (2522) ยังพบว่าวัยรุ่นระยะกลางส่วนใหญ่เห็นห่างจากการพึ่งพิงศาสน์แม้จะมีการชักชวนก็ตาม เนื่องจากไม่มีครอบครัวบ้านไปพึ่งพิงศาสน์ ต้องช่วยทำงานหาเงิน พังแล้วไม่รู้เรื่องทำให้เบื่อง่วง และมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ส่วนการตัดสินใจเหตุผลเนื่องจากการตัดสินใจกลัวไปโรงเรียนไม่ทัน ทางบ้านไม่มีใครตัดสินใจ ต้องช่วยงานบ้าน และมีความเห็นว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ในด้านความรู้เกี่ยวกับศาสนา ส่วนใหญ่จะไม่สนใจ เนื่องจากไม่สนุก ไม่น่าสนใจ เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ ไม่มีเวลา และไม่มีศรัทธาที่จะศึกษา

กิจกรรมที่วัยรุ่นเลือกกระทำในวันสำคัญทางศาสนา คือ ทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อยพักผ่อนอยู่กับบ้าน ช่วยทำงานบ้าน ทำการบ้าน หรือไปเที่ยวกับเพื่อนฝูง สิ่งที่วัยรุ่นระยะกลางมักจะนึกถึงเมื่อเกิดความรู้สึกท้อแท้หรือท้อใจ คือ บิดามารดา ครู อาจารย์ พระเจ้า และสิ่งที่นึกถึงมากเมื่อมีความสุข คือ บิดามารดา รองมาคือเพื่อนและแฟน และอันดับสุดท้ายคือพระเจ้า และในขณะที่กระทำกิจกรรมที่นึกถึงบาปบุญคุณโทษ แต่ทั้ง ๆ ที่นึกถึงก็กระทำผิด เพราะความไม่เชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ คิดว่าเป็นเรื่องหลอกเด็ก ไม่เคยเห็นคนทำดีแล้วได้ดี มีแต่ทำชั่วแล้วได้ดี จึงไม่ศรัทธาเรื่องบาปบุญคุณโทษ

วัยรุ่นเป็นวัยสำคัญ เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตมนุษย์ เป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง และโดยสภาพทั่ว ๆ ไป เด็กวัยรุ่นมักจะละเลยต่อศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะชีวิตของเขา กำลังสนุกสนานโลดโผน การพาตัวเข้าศึกษาธรรมหรือปฏิบัติทางศาสนาจึงเป็นการฝืนกับความต้องการของเขา (สุริท เจริญสุข. 2520 : 47) การที่เราจะใช้ศาสนาเป็นเครื่องช่วยในการแก้ปัญหาวัยรุ่นนั้น ถือเป็นขั้นแรกของการขัดเกลากิจใจ และช่วยแนะแนวทางในการปฏิบัติตนของวัยรุ่นให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีควร (สุชา จันทรเฒ. ม.ป.ป. : 42 - 43) ในเรื่องของศาสนานั้น

แซดเลอร์ (ละอ อ การุณยานิช. 2520 : 115 ; อ้างอิงมาจาก Sadler. 1948) กล่าวว่า ศาสนามีผลดีแก่บุคคลวัยรุ่น ดังต่อไปนี้

1. ใช้เชื่อมโยงประสบการณ์ทางจิตของวัยรุ่นที่แตกแยกกันบ้านให้สงบลงได้ เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความขัดแย้งในตัวเองตลอดเวลา ศาสนาจึงเป็นหลักที่จะช่วยเขาได้
2. ใช้เป็นเกณฑ์เทียบดูใจว่าวัดคุณค่าทางศีลธรรมและหน้าที่ของบุคคลต่อสังคม

3. ศาสนายกระดับอุดมคติของเยาวชนให้สูงขึ้น และผสมผสานเจตนารมณ์อันมีค่าทางจริยธรรมเข้ากับคามไม่เห็นแก่ตัว

4. ศาสนาช่วยเพิ่มพูนการควบคุมตนเอง เพราะศาสนาจะสอนและอบรมให้ตัวเด็กวัยรุ่นเองทำความดี แต่ถ้านักทำความผิดก็ทำวินัยโทษและเกิดความเสียใจด้วยตนเอง โดยวิธีการสอนทางศาสนาทำให้ทุกคนรู้จักรับผิดชอบความประพฤติของตนเอง ผู้ที่เคารพศาสนาอย่างแท้จริงย่อมเต็มใจเว้นจากความชั่วทั้งต่อหน้าและรับหลังคนอื่น โดยไม่ต้องกลัวว่าจะมีใครรู้เห็นหรือไม่ การทำดีเองเว้นชั่วเองเป็นลักษณะของคนที่ควบคุมตนเองได้

5. ศาสนาช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากการขัดแย้งทางอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้งทางเพศ เป็นต้น ซึ่งวัยรุ่นควรได้รับการอบรมสั่งสอนให้พิจารณาเรื่องนี้อย่างฉลาด

6. ศาสนานำไปสู่การเคารพบูชาและขยายชีวิตในด้านจิตวิญญาณ (Spiritual life) ให้ขยายกว้างออกไป

7. ศาสนาทำให้เด็กวัยรุ่นที่นับถือเป็นคนดี เด็กวัยรุ่นถึงแม้จะมีความรู้ดีแต่บางทีเขาก็จะเป็นคนที่สังคมไม่พึงปรารถนาได้ เช่น เป็นคนเนรคุณ ไร้สัตย์ ทุจริตหรือเกียจคร้าน หากวัยรุ่นเป็นเช่นนี้ จะหาความสุขความเจริญไม่ได้เลย จะเข้าหลักที่ว่า "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด" ศาสนาเป็นประมวลหลักแห่งความดีของมนุษย์ เมื่อใครศึกษาอบรมตามหลักศาสนาแล้ว ศาสนาย่อมจะปรุปราย วาจา ใจ ของเขาให้เป็นคนดี

ดังนั้นในการพัฒนาบุคคลวัยรุ่นให้เจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพนั้น แนวทางหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ควรยึดไว้เป็นหัวใจในการอบรมสั่งสอนบุคคลวัยรุ่นนี้ ก็คือ แนวทางของศาสนา นั่นเอง ศาสนาเป็นสิ่งที่มีความค่า เป็นเครื่องช่วยให้คนมีศีลธรรมและจริยธรรมที่ดี ซึ่งจะเป็นสิ่งจรรโลงให้สังคมสูงขึ้น และศาสนาช่วยลดปัญหาอาชญากรรมหรือการก่อมีจลาจลได้ทางหนึ่ง ดังที่จะเห็นได้จาก สถิติของกรมราชทัณฑ์ที่ได้เคยทำไว้ เพื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ ซึ่งไม่เคยบวชเรียนกับผู้ที่เคยบวชเรียนมาแล้ว มีความแตกต่างกันอยู่มากทีเดียว กล่าวคือ ผู้ที่ไม่เคยบวชเรียนเลยนั้นมีจำนวน 65.90 % ส่วนผู้ที่เคยบวชเรียนมาแล้วมีเพียง 38.00 % ซึ่งแสดงว่าการบวชเรียนในพระพุทธศาสนานั้น ได้ช่วยกล่อมเกล้าให้คนมีสติยังคิด และมีความประพฤติในทางที่สังคมยอมรับมากกว่าคนที่ไม่เคยบวชเรียนมาก่อน (ชนะ รุ่งแสง, 2524 : 319)

สรุปผลจากการวิจัยต่าง ๆ ทั้งรวบรวมมาแสดงให้เห็นว่า ศาสนามีอิทธิพลต่อชีวิตของบุคคล นับตั้งแต่เกิดเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของคนไทยเองด้วยการที่บุคคลในวัยต่าง ๆ โดยเฉพาะวัยรุ่น ถ้าได้อยู่ในวรพุทธศาสนาแล้ว ก็จะช่วยให้มีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงคาดว่าถ้าสถานภาพทางการเรียนของนักเรียนที่ต่างกัน โดยนักเรียนที่ไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ จะได้รับความรู้จากที่ทางโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์สอน และมีโอกาสใกล้ชิดพุทธศาสนามากกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ดังนั้น จึงน่าจะมึระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่า และมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ไปเรียน

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์มีความสัมพันธ์กันทางบวกทั้งในกลุ่มรวม และ เมื่อจำแนกตามตัวแปรต้น เพศ ระดับการศึกษาของวัยรุ่น ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสถานภาพทางการเรียน
2. ในกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา
3. ในกลุ่มนักเรียนที่มีทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์แตกต่างกัน มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา
4. ในกลุ่มนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ กับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา
5. ในกลุ่มนักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

6. ในกลุ่มนักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา
7. ในกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา
8. นักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มีระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์
9. นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนามากกว่านักเรียนชาย
10. นักเรียนที่มีทัศนคติดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่มีทัศนคติไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์
11. นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน
12. นักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน
13. นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน
14. นักเรียนวัยรุ่นที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน
15. นักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ประชากร
2. กลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เกณฑ์การให้คะแนนของ เครื่องมือ
5. การสร้างเครื่องมือ
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล
8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2533 ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งหมด 75 โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา. 2532)

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ใช้ในการวิจัยนี้ มีจำนวน 300 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม
ดังนี้

1.1 นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 ที่ไม่ได้ไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ จำนวน 150 คน

1.2 นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 ที่ไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ จำนวน 150 คน

2. วิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสุ่มครั้งนี้ได้มาจากการสุ่มประชากรด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) และในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 นั้น จะมีการกระจายไปตามโรงเรียนต่าง ๆ และบางโรงเรียนอาจไม่มีกลุ่มตัวอย่างนี้เลย หรือถ้ามีก็อาจไม่ใช้ระดับชั้นเรียนเดียวกับที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ดังนั้น ในการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นหลักดังนี้

2.1 สุ่มโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ที่สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 5 โรงเรียน จากทั้งหมด 42 โรงเรียน (กรมการศาสนา. 2532) โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ซึ่งได้แก่ ร.ร.พุทธศาสนาวัดอาทิตย์วัดประยูรวงศาวาส, วัดสุทัศน์เทพวราราม, วัดโสมนัสวิหาร, วัดพระศรีมหาธาตุ, วัดภาษี (เอกมัย)

2.2 คัดเลือกห้องเรียนด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกห้องเรียนในระดับชั้นกลาง (ม.1 - ม.3) ที่มีนักเรียนโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มาเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์อยู่จากวัดที่สุ่มได้ในข้อ 2.1 รวมจำนวน 150 คน ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง 1

2.3 จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ในข้อ 2.1 ซึ่งจะได้โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มา 5 โรงเรียน ผู้วิจัยจะใช้เป็นหลักในการกำหนดโรงเรียนที่ใช้ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ 1 โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่อยู่ใกล้โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ที่ถูกสุ่มได้

มากที่สุดมาเป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ภาพแวดล้อมมีความใกล้เคียงกัน ได้แก่ ร.ร.วัดสุวรรณาราม, ร.ร.วัดสังเวช, ร.ร.ราชวินิต, ร.ร.สารวิทยา, ร.ร.มัธยมวัดธาตุทอง

2.4 จากข้อ 2.3 สุ่มนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ได้เรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จากโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และเนื่องจากมีโรงเรียนที่สุ่มมาถึง 5 โรงเรียน แต่มีชั้นเรียนเพียง 3 ระดับชั้น ผู้วิจัยจึงเฉลี่ยสุ่มในแต่ละโรงเรียนเพื่อให้ได้นักเรียนจำนวน 150 คน ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง 2

ตาราง 1 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับชั้นและเพศ	มัธยมศึกษาปีที่ 1		มัธยมศึกษาปีที่ 2		มัธยมศึกษาปีที่ 3		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์							
วัดประยุรวงศาวาส	9	10	8	10	3	8	48
วัดสุทัศน์เทพวราราม	6	6	7	8	2	5	34
วัดโสมมณีสถิต	5	10	4	5	2	5	31
วัดพระศรีมหาธาตุ	-	-	-	-	11	10	21
วัดภาษี (เอกมัย)	2	2	3	5	2	2	16
รวม	22	28	22	28	20	30	150

ตาราง 2 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับชั้นและ เพศ	มัธยมศึกษาปีที่ 1		มัธยมศึกษาปีที่ 2		มัธยมศึกษาปีที่ 3		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
โรงเรียนสหศึกษา							
สุพรรณาราม	-	-	-	-	7	15	22
วัดสังเวช	12	9	18	20	-	-	59
ราชวินิต	-	-	5	7	6	10	28
สารวิทยา	-	-	-	-	5	7	12
วัดธาตุทอง	19	10	-	-	-	-	29
รวม	31	19	23	27	18	32	150

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกได้เป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 จะเป็นแบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพทางการเรียน

ตอนที่ 2 จะเป็นแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ มีลักษณะ เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 อันดับ

ตอนที่ 3 จะเป็นแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นข้อสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก

ตอนที่ 4 จะเป็นแบบทดสอบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบทดสอบมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 อันดับ

การสร้างเครื่องมือ

แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นการเขียนข้อความเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ ระดับ การศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และอาชีพ ของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน โดยศึกษาจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบวัดทัศนคติของนักเรียนต่อการเรียนพุทธศาสนาใน อาทิตย ที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจาก แบบสอบถามบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียน ของ วัลลาศ บุญทองขาว (2527 : 33 - 35) โดยปรับปรุงข้อความเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 อันดับ ประกอบด้วย ข้อคำถามในแต่ละด้านคือ พฤติกรรมนักเรียน พฤติกรรมของครู เนื้อหา ที่ใช้สอน วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและการ ประเมินผล มีข้อคำถามรวมทั้งหมด 50 ข้อ โดยนักเรียนที่ทำแบบทดสอบนี้ คือ นักเรียนที่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนานาอาทิตยเท่านั้น

ในงานวิจัยของ วัลลาศ บุญทองขาว ได้คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบฉบับนี้โดย ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของคะแนนผู้ตอบเป็น นักเรียน 50 คน กลุ่มครู 35 คน และกลุ่มผู้บริหาร 15 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.82 ซึ่งถือว่า มีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่สูง

สำหรับในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะ ได้นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงใหม่ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มี คุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนานาอาทิตยวัดมหาธาตุ- ยุราชรังสฤษฎิ์ รวมจำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Riliability)

โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ในอีกครั้งหนึ่ง พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นสูงเป็นที่น่าพอใจเช่นกัน คือเท่ากับ .8720

ตัวอย่าง

	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็นด้วย เลย
ด้านพฤติกรรมนักเรียน					
(0) การเรียนในชั้นเรียนมีชีวิตชีวา นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ เต็มที่					
ด้านพฤติกรรมของครู					
(0) พระอาจารย์รู้จักและจำชื่อ ของนักเรียนที่สอนได้ทุกคน					
ด้านเนื้อหาที่สอน					
(0) เนื้อหาที่พระอาจารย์ใช้สอน เหมาะสมกับวัยของนักเรียน					
ด้านวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน					
(0) พระอาจารย์บอกขอบข่ายของวิชา ก่อนดำเนินการสอนเพื่อให้ นักเรียน เข้าใจเนื้อหาการเรียนง่ายขึ้น					

	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็นด้วย เลย
ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน					
(0) พระอาจารย์มีการจัดทำเอกสาร เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน ให้น่าสนใจอยู่เสมอ					
ด้านการวัดผลและประเมินผล					
(0) ข้อสอบที่ใช้สอบยุติธรรม					

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบ

เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อความ เป็นดังนี้

เมื่อตอบว่า เห็นด้วยมากที่สุด ให้คะแนนเท่ากับ 5

เมื่อตอบว่า เห็นด้วยมาก ให้คะแนนเท่ากับ 4

เมื่อตอบว่า เห็นด้วยปานกลาง ให้คะแนนเท่ากับ 3

เมื่อตอบว่า เห็นด้วยน้อย ให้คะแนนเท่ากับ 2

เมื่อตอบว่า ไม่เห็นด้วยเลย ให้คะแนนเท่ากับ 1

นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากการตอบแบบทดสอบสูง แสดงว่า เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานิกายมาก ส่วนนักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบทดสอบต่ำ แสดงว่า เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานิกายน้อย ในงานวิจัยนี้จะแบ่งนักเรียนออกเป็นสองกลุ่มตามคะแนนที่แต่ละคนได้จากการตอบแบบสอบถาม โดยนำเอาคะแนนรวมของแต่ละคนมาจัดเรียงอันดับคะแนนจากมากไปหาน้อยแล้วใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ตัดเพื่อกำหนดกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

แบบทดสอบตอนที่ 3 เป็นแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างและคุณค่าของพุทธศาสนา ส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจทางหลักธรรม และส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจในประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา โดยมีขอบข่ายตามหนังสือหลักสูตรวิชาธรรม - ประวัติพระพุทธศาสนา โรงเรียนพุทธศาสนานิกายของ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2531

วิธีสร้าง ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบที่ดี และวิธีวิเคราะห์ข้อสอบ
2. ศึกษาหลักสูตร และข้อสอบที่โรงเรียนพุทธศาสนานิกายแต่ละโรงเรียนใช้สอบ โดยมีขอบข่ายตามหนังสือหลักสูตรวิชาธรรม-ประวัติพระพุทธศาสนา ในระดับชั้นกลาง (ม.1-ม.3) ดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งในการสร้างข้อสอบครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างเพียงหลักสูตรในภาคต้นของการศึกษาเท่านั้น
3. สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร ตามเนื้อหาของพุทธศาสนาในหนังสือตามหลักสูตร
4. สร้างแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาให้ครอบคลุมเนื้อหาตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อให้ได้แบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา มีลักษณะ เป็นข้อสอบปรนัย ชนิด 4 คำเลือก จำนวน 120 ข้อ

ตัวอย่าง

ส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและคุณค่าของพุทธศาสนา

(0) โครงสร้างของพุทธศาสนาประกอบด้วย

ก. ไตรรัตน์	ข. ไตรลักษณ์
ค. ไตรสิกขา	ง. ไตรปิฎก

ส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจทางหลักธรรม

(0) ธรรมที่มีอุปการะมากนั้น คืออะไร

ก. หิริ-โอตตปปะ	ข. เมตตาการุณา
ค. สติสัมปชัญญะ	ง. ขันติ โสรัจจะ

(00) นักเรียนเข้าไปในร้านทอง เห็นทองคำมากมาย มีจิตคิดอยากจะลักขโมย แต่ไม่ได้ลงมือกระทำ เรียกว่าทวารมรรคข้อใดหรือไม่

ก. ไม่ได้ทวารมรรคข้อ	ข. ได้ทวารมรรคข้อ
ค. เพียงแต่คิดไม่จัดเป็นกรรม	ง. เป็นก็ได้ไม่เป็นที่ก็ได้

ส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจในประเพณีบางอย่างของพระพุทธศาสนา

(0) การตักบาตรอย่างไรถือว่าได้บุญกุศลสูงที่สุด

ก. ตั้งใจตักบาตรกับพระรูปใดก็ได้ควรทำเช่นนั้นเป็นประจำ
ข. เลือกตักบาตรกับพระที่มีศีลวัตรอันดีงาม
ค. ตักบาตรกับพระรูปใดก็ได้ไม่เฉพาะเจาะจง
ง. ตักบาตรในระหว่างเช้าพรรษา

5. นำตารางวิเคราะห์หลักสูตรและแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน วิชาธรรม คือ พระอาจารย์ผู้สอน ที่โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ 3 รูป ซึ่งได้แก่ พระมหาบุญถึง สันทร สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พระวัชชัย การธมฺโม สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 - 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 - 6 พระมหาวิเชียร สุนนฺโท ประจำห้องกรรมฐาน และอาจารย์ทางด้านวัดพลอีก 1 ท่าน คือ ผศ.ดร.ปรีชา ธรรมา ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา รวมทั้งเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง และปรับสำนวนภาษาให้เหมาะสม

6. นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ไปทดสอบกับ กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ร.ร.วัดสังเวช และโรงเรียน พุทธศาสนานานาชาติวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ จำนวน 100 คน

7. นำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำหรือข้อที่ตอบมากกว่าหนึ่งตัวเลือกให้ 0 คะแนน

8. นำผลจากการตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบมาหาค่าความยากง่าย (P) และหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (D) โดยใช้เทคนิค 27 % สูง 27 % ต่ำ แล้วเลือกเฉพาะข้อทดสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 50 ข้อ โดยให้มีเนื้อหาครอบคลุมจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (รายละเอียดของค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ใน ภาคผนวก ข. ตาราง 25)

9. นำแบบทดสอบที่เลือกไว้แล้วในข้อ 8 มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้วิธี KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ .8673

แบบทดสอบตอนที่ 4 เป็นแบบทดสอบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขอบข่ายเช่นเดียวกับแบบทดสอบตอนที่ 3

ตัวอย่าง

	เป็น ประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคยเลย
การปฏิบัติตามโครงสร้างและคุณค่าของพุทธศาสนา (0) ในขณะที่สวดมนต์นักเรียนตั้งใจระลึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บ่อยครั้งเพียงไร					
การปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนา (00) นักเรียนเล่นการพนันเพื่อเป็นการพักผ่อน หย่อนใจกับเพื่อน บ่อยครั้งเพียงไร ...					
การปฏิบัติตามประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา (000) ในรอบเดือนที่ผ่านมานักเรียน ตัดบวบบ่อยครั้งเพียงไร					

เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบ

แบบทดสอบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีเกณฑ์การให้คะแนน ข้อคำถามเป็น 2 ลักษณะดังนี้

ในข้อความที่มีความหมายเชิงบวก เช่น ในตัวอย่างข้อ (0), (000) และกลุ่มตัวอย่าง เล็ก

เป็นประจำ	ให้คะแนน 5
บ่อยครั้ง	ให้คะแนน 4
บางครั้ง	ให้คะแนน 3
นาน ๆ ครั้ง	ให้คะแนน 2
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 1

ในข้อความที่มีความหมายเชิงลบ เช่น ในตัวอย่างข้อ (00) และกลุ่มตัวอย่าง เล็ก

เป็นประจำ	ให้คะแนน 1
บ่อยครั้ง	ให้คะแนน 2
บางครั้ง	ให้คะแนน 3
นาน ๆ ครั้ง	ให้คะแนน 4
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 5

วิธีสร้าง ค่าเนื้องานตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา และศึกษาตัวอย่าง แบบสอบถามการปฏิบัติตามพระพุทธานุศาสน์ ของคณะผู้วิจัยความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา (คารารัตน์ เข้มชิด. 2512) แบบทดสอบการปฏิบัติตามพระพุทธานุศาสน์ ของ สันตติ์ สันธพันธ์ประทุม (2523) และแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ของวันชัย มีกลาง (2530) เพื่อช่วยในการกำหนดความหมายและสร้างข้อคำถาม

2. กำหนดความหมายของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา หมายถึง การประพฤติหรือปฏิบัติ ตามแนวทางโครงสร้างและคุณค่าของพุทธศาสนา การประพฤติหรือปฏิบัติตามหลักธรรม การประพฤติ

หรือปฏิบัติตามประเพณีบางอย่างของพุทธศาสนา ซึ่งมีขอบข่ายตามหนังสือหลักสูตรวิชาธรรม-
ประวัติพระพุทธศาสนา โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ของกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2531

3. จากการกำหนดความหมาย การศึกษางานวิจัย และการศึกษาแบบทดสอบ ดังกล่าว
มาแล้ว จึงสร้างเป็นแบบทดสอบทั้งสิ้นจำนวน 60 ข้อ แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น ด้านความ
เที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางจริยธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับ
ที่ตรวจแบบทดสอบ ฉบับที่ 3 พิจารณาตรวจสอบแบบทดสอบแต่ละข้อ รวมทั้งลงความเห็นว่าย่อ
เป็นการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาและข้อใดไม่เป็นการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา "

4. นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์แล้ว ไปทดสอบกับ
กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นกลุ่ม
ตัวอย่างกลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบทดสอบฉบับ 3

5. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในข้อ 4 คือ นำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรง
เชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยวิธีการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมทั้ง
ฉบับกับคะแนนเฉพาะข้อนั้น ๆ การคำนวณนี้ใช้สูตรการหาค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson Product
Moment Correlation โดยถือว่าคะแนนรวมเป็นคะแนนที่แทนโครงสร้างรวมของคุณลักษณะที่
ต้องการวัด ดังนั้นข้อคำถามข้อใดก็ตามที่มีค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนรวมต่ำ แสดงว่า ข้อคำถามนั้นไม่
ได้วัดสิ่งที่เป็นโครงสร้างของคุณลักษณะนั้น ๆ จึงจำเป็นต้องตัดข้อคำถามนั้นออกไป โดยได้
คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนรวมทั้งฉบับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.01 และเป็นข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์เป็นที่น่าสนใจ คือ มีค่าอยู่ระหว่าง (.22 - .58)
รวมทั้งสิ้น 50 ข้อ ข้อคำถามเหล่านี้ครอบคลุมลักษณะเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา ซึ่งการวิเคราะห์
หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในลักษณะนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อหาความน่าเชื่อถือ
ของข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) ไปในคราวเดียวกันด้วย และนำข้อสอบมาหา
ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค
(Cronbach) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูงมาก คือ α เท่ากับ .9322 (รายละเอียดค่าอำนาจ
จำแนกอยู่ในภาคผนวก ข. ตาราง 28)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ติดต่อขอความร่วมมือจากพระผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนานันทิก และ กองการมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอเก็บข้อมูลกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้
2. จัดดำเนินการให้นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน ตอบแบบทดสอบทั้งสิ้น รวมทั้งสิ้น 4 ตอน
3. แบบทดสอบที่วัดความเรียบร้อยสมบูรณ์ จะถูกนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS - X

1. แยกคะแนนตามกลุ่มตัวแปรอิสระที่ศึกษา
2. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวนของคะแนนตัวแปรตามกลุ่มตัวอย่างในตัวแปรอิสระ
3. ทดสอบสมมติฐานข้อ 1 โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
4. ทดสอบสมมติฐานข้อ 2 - 8 โดยใช้สถิติซี (Z - test)
5. ทดสอบสมมติฐานข้อ 9, 10 และ 15 โดยใช้สถิติที (t - test)
6. ทดสอบสมมติฐานข้อ 11 ถึง 14 โดยใช้สถิติเอฟ (F - test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแปรปรวน
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบการปฏิบัติคน โดยใช้สูตร
(ลัว่น และอังคณา สายยศ. 2528 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบ t
	$\bar{X}_1$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_2$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_1^2, S_2^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ตามลำดับ
	n_1, n_2	แทน	จำนวนคนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำตามลำดับ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา
(α - Coefficient) ของแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และแบบ
ทดสอบการปฏิบัติคนทางพุทธศาสนา โดยใช้สูตร (ลัว่น และอังคณา สายยศ. 2528 : 170
- 171)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{\sum S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

2.3 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบทดสอบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา โดยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมทั้งฉบับกับคะแนนเฉพาะข้อนั้น ๆ โดยใช้สูตรการหาค่าสหสัมพันธ์ แบบ Pearson Product Moment Correlation ซึ่งมีสูตรดังนี้ (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 183 - 186)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าความเที่ยงตรง
	$\sum X$	แทน	คะแนนที่แต่ละคนตอบข้อนั้น
	$\sum Y$	แทน	คะแนนรวมทุกข้อของแต่ละคน
	N	แทน	จำนวนคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.4 หาคความยากง่ายของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา โดยวิธีแบ่งกลุ่มสูง - กลุ่มต่ำ 27 เปอร์เซนต์ คำนวณได้จากสูตร (ล้วน และอังคณา สายยศ. 2528 : 179)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ความยากง่ายของแบบทดสอบแต่ละข้อ
	R	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำถูกในแต่ละข้อ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด

2.5 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา โดยวิธีแบ่งกลุ่มสูง - กลุ่มต่ำ 27 เปอร์เซนต์ คำนวณได้จากสูตร (ลิ้น และอังคณา สายยศ. 2528 : 180)

$$D = \frac{R_H - R_L}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ	D	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	R_H	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มสูงของแต่ละข้อ
	R_L	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำของแต่ละข้อ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด

2.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา คำนวณจากสูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ลิ้น และอังคณา สายยศ. 2528 : 168)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ทำถูกในแต่ละข้อ = $\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ทำผิดในแต่ละข้อ หรือ $1 - p$
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (นิกา ศรีไพโรจน์. 2527 : 183 - 186)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนน
	$\sum X, \sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน X และคะแนน Y ทั้งหมดตามลำดับ
	$\sum X^2, \sum Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum X), (\sum Y)$	แทน	ผลรวมของคะแนน X และคะแนน Y ทั้งหมดยกกำลังสอง

และทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์ดังกล่าวโดยใช้สูตร

$$t = \frac{r \sqrt{N - 2}}{\sqrt{1 - r^2}} \quad df = N - 2$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าสหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนข้อมูลที่เป็นคู่
	t	แทน	ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบ t

คำนวณค่าซีเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสองกลุ่ม โดยใช้สูตร
(กัญพงษ์ เจริญทิพย์. ม.ป.ป. : 256)

$$Z = \frac{Z_{r_1} - Z_{r_2}}{\sqrt{\frac{1}{N_1 - 3} + \frac{1}{N_2 - 3}}}$$

เมื่อ Z_{r_1}, Z_{r_2} แทน คะแนนมาตรฐานที่แปลงจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
ตามวิธีของ Fisher's Z transformation
 N_1, N_2 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

3.2 ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้จากสูตร
(ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2530 : 178 - 180)

$$\text{ในกรณี } \sigma_1^2 = \sigma_2^2 \text{ หรือ } n_1 = n_2$$

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) S_1^2 + (n_2 - 1) S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

ในการนี้ $\sigma_1^2 \neq \sigma_2^2$ หรือ $n_1 \neq n_2$

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

$$df = \frac{\left(\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2} \right)}{\frac{\left(\frac{S_1^2}{n_1} \right)}{n_1 - 1} + \frac{\left(\frac{S_2^2}{n_2} \right)}{n_2 - 1}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติซึ่งมีการแจกแจงแบบ t
	$\bar{X}_1, \bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	S_1^2, S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนสำหรับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	n_1, n_2	แทน	จำนวนคนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

3.3 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่าสองกลุ่ม โดยใช้
การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว (ลัวัน และอังคณา สายยศ. 2528 : 95)

$$F_{(k-1, n-k)} = MS_b / MS_w$$

$$df = k - 1, N - k$$

k คือ จำนวนกลุ่ม

N คือ จำนวนคน

เมื่อ	F	แทน	ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบ
	MS_b	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
	MS_w	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม
	$k - 1$	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระของ MS_b
	$N - k$	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระของ MS_w

ถ้าพบว่า F - test มีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย
โดยใช้ Student q - statistic และ Newman - Keul method (วิเชียร เกิดสิงห์.
2525 : 86)

$$q = \frac{\bar{T}_j - \bar{T}_1}{\sqrt{\frac{MS_w}{n}}} \quad df = N - k$$

เมื่อ	q	แทน	ค่าสถิติ
	$\overline{T}_j$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มมาก
	$\overline{T}_i$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มน้อย
	MS_w	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม
	$\tilde{n}$	แทน	ค่าตัวกลางฮาร์โมนิคของจำนวนคนในกลุ่ม ตัวอย่างที่ไม่เท่ากัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean square)
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา (t - distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา (F- distribution)
q	แทน	Studentized Range Statistic
r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนสองกลุ่ม
Z	แทน	ค่าซีเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสองกลุ่ม
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
***	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล มีการนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม และจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ คือ เพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานักอาทิศย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา และสถานภาพทางการเรียน

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรด้าน เพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานักอาทิศย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา และสถานภาพทางการเรียน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีความแตกต่างกันด้าน เพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานักอาทิศย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา และสถานภาพทางการเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม และจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ คือ เพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานักอาทิศย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา และสถานภาพทางการเรียน ทั้งนี้เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 1 คือ ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กันทางบวก ทั้งในกลุ่มรวม และเมื่อจำแนกตามตัวแปรด้าน เพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานักอาทิศย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา และสถานภาพทางการเรียน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่ม	N	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขต กรุงเทพมหานคร	ทดสอบความมีนัยสำคัญ ของค่าสหสัมพันธ์ (t)
รวม	300	.5812	15.1510**
ชาย	136	.4999	6.6815***
หญิง	164	.4355	6.1576***
มัธยมศึกษาปีที่ 1	100	.5860	7.1591**
มัธยมศึกษาปีที่ 2	100	.4448	4.9164**
มัธยมศึกษาปีที่ 3	100	.3663	3.8970**
ทัศนคติต่อการเรียน พุทธศาสนานานาชาติสูง	38	.3586	2.3012*
ทัศนคติต่อการเรียน พุทธศาสนานานาชาติต่ำ	37	.3159	1.9698*
การศึกษาของบิดา ระดับสูง	72	.3989	3.6395**
การศึกษาของบิดา ระดับกลาง	96	.5286	6.0374**
การศึกษาของบิดา ระดับต่ำ	132	.4682	6.0414**

ตาราง 3 (ต่อ)

กลุ่ม	N	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขต กรุงเทพมหานคร	ทดสอบความมีนัยสำคัญ ของค่าสหสัมพันธ์ (t)
การศึกษาของมารดา			
ระดับสูง	32	.4022	2.4061**
การศึกษาของมารดา			
ระดับกลาง	97	.4809	5.3460**
การศึกษาของมารดา			
ระดับต่ำ	171	.4940	7.3862**
ฐานะทางเศรษฐกิจ			
ระดับสูง	58	.4167	3.4303**
ฐานะทางเศรษฐกิจ			
ระดับกลาง	228	.4804	8.2344**
ฐานะทางเศรษฐกิจ			
ระดับต่ำ	14	.5812	2.4741**
อาชีพบิดา			
อาชีพที่เป็นวิชาชีพ	68	.3872	3.4118**
อาชีพการค้า	79	.5058	5.1450**
อาชีพบริการ	39	.4053	2.6968**

ตาราง 3 (ต่อ)

กลุ่ม	N	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจกับการปฏิบัติคนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขต กรุงเทพมหานคร	ทดสอบความมีนัยสำคัญ ของค่าสหสัมพันธ์ (t)
อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง	51	.5342	4.1235**
อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ	55	.5490	4.7819**
อาชีพอื่น ๆ	8	.2384	.6013*
อาชีพการค้า			
อาชีพที่เป็นวิชาชีพ	34	.2210	1.2819*
อาชีพการค้า	108	.5938	7.5981**
อาชีพบริการ	18	.5749	2.8435**
อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง	42	.4332	3.0398*
อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ	44	.4962	3.6770**
อาชีพอื่น ๆ	54	.3362	2.5742*
เรียนโรงเรียน			
พุทธศาสนานิกายอหิงสา	150	.4296	5.7876**
ไม่ได้เรียนโรงเรียน			
พุทธศาสนานิกายอหิงสา	150	.3066	3.9187**

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 3 ปรากฏว่า ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตามตัวแปรเพศ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในกลุ่มรวมและระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในตัวแปร ทักษะคิดต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งตรงตามสมมติฐานข้อที่ 1

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรด้านต่าง ๆ

2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า ในกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ดังผลที่แสดงไว้ใน ตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ระดับความสัมพันธ์	ชาย ($r_1 = .549$)	หญิง ($r_2 = .466$)
ชาย ($r_1 = .549$)	—	($Z_{12} = .708$)
หญิง ($r_2 = .466$)	—	—

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 4 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่มี ความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 2

2.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มีทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 3 ที่ว่า ในกลุ่มที่มีระดับทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มีทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยต่างกัน

ระดับความสัมพันธ์	กลุ่มทัศนคติต่อการเรียน พุทธศาสนาวินิจฉัยสูง ($r_1 = .377$)	กลุ่มทัศนคติต่อการเรียน พุทธศาสนาวินิจฉัยต่ำ ($r_2 = .326$)
กลุ่มมีทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนา วินิจฉัยสูง ($r_1 = .377$)	—	($Z_{12} = .212$)
กลุ่มมีทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนา วินิจฉัยต่ำ ($r_2 = .326$)	—	—

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 5 แสดงว่า ในกลุ่มที่มีทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 3

2.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 4 ที่ว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 6 ดังนี้

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ระดับความสัมพันธ์	นักเรียน ม.1 ($r_1 = .670$)	นักเรียน ม.2 ($r_2 = .478$)	นักเรียน ม.3 ($r_3 = .383$)
นักเรียน ม.1 ($r_1 = .670$)	—	($Z_{12} = 1.337$)	($Z_{13} = 1.999$)*
นักเรียน ม.2 ($r_2 = .478$)	—	—	($Z_{23} = .662$)
นักเรียน ม.3 ($r_3 = .383$)	—	—	—

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 6 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 4 ยกเว้นกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 4

2.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียนที่บิคามีระดับการศึกษาต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5 ที่ว่า ในกลุ่มนักเรียนที่บิคามีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังผลที่ได้แสดงไว้ใน ตาราง 7 ดังนี้

ตาราง 7 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่บิคามีระดับการศึกษาต่างกัน

ระดับความสัมพันธ์	การศึกษาระดับต่ำ ($r_1 = .510$)	การศึกษาระดับกลาง ($r_2 = .590$)	การศึกษาระดับสูง ($r_3 = .424$)
การศึกษาระดับต่ำ ($r_1 = .510$)	—	($Z_{12} = .588$)	($Z_{13} = .577$)
การศึกษาระดับกลาง ($r_2 = .590$)	—	—	($Z_{23} = 1.045$)
การศึกษาระดับสูง ($r_3 = .424$)	—	—	—

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 7 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่บิคามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 5

2.5 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรด้าน ระดับการศึกษาของมารดา เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5 ที่ว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังผลที่ได้แสดงไว้ใน ตาราง 8 ดังนี้

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน

ระดับความสัมพันธ์	การศึกษาระดับต่ำ ($r_1 = .543$)	การศึกษาระดับกลาง ($r_2 = .523$)	การศึกษาระดับสูง ($r_3 = .424$)
การศึกษาระดับต่ำ ($r_1 = .543$)	—	($Z_{12} = .155$)	($Z_{13} = .592$)
การศึกษาระดับกลาง ($r_2 = .523$)	—	—	($Z_{23} = .466$)
การศึกษาระดับสูง ($r_3 = .424$)	—	—	—

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 8 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 5

2.6 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่บิดามีอาชีพต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 6 ที่ว่า ในกลุ่มที่บิดามีอาชีพแตกต่างกันมีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 9 ดังนี้

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน

ระดับความสัมพันธ์	วิชาชีพ ($r_1 = .406$)	การค้า ($r_2 = .556$)	บริการ ($r_3 = .430$)	ผู้จ้างงาน ขั้นต่ำ ($r_4 = .597$)	ผู้จ้างงาน ชั้นสูง ($r_5 = .618$)	อื่นๆ ($r_6 = .245$)
วิชาชีพ ($r_1 = .406$)	—	($Z_{12} = .888$)	($Z_{13} = .166$)	($Z_{14} = 1.004$)	($Z_{15} = 1.139$)	($Z_{16} = .347$)
การค้า ($r_2 = .556$)	—	—	($Z_{23} = .623$)	($Z_{24} = .222$)	($Z_{25} = .345$)	($Z_{26} = .674$)
บริการ ($r_3 = .430$)	—	—	—	($Z_{34} = .757$)	($Z_{35} = .867$)	($Z_{36} = .388$)
ผู้จ้างงาน ขั้นต่ำ ($r_4 = .597$)	—	—	—	—	($Z_{45} = .105$)	($Z_{46} = .749$)
ผู้จ้างงาน ชั้นสูง ($r_5 = .618$)	—	—	—	—	—	($Z_{56} = .799$)
อื่นๆ ($r_6 = .245$)	—	—	—	—	—	—

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 9 แสดงว่า ในกลุ่มที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 6

2.7 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มารดามีอาชีพแตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 6 ที่ว่า ในกลุ่มที่มารดามีอาชีพแตกต่างกันมีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 10 ดังนี้

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนที่มารดามีอาชีพต่างกัน

ระดับความสัมพันธ์	วิชาชีพ ($r_1 = .244$)	การค้า ($r_2 = .685$)	บริการ ($r_3 = .662$)	ผู้จ้างงาน ขั้นต่ำ ($r_4 = .466$)	ผู้จ้างงาน ชั้นสูง ($r_5 = .543$)	อื่นๆ ($r_6 = .348$)
วิชาชีพ ($r_1 = .244$)	—	($Z_{12} = 2.255$) [*]	($Z_{13} = 1.393$)	($Z_{14} = 1.006$)	($Z_{15} = 1.340$)	($Z_{16} = .544$)
การค้า ($r_2 = .685$)	—	—	($Z_{23} = .083$)	($Z_{24} = 1.168$)	($Z_{25} = .771$)	($Z_{26} = 1.974$) [*]
บริการ ($r_3 = .622$)	—	—	—	($Z_{34} = .645$)	($Z_{35} = .394$)	($Z_{36} = 1.069$)
ผู้จ้างงานขั้นต่ำ ($r_4 = .466$)	—	—	—	—	($Z_{45} = .344$)	($Z_{46} = .555$)
ผู้จ้างงานชั้นสูง ($r_5 = .543$)	—	—	—	—	—	($Z_{56} = .930$)
อื่นๆ ($r_6 = .348$)	—	—	—	—	—	—

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 10 แสดงว่า ในกลุ่มที่มารดามีอาชีพแตกต่างกัน
เกือบทั้งหมด ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติ
ตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่ง ไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 6 ยกเว้น
กลุ่มมารดาที่มีอาชีพวิชาชีพ พบว่า มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวกับกลุ่มมารดา
ที่มีอาชีพการค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในกลุ่มมารดาที่มีอาชีพการค้า พบว่า
มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวกับกลุ่มมารดาที่มีอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานตามข้อที่ 6

2.8 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 7 ที่ว่า ในกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกันมีความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 11 ดังนี้

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน

ระดับความสัมพันธ์	ระดับต่ำ ($r_1 = .662$)	ระดับกลาง ($r_2 = .523$)	ระดับสูง ($r_3 = .443$)
ระดับต่ำ ($r_1 = .662$)	—	($Z_{12} = .450$)	($Z_{13} = .666$)
ระดับกลาง ($r_2 = .523$)	—	—	($Z_{23} = .538$)
ระดับสูง ($r_3 = .442$)	—	—	—

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 11 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่ง ไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 7

2.9 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มีสถานภาพทางการเรียนต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 8 ที่ว่า ในกลุ่มนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกัตถ์มีระดับของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกัตถ์ ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 12 ดังนี้

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนที่มีสถานภาพทางการเรียนต่างกัน

ระดับความสัมพันธ์	เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกัตถ์ ($r_1 = .460$)	ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกัตถ์ ($r_2 = .315$)
เรียนพุทธศาสนาวินายกัตถ์ ($r_1 = .460$)	—	($Z_{12} = 1.243$)
ไม่ได้เรียนพุทธศาสนาวินายกัตถ์ ($r_2 = .315$)	—	—

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 12 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีสถานภาพทางการเรียนแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กล่าวคือ ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว ในกลุ่มนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกัตถ์ กับนักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกัตถ์

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่มีความแตกต่างกัน ตามตัวแปรด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 เปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 9 ที่ว่านักเรียนหญิงมีการปฏิบัติทาง
พุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนชาย ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 13 ดังนี้

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
เพศชายกับเพศหญิง

เพศ	N	$\bar{X}$	S^2	t
ชาย	136	164.9191	17.791	2.37*
หญิง	164	170.1098	20.088	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 13 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนหญิงมีการปฏิบัติทาง
พุทธศาสนาสูงกว่ากลุ่มนักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 9

3.2 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานอาทิตย์แตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 10 ที่ว่า นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานอาทิตย์ มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานอาทิตย์

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานอาทิตย์ กับนักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานอาทิตย์

ทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวานอาทิตย์	N	$\bar{X}$	S	t
ทัศนคติที่ดีต่อการเรียน	38	191.2632	16.873	8.34**
ทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน	37	159.9459	15.645	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 14 แสดงว่า นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานอาทิตย์ มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานอาทิตย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 10

3.3 เปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 11 ที่ว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน
มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตาราง 15 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1225.6467	612.8233	1.6655
ภายในกลุ่ม	297	109279.5900	367.9447	
รวม	299	110505.2367		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 15 แสดงว่านักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน
มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 11

3.4 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 12 ที่ว่า นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 16 ดังนี้

ตาราง 16 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1297.3708	648.6854	1.7642
ภายในกลุ่ม	297	109207.8658	367.7033	
รวม	299	101505.2366		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 16 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 12

3.5 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 12 ที่ว่า นักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 17 ดังนี้

ตาราง 17 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	845.2673	422.6337	1.1446
ภายในกลุ่ม	297	109659.9694	369.2255	
รวม	299	110505.2367		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 17 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 12

3.6 เปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่บิดามีอาชีพแตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 13 ที่ว่า นักเรียนที่บิดามีอาชีพแตกต่างกัน
มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 18 ดังนี้

ตาราง 18 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่บิดามีอาชีพแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	2153.6812	430.7362	1.1688
ภายในกลุ่ม	294	108351.5555	368.5427	
รวม	299	110505.2367		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 18 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่บิดามีอาชีพแตกต่างกัน
ไม่มีความแตกต่างกันทางการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ซึ่ง ไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 13

3.7 เปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มารดาอาชีพแตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 13 ที่ว่า นักเรียนที่มารดาอาชีพแตกต่างกัน มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 19 ดังนี้

ตาราง 19 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มารดาอาชีพแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	1111.6256	222.3251	.5975
ภายในกลุ่ม	294	109393.6111	372.0871	
รวม	299	110505.2367		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 19 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มารดาอาชีพแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันทางการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 13

3.8 เปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 14 ที่ว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกันมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 20 ดังนี้

ตาราง 20 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	554.9189	277.4595	.7495
ภายในกลุ่ม	297	109950.3177	370.2031	
รวม	299	110505.2367		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 20 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันทางการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 14

3.9 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีสถานภาพทางการเรียนแตกต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 15 ที่ว่า นักเรียนที่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียน พุทธศาสนานานาชาติ

ตาราง 21 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีสถานภาพทางการเรียนแตกต่างกัน

สถานภาพทางการเรียน	N	$\bar{X}$	S	t
เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ	150	176.6400	18.667	9.01**
ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ	150	158.8733	15.307	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 21 แสดงว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีสถานภาพทางการเรียน แตกต่างกัน มีความแตกต่างกันของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา กล่าวคือ กลุ่มนักเรียนที่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนที่โรงเรียน พุทธศาสนานานาชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 15

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ปีการศึกษา 2533 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามเพศ ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทาง พุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ปีการศึกษา 2533 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ที่มีเพศต่างกัน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ต่างกัน ระดับการศึกษาของนักเรียนต่างกัน ระดับการศึกษาของบิดามารดาต่างกัน ฐานะทางเศรษฐกิจของ ครอบครัวต่างกัน อาชีพของบิดามารดาต่างกัน สถานภาพทางการเรียนต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 จำนวน 300 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ของโรงเรียนสหศึกษา ที่มาได้ไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ จำนวน 150 คน จากการสุ่มตัวอย่างประชากร ปรากฏว่าได้โรงเรียนที่ต้องการ 5 โรงเรียน คือ ร.ร.วัดสุวรรณาราม ร.ร.วัดสังเวช ร.ร.ราชวินิต ร.ร.สารวิทยา ร.ร.มัธยมวัดธาตุทอง และได้สุ่มห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ในแต่ละโรงเรียน ตามลำดับ คือ มัธยมศึกษาปีที่ 3, มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2, มัธยมศึกษาปีที่ 2, 3, มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 รวมทั้งสิ้น 7 ห้องเรียน นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ 1

1.2 นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหศึกษา ที่ไปเรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ จำนวน 150 คน จากการสุ่มตัวอย่างประชากร ปรากฏว่าได้โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติที่ต้องการมา 5 โรงเรียน คือ ร.ร.พุทธศาสนานานาชาติวัดประยุรวงศาวาส ร.ร.พุทธศาสนานานาชาติวัดสุทัศน์เทพวราราม ร.ร.พุทธศาสนานานาชาติวัดโสมนัสวิหาร ร.ร.พุทธศาสนานานาชาติวัดพระศรีมหาธาตุ ร.ร.พุทธศาสนานานาชาติวัดภาษี (เอกมัย) และได้คัดเลือกห้องเรียนในระดับชั้นกลาง (ม.1 - ม.3) ในแต่ละวัดที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เรียนอยู่มาทั้งหมด ยกเว้น ร.ร.พุทธศาสนานานาชาติวัดพระศรีมหาธาตุ ที่สุ่มมาเพียงชั้นเรียนเดียว คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะมีนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เพียงพอ แต่ยังคงขาดในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่มาก ดังนั้น จึงสุ่มจากวัดพระศรีมหาธาตุเพียงชั้นเรียนเดียว แต่สุ่มมาเป็นจำนวนมาก รวมจำนวนทั้งหมด 13 ห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบทดสอบ 3 ฉบับด้วยกัน

2.1 แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ซึ่งปรับปรุงมาจาก วิชาศ บุญทองขาว แบบทดสอบประกอบด้วยข้อคำถาม 50 ข้อ สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบฉบับนี้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา เพื่อหาความเชื่อมั่นใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่น 0.8720

2.2 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน จำนวน 50 ข้อ เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ใช้สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3) โดยมีเนื้อหาหลักสูตรในการออกข้อสอบเฉพาะในภาคต้นของการศึกษาเท่านั้น ข้อสอบผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยพระอาจารย์ผู้สอนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และอาจารย์ทางด้านวัดมล มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ .20 ถึง .80 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .20 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8637 ดังแสดงรายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข. หน้า 120

2.3 แบบทดสอบการปฏิบัติตนทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีข้อคำถาม จำนวน 50 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9322 และมีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง คือ ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่าสหสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนรวมทั้งฉบับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบฉบับที่สมบูรณ์มาลงรหัสในแบบรายการ เพื่อนำเข้าเครื่องคำนวณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และทำการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติของข้อมูลดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มรวมและจำแนกตามตัวแปรด้านเพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสถานภาพทางการเรียน โดยสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Correlation

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียน

พุทธศาสนานิกายอักษิณ ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานิกายอักษิณ
ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว
สถานภาพทางการเรียน โดยสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ Fisher's Z Transformation

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ เมื่อจำแนกตามเพศ ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ และสถานภาพทางการเรียน โดยสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ t - test

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติงานทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ เมื่อจำแนกตาม ระดับการศึกษา ของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ F - test

สรุปผลการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มีความสัมพันธ์กันในทุกๆ อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในกลุ่มตัวแปรเพศ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในกลุ่มตัวแปร ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางการเรียน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในตัวแปรทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ

2. ในกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

3. ในกลุ่มนักเรียนที่มีทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวินัยแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

4. ในกลุ่มนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ยกเว้น ในกลุ่มนักเรียน

ที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ในกลุ่มนักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

6. ในกลุ่มนักเรียนที่บิดามีอาชีพแตกต่างกันทั้งหมดและในกลุ่มนักเรียนที่มารดามีอาชีพแตกต่างกันเกือบทั้งหมด ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ยกเว้น กลุ่มนักเรียนที่มารดามีอาชีพวิชาชีพ พบว่า มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวกับกลุ่มมารดาที่มีอาชีพการค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และในกลุ่มนักเรียนที่มารดามีอาชีพการค้า ก็ยังพบว่ามี ความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวกับกลุ่มนักเรียนที่มารดาเป็นแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ในกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

8. นักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติกับนักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

9. นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

10. ในกลุ่มนักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

11. นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

12. นักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

13. นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

14. นักเรียนที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน

15. ในกลุ่มนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวานาพิทย์มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวานาพิทย์

อภิปรายผล

จากการที่ได้วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทาง พุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 ในกลุ่มตัวแปรเพศ คือ เพศชาย ($r = .4999$) เพศหญิง ($r = .4355$) มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในกลุ่มรวม ($r = .5812$) และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 กลุ่มที่บิดามารดามีการศึกษาระดับสูง กลุ่มที่บิดามารดามีการศึกษาระดับกลาง กลุ่มที่บิดามารดามีการศึกษาระดับต่ำ กลุ่มที่มารดามีการศึกษาระดับสูง กลุ่มที่มารดามีการศึกษาระดับกลาง กลุ่มที่มารดามีการศึกษา ระดับต่ำ กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวระดับสูง กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับกลาง กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวระดับต่ำ กลุ่มที่บิดามีอาชีพวิชาชีพ กลุ่มที่บิดามี อาชีพการค้า กลุ่มที่บิดามีอาชีพบริการ กลุ่มที่บิดามีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง กลุ่มที่บิดามีอาชีพผู้ใช้ แรงงานชั้นต่ำ กลุ่มบิดาที่มีอาชีพอื่น ๆ กลุ่มมารดาที่มีอาชีพวิชาชีพ กลุ่มมารดาที่มีอาชีพการค้า กลุ่มมารดาที่มีอาชีพบริการ กลุ่มมารดาที่มีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง กลุ่มมารดาที่มีอาชีพผู้ใช้แรงงาน ชั้นต่ำ กลุ่มมารดาที่มีอาชีพแม่บ้าน กลุ่มนักเรียนที่เรียนพุทธศาสนาวานาพิทย์ กลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้ เรียนพุทธศาสนาวานาพิทย์ ($r = .5860, .4448, .3663, .3989, .5286, .4682, .4022, .4809, .4940, .4167, .4804, .5812, .3872, .5058, .4053, .5342, .5490, .2384, .2210, .5938, .5794, .4332, .4962, .3362, .4296, .3066$) และมีความ สัมพันธ์ทางบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในตัวแปรทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานาพิทย์ ทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวานาพิทย์ ($r = .3581, .3159$) ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโดยทั่วไป หรือเพศต่างกัน
ทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนามีความต่างกัน ระดับการศึกษาของนักเรียนต่างกัน ระดับการศึกษา
ของบิดามารดาต่างกัน อาชีพของบิดามารดาต่างกัน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน และ
สถานภาพทางการเรียนที่ต่างกัน ถ้านักเรียนเหล่านี้มีความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาสูงหรือต่ำ
ก็ตาม นักเรียนเหล่านี้ก็จะมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงหรือต่ำตามไปด้วย หรือในทางตรงกัน
อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนเหล่านี้มีการปฏิบัติตนหรือไม่ปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสอดคล้องกับความรู้
ความเข้าใจทางพุทธศาสนาของตนเอง โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการ
ปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางภูมิหลัง
ของนักเรียนทั้ง 7 ด้าน ที่นำมาศึกษา ผลการวิจัยข้อนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันตัก สันตัก-
ประทุม (2523 : 75) ที่พบว่า ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมในพุทธศาสนา
มีความสัมพันธ์กันทางบวก ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่สถานที่ตั้ง
แตกต่างกัน มีเพศต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน และบิดามารดาหรือผู้ปกครอง
มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน เมื่อมีความรู้ ความเชื่อในทางพุทธศาสนาแล้ว จะปฏิบัติตาม
หลักธรรมของพุทธศาสนาเหมือนกัน และจากผลงานวิจัยของ วันชัย มิกกลาง (2530 : 124) พบว่า
เจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดจากบิดามารดา มีความ
สัมพันธ์กันทางบวก ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มที่จำแนกตามภูมิหลังที่
แตกต่างกัน คือ เพศ ระดับการศึกษาของบิดาหรือมารดา อาชีพของบิดาหรือมารดา รวมทั้งระดับ
รายได้ของครอบครัว เมื่อมีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา
จากบิดามารดาแล้วจะปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาด้วยกันทั้งสิ้น นั่นหมายความว่า
ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจาก
บิดามารดากับการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา ไม่ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางด้านเพศ และพื้นฐาน
ทางครอบครัวมากนัก ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าไม่ว่าจะเป็นนักเรียนเพศชายหรือหญิง
บิดามารดามีการศึกษาระดับใด ฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไร มีอาชีพอะไรก็ตาม ดังที่บอกมา
อบรม สั่งสอน อยากให้บุตรหลานของพวกเขามีการปฏิบัติที่ดีตามแนวทางของพุทธศาสนาด้วยกัน
ทั้งสิ้นรวมถึงเรื่องความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งถ้ามีการถ่ายทอดกันอยู่บ้าง

ก็อาจมีเนื้อหาไม่เป็นที่วิชาการที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหรือในตำราที่ใช้ศึกษากัน ยกเว้นสำหรับกลุ่มบุคคลที่สนใจเป็นพิเศษ ส่วนใหญ่แล้วก็มักจะเป็นการอบรมถ่ายทอดความเชื่อหรือการปฏิบัติที่เป็นประเพณีสืบทอดกันมา อย่างไรก็ตาม เมื่อนักเรียนเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดและได้เรียนรู้สิ่งใดไป ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านหลักธรรม ความเชื่อหรือประเพณีต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาแล้ว นักเรียนเหล่านี้จะมีการปฏิบัติตามแนวทางของพุทธศาสนาด้วยกันทั้งสิ้น

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า การที่คนเรามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มาลประสพการณ์ดังกล่าวเหล่านี้ย่อมเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของพวกเขาต่อสิ่งเหล่านั้นด้วย และสำหรับเรื่องทางพุทธศาสนา ก็อาจมีลักษณะที่มองเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาอาจเกี่ยวเนื่องมาจากการได้รับการสั่งสอนเกี่ยวกับศาสนา หรืออาจเกิดจากการที่เขามีความรู้สึกว่าศาสนาเป็นสิ่งที่ดีสำหรับการดำเนินชีวิตของเขา หรือเกิดจากการที่เขาเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับศาสนา อย่างไรก็ตาม วิจัยครั้งนี้ พอชี้ให้เห็นได้ว่า ถ้าต้องการจะให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมมีการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนามากขึ้น แนวทางหนึ่งที่สามารถทำได้ คือ การให้การสนับสนุน หรือการสร้างความรู้สึที่ดีต่อพุทธศาสนา และการให้ได้รับความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาแก่นักเรียน

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตามทางพุทธศาสนา ในกลุ่มตัวแปร เพศทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพทางการเรียน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในข้อที่ 2, 3, 5, 6, 7, 8 ยกเว้น ในกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐานข้อที่ 4 และในกลุ่มอาชีพของมารดาเกือบทั้งหมด ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ ยกเว้น ในกลุ่มนักเรียนที่มารดามีอาชีพวิชาชีพ พบว่า มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวกับกลุ่มนักเรียนที่มารดามีอาชีพการค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับกลุ่มนักเรียนที่มารดามีอาชีพการค้า พบว่า มีความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว

กับกลุ่มนักเรียนที่มารดาเป็นแม่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าค่าของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ซึ่งมีลักษณะแปรตามกันในระดับสูง ทั้งในกลุ่มรวมและเมื่อจำแนกตามตัวแปรภูมิหลังทั้ง 7 ด้าน มีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .2210 จนถึง .5938 ดังนั้น เมื่อนำค่าของความสัมพันธ์ดังกล่าวมาพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ตามตัวแปรเดียวกันแล้ว พบว่า แทบไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ถึง 42 คู่ จากการเปรียบเทียบทั้งหมด 45 คู่ คือ พบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์เพียง 3 คู่เท่านั้น คู่แรก ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนากับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ($r = .670$) มีค่าความสัมพันธ์ดังกล่าวสูงกว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ($r = .383$) จากผลการวิจัยดังกล่าวซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานนั้น อาจเป็นไปได้ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น ส่วนใหญ่แล้ว มีพัฒนาที่ไม่คงที่แน่นอน (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก, 2520 : 15) นอกจากนี้ หากจะพิจารณาอีกแง่มุมหนึ่งอาจชี้แจงเหตุผลได้ดังนี้ จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา (ดูภาพผนวก ข. ตาราง 29) ในระดับต่ำสุด คือ นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ค่าเฉลี่ยสูงถัดขึ้นมา คือ นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามลำดับ ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นที่สูงขึ้นมีความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนามากขึ้น ในเรื่องนี้ สุทธิ เจริญสุข (2520 : 45) ให้ความเห็นว่า ผู้ที่ผ่านการเรียนชั้นสูงก็ทำให้มีความรู้มาก เห็นมาก คิดมาก และทำมากกว่าเป็นธรรมดา และสำหรับในเรื่องของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา นั้น พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาในระดับต่ำสุด คือ นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ค่าเฉลี่ยสูงถัดขึ้นมา คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่

เมื่อทดสอบทางสถิติแล้วไม่พบว่ามีค่าแตกต่างกันแต่อย่างใด ส่วนคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย จนเรียกได้ว่าเกือบจะเท่ากัน คือ $\bar{X} = 168.41$ กับ $\bar{X} = 169.84$ ตามลำดับ ซึ่งจากผลการวิจัยของมธุรส ชำนาญทัศน์ (2532 : 116) ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน คือ พบว่า บุตรวัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความตั้งใจที่จะประพฤติดนตามหลักสัปปุริสธรรมสูงกว่าบุตรวัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากผลการวิจัยที่ออกมาในลักษณะนี้ อาจเป็นเพราะว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่แล้วอยู่ในช่วงวัยรุ่นอย่างเต็มตัว ในขณะที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ยังอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นเท่านั้น และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กำลังจะเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ด้วยเหตุนี้เองจึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความตั้งใจจะประพฤติดนทางพุทธศาสนานะระดับที่สุด กล่าวคือ เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าวัยรุ่นในช่วงนี้เป็นวัยพายุบุแคม คือ มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อย่างรวดเร็ว และใช้อารมณ์ในการตัดสินใจเป็นใหญ่

ดังนั้น จากผลการวิจัยครั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า การที่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้น อาจเป็นไปได้ว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงของวัยรุ่นตอนต้นที่ยังมีความเป็นเด็กอยู่ อาจยังมีความเชื่อหรือความศรัทธาอะไรได้ง่าย เมื่อได้รับการปลูกฝังหรืออบรมสั่งสอนสิ่งใดไป ก็มักจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามได้มากและง่ายกว่า ในขณะที่เด็กที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นเต็มตัว คือ เป็นวัยพายุบุแคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อย่างรวดเร็ว และใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ อาจทำให้มีความว้าวามหรือมีการกระทำผิดพลาดได้ง่ายกว่าดังที่กล่าวมาแล้ว

สำหรับความแตกต่างของคู่ที่ 2 และคู่ที่ 3 คือ ความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของเด็กที่มารดามีอาชีพค้าขายกับเด็กที่มารดามีอาชีพการค้า และเด็กที่มารดามีอาชีพการค้ากับเด็กที่มารดาเป็นแม่บ้าน จากผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มารดามีอาชีพเป็นวิชาชีพนั้นมีความสัมพันธ์ดังกล่าวต่ำกว่าเด็กที่มารดามีอาชีพการค้า และเด็กที่มารดามีอาชีพแม่บ้านมีความสัมพันธ์ดังกล่าวต่ำกว่าเด็กที่มารดาที่มีอาชีพการค้าเช่นกัน

สาเหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเด็กที่มารดามีอาชีพการค้าขาย โดยมากมักเป็นแม่ค้าส่ง เจ้าของบ้านเช่า เจ้าของสวน เจ้าของไร่ ซึ่งอาจมีการศึกษาในระดับที่ไม่สูงมากนัก และโดยทั่วไปมักจะ เป็นผู้ที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์กลางของความเจริญทางเทคโนโลยี จึงทำให้กลุ่มบุคคลอาชีพนี้มีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมักไปหาบุญกันอยู่เสมอ ในเรื่องของความรู้ และการปฏิบัติมักเป็นเรื่องของพิธีกรรมหรือประเพณีที่สืบทอดกันมา ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ อนันต์ ศิริโชค (2527) ที่พบว่า พุทธศาสนิกชนที่เข้าใจหลักธรรมอย่างถูกต้องมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะมีความรู้หลักการศาสนาอยู่ในระดับพิธีกรรมเท่านั้น และอีกประการหนึ่ง โดยทั่วไปพุทธศาสนาไม่ได้มีการสอนให้เด็กวัยหนุ่มสาวได้เรียนรู้อย่างจริงจัง และไม่มีพ่อแม่คนใดที่ได้อบรมสั่งสอนให้เด็กเข้าใจพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง (อารี เพชรนุช สุปราณี โคตรจรัส และพรเทพ หัตถนารักษ์, 2520) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงอาจทำให้อิทธิพลของความเชื่อหรือค่านิยมทางพุทธศาสนายังมีค่อนข้างสูง ดังเช่นผลงานวิจัยของ พรสวัสดิ์ เพชรแดง (2528) พบว่า นักเรียนที่บิดามารดาที่อาชีพเกษตรกรกรรม รายงานว่า มีอุดมคติในการดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรมมากที่สุด ดังนั้น จึงอาจทำให้เด็กนักเรียนที่มีมารดาอาชีพการค้าขายมีระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวสูงกว่าเด็กที่มารดาอาชีพเป็นวิชาชีพ ส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้ที่รับราชการ แพทย์ หรือวิศวกร และเด็กที่มารดาเป็นแม่บ้าน มักเป็นผู้ที่มีฐานะ เนื่องจากพ่อบ้านมีหน้าที่การงานดีสามารถหาเลี้ยงครอบครัวเพียงลำพังคนเดียวได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักซึ่งแล้วโดยมากมักพำนักอยู่ในเมืองหรืออาศัยอยู่ท่ามกลางความเจริญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีสภาพสังคมที่มีแต่ความรีบเร่ง แข่งขัน ต่างคนต่างอยู่ ดังนั้น โอกาสในการหยัยยื่นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กัน การไปหาบุญ จึงมีโอกาสนหาได้ไม่บ่อยนัก

ในเรื่องนี้กลับไม่พบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวในอาชีพของบิดา ไม่ว่าจะเป็นอาชีพที่เป็นวิชาชีพ อาชีพการค้า อาชีพบริการ อาชีพผู้ใช้แรงงานขั้นต่ำ อาชีพผู้ใช้แรงงานขั้นสูง หรืออาชีพอื่น ๆ จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า การที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจหรือมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาหรือไม่เพียงใด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอาชีพของบิดา แต่ขึ้นอยู่กับอาชีพของมารดา การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของคนไทยโดยทั่วไป ที่บุตรมักจะมีคามใกล้ชิดสนิทสนมกับมารดามากกว่าบิดา ดังนั้น โอกาสที่บุตรจะได้รับการถ่ายทอดในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยม หรือแนวทางปฏิบัติในด้านต่าง ๆ

จากการขายย่อมมีมากกว่าจากบิดา ดังเช่น จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของบิดา มารดาต่อเด็กวัยรุ่น โดยให้เด็กวัยรุ่นจำนวน 8,700 คน ระบุบุคคล 2 คน จาก 12 คน ที่คิดว่า มีอิทธิพลต่อตนมากที่สุด ณ ขณะนั้น ผลปรากฏว่า มีวัยรุ่นจำนวนถึงร้อยละ 60 - 70 ตอบว่า มารดา เป็นผู้มีอิทธิพลมากที่สุด และรองลงมา ได้แก่ บิดา (ทัชชา เกกานนท์. 2512 อ้างอิงมาจาก กาญจนา หาสิตพันธ์. 2510)

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า โดยทั่วไปแล้วปัจจัยทางด้านภูมิหลังส่วนใหญ่ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เข้ามาศึกษาในงานวิจัยนี้ ไม่อาจมีผลกระทบทำให้เกิดความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาได้เลย ทั้งนี้ อาจจะเป็น เพราะกลุ่มนักเรียนในทุกกลุ่มมีความรู้และการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาในตนเอง เดียวกันหรือ คล้ายคลึงกัน

3. เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีความแตกต่างกันตามตัวแปรด้านต่าง ๆ

3.1 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพศชายกับเพศหญิง จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 9 ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ มธุรส ชำนาญทัศน์ (2532 : 108) ที่พบว่า บุตรวัยรุ่นเพศหญิง มีความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปุริสธรรมสูงกว่าบุตรวัยรุ่นเพศชาย เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ วันทนี วิชัยคำ (2515 : 57) ที่ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต พบว่า นิสิตหญิงปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและศาสนาส่งกว่านิสิตชาย และงานวิจัยของ สุนทร โคมิน และ สนิท สมักรการ (2522 : 292) ยังพบว่า ในรอบปีหนึ่ง เพศหญิงมีการทำบุญดีกว่าเพศชาย รวมทั้งงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524 : 149) ที่พบว่า นักเรียนหญิงรายงานว่าเป็นผู้มีความกตัญญูต่อเวทีย เป็นผู้ที่ยึดบาปบุญ เช่น ไม่รังแกสัตว์ ไม่พูดเท็จ บริจาคสิ่งของให้ผู้ประสบภัย เป็นต้น มากกว่านักเรียนชาย

จากรายงานการวิจัยดังกล่าวข้างต้นที่ยกขึ้นมา เป็นข้อสนับสนุนผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ถึงแม้จะยืนยันให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า เพศหญิงมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่าเพศชายก็ตาม แต่หากจะพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปแล้ว จะเห็นได้ว่ามิได้หมายความว่า ธรรมชาติของความเป็นเพศชายหรือเพศหญิงจะเป็นตัวทำนายว่า บุคคลผู้นั้นจะมีการปฏิบัติตนตามแนวทางพุทธศาสนาสูงหรือต่ำตามเพศของตน ซึ่งถูกกำหนดมาแล้วตั้งแต่เกิด แต่จากการวิจัยส่วนใหญ่นั้นให้ผลออกมาทางนองเดียวกันนี้ ก็อาจเป็นเพราะว่า ลักษณะของสังคมไทยเพศหญิงเป็นเพศที่สังคมคาดหวังว่าจะต้องอยู่ในโอวาทของบิดามารดา และอยู่ในชนบทธรรมเนียมประเพณีมากกว่าเพศชาย ตลอดจนเป็นผู้ที่มีสัมมาคารวะต่อบิดามารดาและผู้อาวุโส (วันชัย มีกลาง. 2530 : 48) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สังคมต่างหากที่ทำหน้าที่หล่อหลอมและปลูกฝังแนวความประพฤติให้แก่เด็กตามเพศของพวกเขา ด้วยเหตุนี้เองผลการวิจัยครั้งนี้ จึงอาจเป็นข้อยืนยันประการหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าการที่เพศหญิงมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่าเพศชาย นั้นอาจหมายความว่า สังคมให้อิสระในแง่ของความประพฤติของเพศชายมากกว่าเพศหญิง จึงเป็นเหตุให้เพศชายส่วนใหญ่นิยมมีความประพฤติที่ดีหรือห่างไกลจากความถูกต้องตามแนวทางพุทธศาสนาก็เป็นได้ (มธุรส ชานาญทัศน์. 2532 : 114) จึงน่าจะเป็นสิ่งที่นำมาพิจารณาเป็นประการสำคัญประการหนึ่งในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานซึ่งเป็นเพศชายว่าเกิดความบกพร่องหรือแตกต่างจากบุตรหลานที่เป็นเพศหญิงอย่างไร เพื่อให้มีการประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้อง เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมอย่างเดียวกันและไม่เกิดความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาบุคคลไปสู่การเป็นพลเมืองดีของสังคม และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

3.2 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนากับนักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าในข้อที่ 10 จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดระดับของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนเอง และที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ทัศนคติ

ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติในระดับต่าง ๆ กันนั้นจะเป็นเครื่องหมายที่สำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับโรงเรียนของนักเรียนเหล่านั้นว่าดีหรือไม่อย่างไร กล่าวคือ หากพวกเขามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติในระดับสูง แสดงถึงสัมพันธภาพระหว่างตัวนักเรียนกับโรงเรียนก็ย่อมที่จะดีตามไปด้วย แต่หากพวกเขามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติในระดับต่ำสัมพันธภาพระหว่างตัวนักเรียนกับโรงเรียนก็ย่อมที่จะต่ำตามไปด้วย

ในเรื่องนี้ ลัดดา กิติวิภาต (2521 : 156) ได้กล่าวไว้ว่า การที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้หรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับทัศนคติของนักเรียนเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูต่อโรงเรียน ต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกัน หรือทัศนคติที่มีต่อตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนแสดงออกส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากทัศนคติของนักเรียนนั่นเอง กล่าวคือ เมื่อนักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนหรือต่อการเรียน ก็จะช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนเห็นคุณค่า เอาใจใส่ในการเรียนและส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การยอมรับและกระทำความถูกต้องระเบียบของโรงเรียน ยอมรับในตัวครูปฏิบัติตามที่ครูสอน

จากผลงานการวิจัยของวิลเลียม (William. 1970 : 401 - 403) ได้ทำการศึกษาถึงบุคลิกภาพความสามารถ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่มีเจตคติที่ดีกับไม่ดีต่อโรงเรียน โดยได้จำแนกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียน จำนวน 50 คน คือ ได้คะแนนเจตคติน้อยกว่า 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มหลังคือ กลุ่มที่มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน จำนวน 65 คน คือ ได้คะแนนเจตคติสูงกว่า 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเปรียบเทียบกับปกติวิสัยระดับชาติของแบบสำรวจการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์แคลิฟอร์เนีย (California Achievement Test Battery) และระดับคะแนนเฉลี่ย (Grade Point Average) ประจำปีภาคเรียนแรกร่วมด้วย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพ และความสามารถต่ำกว่านักเรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน งานวิจัยต่างประเทศที่ได้ผลคล้ายกับงานวิจัยนี้ คือ งานวิจัยของ มอลแฟร์ (Maulfair. 1974 : 4717) ที่ได้ศึกษาบุคลิกภาพของเยาวชนเกรที่ไม่เคยหนีโรงเรียน เปรียบเทียบกับเยาวชนทั่วไปที่เคยหนีเรียน และไม่เคยหนีเรียน ผลปรากฏว่าในด้านทัศนคตินั้น เยาวชนทั่วไปที่ไม่เคยหนีโรงเรียนนั้นมีทัศนคติเป็นไปทางบวก เยาวชนทั่วไป

ที่เคยเห็นโรงเรียนและ เขาชนไก่ที่ไม่เคยเห็นเริ่มมีทัศนคติเป็นไปในทางลบ จากการศึกษายังพบว่า เขาชนไก่ที่ไม่เคยเห็นโรงเรียนมีความรู้สึกว้าขบโรงเรียน เห็นว่าโรงเรียนมีความจำเป็นค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ งานวิจัยของ ฟิลิปส์ (Philips. 1975 : 5545) พบว่า ทั้งสถานภาพทางโรงเรียน ประกอบกับความรู้สึกที่มีต่อโรงเรียน จะส่งผลถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกลุ่มย่อยที่มีพฤติกรรม เบี่ยงเบน อันจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนในที่สุด

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนมีผลต่อพฤติกรรมของ นักเรียนอยู่ด้วยอย่างมาก เพราะถ้านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนหรือต่อสิ่งใดในทางที่ดีแล้ว สิ่งที่จะเกิดตามมาคือการประพฤติปฏิบัติตามสิ่งนั้นนักเรียนมีความสนใจ ด้วยความชอบ ความพอใจ ทั้งนี้เพราะเจตคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งในการเรียนของนักเรียน (สงวน สิทธิเลิศ-สุวรรณ และคณะ. 2522 : 108) ดังนั้น หากต้องการให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งอยู่ในช่วงวัยเริ่มมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงขึ้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เราควรสร้างให้เกิดขึ้น คือ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาพุทธศาสนา หรือการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา ฯลฯ บรรยายากต่าง ๆ เหล่านี้ อาจช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความเต็มใจที่จะเรียน และปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนาได้มากขึ้น

3.3 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คาราร์ดีน เชื่อมชิด (2516 : 40) ที่พบว่า พุทธศาสนิกชนที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ไม่ได้มีการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาสูงขึ้น แต่ยังคงกับงานวิจัย ของมธุรส ชำนาญทัศน์ (2532 : 108) พบว่า บุตรวัยรุ่นที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความตั้งใจจะปฏิบัติตามหลักสัปปริสธรรมสูงกว่า บุตรวัยรุ่นที่มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนบุตรวัยรุ่นที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความตั้งใจจะปฏิบัติตามหลักสัปปริสธรรม ไม่แตกต่างจากบุตรวัยรุ่นที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 11

สาเหตุที่ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนวัยรุ่น ซึ่งเป็นเยาวชนของสังคมไทยได้รับการหล่อหลอมจากอิทธิพลต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมและศาสนา โดยเฉพาะทางศาสนาแล้ว สังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนามาแต่สมัยโบราณ หลักธรรมรวมตลอดจน การประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาได้แทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทยอยู่แล้ว และจากการที่เยาวชนของไทยได้รับการหล่อหลอมหรือขัดเกลาทางสังคม โดยมีลำดับขั้นของการ ประพฤติปฏิบัติกันมาเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ในวัยที่เป็นเด็ก เป็นต้นมาอาจนำไปสู่การมีบุรณการของ การประพฤติปฏิบัติให้มีความเหมาะสมมากขึ้นกว่าเดิม ในขณะที่รูปแบบของการปฏิบัติยังคงเดิม แต่มีลักษณะของการปฏิบัติที่ดีขึ้น และ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตนทาง พุทธศาสนาของนักเรียนทั้งสามระดับชั้นเรียนแล้ว พบว่ามีระดับของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา อยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างดี โดยค่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าสูงที่สุด ค่าเฉลี่ยที่มี ค่ารองลงมา คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ซึ่ง เมื่อ ทดสอบทางสถิติแล้วไม่พบความแตกต่างกันแต่อย่างใด

จากเหตุผลดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่าการประพฤติปฏิบัติตนทางพุทธศาสนายังคงมีอยู่ เหมือนเดิม แต่มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น เหมาะสมมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียน ต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

3.4 - 3.5 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่บิดามารดามี ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าบิดาหรือมารดาจะมีการศึกษาระดับใดก็ตาม ไม่ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีการ ปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ มธุรส ชำนาญทัศน์ (2532 : 117) ที่พบว่าบุตรวัยรุ่นที่มีมารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความตั้งใจจะปฏิบัติตนตามหลักสัปปัสนธรรมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผลงานวิจัยของ วันชัย มีกลาง (2530 : 132) ยังพบว่า กลุ่มนิสิตที่บิดาหรือมารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน แต่ขัดแย้งกับผลงานวิจัย ของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุท และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524 : 149) ที่พบว่า นักเรียนที่บิดา

หรือมารดาที่มีระดับการศึกษาสูง จะได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาด้านการยึดบาปบุญและด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ การมีสัมมาคารวะ ความกตัญญูต่อที่ ความเอื้อเฟื้อ มากกว่านักเรียน ที่บิดาหรือมารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำ นอกจากนี้ การศึกษาในครั้งนี้นี้ยังขัดแย้งกับผลงานวิจัย

ในต่างประเทศด้วย คือ การวิจัยของ ฮาร์ริส (Harris. 1981 : 6388 - A) ที่พบว่านักเรียน ที่นับถือศาสนาคริสต์ นิยายโรมันคาธอลิก ที่มีผู้ปกครองระดับสูงจะปฏิบัติตนตามหลักศาสนาสูงด้วย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ แสดงว่า ไม่ว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาระดับใดก็ตามไม่ทำให้นักเรียน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกัน ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันไม่น่าจะมีความรู้ความเข้าใจ และการตระหนักในคุณค่าของพุทธศาสนาแตกต่างกัน แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้เอง ผลจากความแตกต่างทางด้านระดับการศึกษาของบิดามารดาจึงไม่ทำให้เกิดความแตกต่างกันของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานนั้น อาจจะเป็นเพราะ พุทธศาสนามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทยโดยทั่วไป และทุกคนมีโอกาสดำเนินชีวิต อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา หรือจากการเข้าร่วมพิธีกรรมทาง ศาสนา ซึ่งไม่จำเป็นต้องได้รับการถ่ายทอดหรือการอบรมสั่งสอนโดยตรง โดยเฉพาะในเรื่องการ ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา จะสังเกตได้ว่า ไม่ว่าบุคคลจะมีพื้นฐานการศึกษาระดับใด มักมีแนวทางในการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันมาก และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (วันชัย มีกลาง. 2530 : 132)

3.6 - 3.7 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ผลจากการวิจัยแสดงว่า ไม่ว่าบิดามารดาจะมีอาชีพ วิชาชีพ อาชีพการค้า อาชีพบริการ อาชีพผู้ใช้แรงงานขั้นต่ำ อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง หรือบิดา มีอาชีพอื่น ๆ หรือมารดาเป็นแม่บ้าน ไม่ทำให้นักเรียนมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุรส ชานาญทัศน์ (2532 : 118) ที่พบว่า บุตรวัยรุ่นที่มารดามีอาชีพแตกต่างกันมีความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปุริสธรรม ไม่แตกต่างกัน งานวิจัยที่พบผลเช่นเดียวกันอีก คือ งานวิจัยของ พรสวัสดิ์ เพชรแดง (2528 : 176) พบว่า บิดามารดาที่มีอาชีพแตกต่างกันไม่ทำให้นักเรียนมีความเชื่อเรื่องบุญบาปแตกต่างกัน

แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ วันชัย มีกลาง (2530 : 133) ที่พบว่า นิสิตที่มารดามีอาชีพผู้ใช้แรงงาน
ชั้นต่ำปฏิบัติตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มารดามีอาชีพค้าขายหรือเป็นแม่บ้าน และนิสิต
ที่มารดามีอาชีพเป็นวิชาชีพหรือมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนามากกว่า
มารดาที่มีอาชีพค้าขายหรือเป็นแม่บ้าน และ เช่นเดียวกับผลการวิจัยในประเทศ ก็พบว่า
อาชีพของมารดาก็มีผลต่อความเชื่อและ เจตคติในทางศาสนาของนักศึกษา (วันชัย มีกลาง .

2530 : 133 อ้างอิงมาจาก Gender. 1975) แต่ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับ
ผลงานวิจัยอีกชิ้น คือ ผลงานวิจัยของ พรสวรรค์ เพชรแดง (2528 : 176) ที่พบว่า นักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีความเชื่อ
เรื่องบุญบาปไม่แตกต่างกัน ฉะนั้นผู้วิจัย จึงคาดว่าสาเหตุที่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานนั้น
อาจจะ เป็นเพราะว่า ไม่ว่าบุคคลจะประกอบอาชีพอะไรก็ตามต่างมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะ
เรียนรู้ และยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตด้วยกันทั้งสิ้น

ฉะนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกันไม่น่าที่จะมีความรู้
ความเข้าใจและการตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาแตกต่างกันออกไป ด้วยเหตุนี้
เอง ผลจากความแตกต่างของอาชีพบิดามารดา จึงไม่อาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างกันของการ
ปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนได้

3.8 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่มีระดับฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีระดับฐานะทาง
เศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน แสดงว่านักเรียน
จะมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงหรือต่ำเพียงใดไม่ได้ขึ้นอยู่กับฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว
เป็นสำคัญ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และขัดแย้งกับงานวิจัยของ สันต์ สันตพันธ์ประทุม
(2523 : 135) ที่พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดามีฐานะ เศรษฐกิจดีกว่า รายงานว่าปฏิบัติตาม
ศาสนามากกว่า รวมทั้งงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชำวลี (2524 :
144) ก็พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจแตกต่างกันจะยึดถือบาปบุญแตกต่างกัน แต่ให้ผลการ
วิจัยทางตรงข้าม คือ นักเรียนที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจต่ำเป็นผู้ยึดถือบาปบุญสูงกว่านักเรียนที่มี
ฐานะทาง เศรษฐกิจสูงกว่า แต่อย่างไรก็ตามผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มอรุส ชานาตทัศน์

(2531 : 109) พบว่า บุตรวัยรุ่นที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน มีความตั้งใจจะประพฤติตัวตามหลักสัปปุริสธรรมไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งก็พบว่า นิสิตที่ครอบครัวมีระดับรายได้ต่างกัน มีเจตคติความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน (วันชัย มิกกลาง. 2530 : 135) รวมทั้งงานวิจัยของ วันทนี วิชัยคำ (2515 : 63) ที่พบว่า นิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างรวย ปานกลาง และค่อนข้างจน มีเจตคติต่อพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยครั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุที่ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจจะเป็นเพราะสังคมไทยพุทธศาสนาได้แทรกซึมเข้าไปในทุกระดับฐานะความเป็นอยู่และในทุก ๆ ครอบครัว อย่างไม่มีข้อยกเว้น พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติแก่คนทุกชั้นไม่เลือกเพศ ผิวดำหรือ และวรรณะ (สำนักสันติอโศก. 2524 : 256) ฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนร่ำรวยหรือคนยากจนก็มีโอกาสที่จะเป็นคนดี คือ ปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนาได้ด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากนี้ งานวิจัยครั้งนี้มีข้อนำสังเกตที่จะช่วยอธิบายผลของงานวิจัยให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ งานเรื่องการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ เป็นการปฏิบัติที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ได้เป็นการปฏิบัติตามประเพณีหรือพิธีกรรมที่ต้องใช้เงินหรือวัสดุสิ่งของในการทำบุญหรือการบริจาคที่มากมายแต่ประการใด ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ไม่ว่าฐานะความเป็นอยู่จะแตกต่างกันอย่างไร การปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก็ไม่น่าที่จะแตกต่างกัน นั่นคือ ความแตกต่างกันทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่มีผลต่อการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียน

3.9 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ กับนักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่า การที่นักเรียนได้ไปเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติแล้วนั้น นักเรียนจะได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติสอน และทำให้มีโอกาสใกล้ชิดพระพุทธศาสนามากกว่า จึงอาจทำให้นักเรียนมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ไปเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติได้ ผลงานวิจัยที่สนับสนุนการวิจัยนี้ได้เป็นอย่างดี คือ จีรพันธ์ พิทักษ์ (2524 : 45) ที่พบว่า นักเรียนที่เคยเรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติมีจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่เคยเรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้ จากสถิติที่กรมราชทัณฑ์ได้เคยทำเอาไว้ เพื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งไม่เคยบวชเรียนกับผู้ที่เคยบวชเรียนมาแล้ว พบว่า มีความแตกต่างกันอยู่มากทีเดียว คือ ผู้ที่ไม่เคยบวชเรียนมาเลยนั้นมีจำนวน 65% ส่วนผู้ที่เคยบวชเรียนมาแล้วมีเพียง 38% ซึ่งแสดงว่าการบวชเรียนในบวรพุทธศาสนาได้ช่วยกล่อมเกล้าให้คนมีสติยังคิด และมีความประพฤติในทางที่สังคมยอมรับมากกว่าคนที่ไม่เคยบวชเรียนมาก่อน (ชนะ รุ่งแสง. 2524 : 319)

แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีการวิจัยที่มีผลแตกต่างออกไป เช่น งานวิจัยของ สมศักดิ์ ชุมสาย (2518) พบว่า เขาชนยังขาดความสนใจและความเข้าใจในเรื่อง หลักอริยสัจ 4 หลักวัฏสงสาร ความหมายของพุทธศาสนา พระธรรมและไตรสิกขา อบายมุข ข้อที่เป็นเหตุให้นำไปสู่ความเสื่อมอย่างร้ายแรงที่สุดและยังหย่อนในการปฏิบัติศาสนกิจอีกมาก นอกจากนี้ โสภา ชูพิกุลชัย (2522) ยังพบว่า วัยรุ่นระยะกลางส่วนใหญ่เห็นห่างจากการฟังเทศน์ แม้จะมีการชักชวนก็ตาม เนื่องจากทางบ้านไม่มีใครไปฟัง ต้องช่วยงานบ้าน ฟังแล้วไม่รู้เรื่อง ทำให้เบื่อหน่าย และมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ส่วนการไม่ติดบาศรมีเหตุผลเนื่องจากการตื่นสาย กลัวไปเรียนไม่ทัน ทางบ้านไม่มีใครติดบาศร ต้องช่วยงานบ้าน และมีความเห็นว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ในด้านความรู้เกี่ยวกับศาสนา ส่วนใหญ่จะไม่สนใจ เนื่องจากไม่สนุก ไม่น่าสนใจ เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ ไม่มีเวลา และไม่ศรัทธาที่จะศึกษา

จากผลการวิจัยที่นำเสนอมา แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนได้มีโอกาสใกล้ชิดพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นขั้นแรกของการขัดเกลาจิตใจ และยังช่วยแนะแนวทางในการปฏิบัติตนของวัยรุ่นให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง โดยที่ศาสนาช่วยในการเพิ่มพูนการควบคุมตนเอง ด้วยการสอนและอบรมให้ตัวเด็กวัยรุ่นทำความดี วิธีการสอนทางศาสนาทำให้เกิดความรับผิดชอบความประพฤติของตนเองด้วยความเต็มใจ โดยไม่ต้องกลัวว่าจะมีใครรู้หรือเห็น ดังนั้น ผลจากการวิจัยครั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่นักเรียนได้เรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ทำให้นักเรียนได้ตระแนการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสัมพันธ์กันทั้งในทางบวกหรือมีลักษณะแปรตามกัน ซึ่งไม่ว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีความแตกต่างกันทางด้านปัจจัยพื้นฐานทางสังคมอย่างไร ก็ยังคงมีความสัมพันธ์กัน ในระดับสูงและมีข้อสังเกตจากผลการวิจัยยัง เป็นเครื่องยืนยันให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นถึงสภาพทาง สังคมในปัจจุบันว่า เหตุใดเพศชายจึง เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมมากกว่าเพศหญิง ซึ่งในการค้นคว้า ผู้วิจัยคาดว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เพศชายมีความบกพร่องของพฤติกรรมมากกว่าเพศหญิงนั้น เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ฉะนั้น แนวทางหนึ่งที่เราให้ความสนใจ คือ การแก้ไขวิธีการอบรม เลี้ยงดูนักเรียนเพศชายไม่ให้แตกต่างจากเพศหญิง ซึ่งอย่างน้อยก็น่าจะทำให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง นับว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญในการส่งเสริมหรือ เสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางด้านพุทธศึกษา ในอันที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตน ที่ดีและเหมาะสมของนักเรียนได้ นอกจากนี้ ทางโรงเรียนอาจมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาภายใน โรงเรียนตามโอกาส เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา ให้นักเรียนปฏิบัติตนตาม แนวทางของพุทธศาสนาและสอดแทรกบรรยากาศทางศาสนาในกิจวัตรประจำวัน ตามแต่ที่โรงเรียน จะจัดให้เหมาะสม เช่น สวดมนต์สัปดาห์ละครั้ง ฟังอภิปรายธรรม การพานักเรียนไปวัดบ้างตาม โอกาส นอกจากจะได้มีการศึกษาพุทธศาสนาในโรงเรียนแล้ว ในปัจจุบันนี้ทางรัฐบาลได้ส่งเสริม และฟื้นฟูบทบาทของวัดเพื่อให้เป็นแหล่งในการอบรมศีลธรรมพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนอีกแห่งหนึ่ง ด้วย และผลในการวิจัยที่น่าสนใจอีกประการ คือ พบว่าเมื่อนักเรียนวัยรุ่นได้เข้าเรียนในโรงเรียน พุทธศาสนานานาชาติแล้วนั้น นักเรียนมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียน ดังนั้น ในการที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาความประพฤติที่ถูกที่ควรให้กับเด็กนักเรียนเหล่านั้น การส่งเสริม ให้นักเรียนได้ไปเข้าเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่เราให้ความสนใจอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาในเรื่องของความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาเพียงในเทอมต้นของภาคการศึกษา ที่โรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยาสอนเท่านั้น จึงน่าจะได้มีการศึกษาต่อไปถึงความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาในภาคปลาย ซึ่งมีหลักสูตรมากขึ้นและทำความเข้าใจได้ไม่มากนัก เพื่อดูว่ามีระดับความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากขึ้นหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไรกับการศึกษาเพียง เทอมต้นเทอมเดียว

2. น่าจะมีการศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ปกครองหรือบิดามารดาของนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยถึงการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียน ว่าหลังจากที่นักเรียนได้มาเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยแล้ว ตามจำนวนปีที่ต่างกัน ระดับชั้นที่ต่างกัน ความสนใจในการมาเรียนต่างกัน นักเรียนจะมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองหรือบิดามารดาของนักเรียนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทย ว่ามีความคิดเห็นที่ต่างกันหรือไม่ในเรื่องการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียน

3. น่าจะมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจถึงการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยกลุ่มหนึ่ง กับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้เรียนอีกกลุ่มหนึ่ง โดยแยกศึกษาตามตัวแปรเพศ ระดับชั้นที่ต่างกัน จำนวนปีที่เรียนต่างกัน ความสนใจในการมาเรียนพุทธศาสนานันทวิทยต่างกัน เพื่อดูว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. ประมวลการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศาสนา โรงเรียน
พุทธศาสนานานาชาติ ฉบับกรรมการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
2524.

_____. ศาสนพิธีฉบับกรรมการศาสนา. กรุงเทพฯ : อีรพษ์การพิมพ์ , 2528.

ขจรสุตา เหล็กเพชร. การสร้างแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522.
อัสสาเนา.

จรงค์ ปรีชานนท์. "การปลูกฝังศีลธรรมแก่นิสิต นักศึกษา เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ."
รัฐราษฎร์. 27 (3) : 7 - 8 กรกฎาคม 2528.

จิรพันธ์ พิทักษ์. จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านนาสาร จังหวัด
สุราษฎร์ธานี ที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ.
ปริญญาโท ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2524. อัสสาเนา.

จางค์ ทองประเสริฐ. ใครจะก้มชะตาเอเซีย พระพุทธศาสนาหรือคอมมิวนิสต์. พระนคร :
โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512.

_____. "มหาจุฬาลงกรณในอดีต ตอนที่ 5." เสียงธรรม. 18 : 3 - 10 ; มกราคม -
กุมภาพันธ์ 2518.

_____. "มหาจุฬาลงกรณในอดีต ตอนที่ 11 : กำเนิดสำนักธรรมวิชัยและโรงเรียนพุทธศาสนา
นานาชาติ," เสียงธรรม. 19 : 4 - 42 ; มกราคม - กุมภาพันธ์ 2519.

_____. "การประยุกต์ศาสนาและปรัชญาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมไทย," พุทธจักร.
37 (8) : 28 - 29 ; สิงหาคม 2526.

_____. "โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ," แม่บ้าน 8 : 97 - 99 ; ตุลาคม 2527.

ฉลองรัฐ อินทรีย์ และคนอื่น ๆ. ปัญหาและความต้องการของวัยรุ่นไทย. กรุงเทพฯ :

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

ชนะ รุ่งแสง. "การสัมมนาทางวิชาการเรื่องปัญหาการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม,"

เอกสารประกอบการอภิปราย เรื่องการส่งเสริมศีลธรรมแก่ประชาชน. 7 - 8

กันยายน 2524.

ชยิดา รัชพลเมือง. สังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ชัยวัฒน์ อัฒพันธ์. จริยศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

ชาอุทัย ยมดิษฐ์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามศีล 5 ตามคำรายงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายในเขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2528. อุดสาเนา.

ชาเรือง วุฒิจันทร์. คุณธรรมและจริยธรรม : หลักและวิธีการพัฒนาจริยธรรมในสถานศึกษา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.

ชูศักดิ์ ทิพย์เกสร. พระพุทธศาสนานิสสัยสังก. กรุงเทพฯ : แผนกธรรมวิจัยทางจุฬาลงกรณ์
ราชวิทยาลัย, 2508.

ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ณัฏพษ์ เจริญพิทย์. วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก. ม.ป.ป.

ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 เรื่อง จริยธรรม
ของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทย.

กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2524.

ดวงเดือน พิศาลบุตร. "โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนานานาชาติ และโรงเรียนนานาชาติ," ใน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. โรงเรียนนานาชาติพระนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, 2510.

ดาร์แรนน์ เชื่อมชิด. สัมพันธภาพระหว่างความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาของคนไทยบางกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. อัดสำเนา.

_____. แถลงกิจการของสภาการศึกษาหม่อมกุฎราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 ถึง พ.ศ. 2514. พระนคร : พุทธอุปัชฌาย์การพิมพ์, ม.ป.บ.

ธนิญ ฐานพิทักษ์. "โรงเรียนนานาชาติพุทธเยาวชน," ศูนย์ศึกษา. 8 : 5 - 12 ; สิงหาคม 2504.

ธีรพร อวรรณ. "จริยธรรมกับการศึกษา," เอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2530.

ธนู แสงศักดิ์. หลักสูตรวิชาธรรม - ประวัติพระพุทธศาสนา โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ. กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2531.

นกเล็ก สุขกันไทย. ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนต่อพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527. ถ่ายเอกสาร.

นาฏเจลิยา-สมาวงศ์. โรงเรียนจะสนองความต้องการของเด็กวัยรุ่นได้อย่างไร.

การเผยแพร่การศาสนา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2510.

น้อย พงษ์สนิท. จริยศาสตร์. เชียงใหม่ : โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2520.

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. "สามแสงของวัยวิกฤต," วิทยาสาร. 82 (4) : 48 - 49 ; เมษายน 2527.

บังอร ชินกุลกิจนุวัฒน์. อิทธิพลของการอ่านและการทำสารขัฏฐ์ที่มีต่อการเปรียบเทียบทัศนคติในสถานการณ์ที่คลุมเครือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.

ประภาศรี สีทอำพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. โครงการตำราและเอกสาร
ทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

ประทุม ชุ่มเพ็ญพันธ์. บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติที่มีต่อเยาวชน. วิทยานิพนธ์
ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509. อัดสำเนา.

ประเทิน มหาพันธ์. การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. ปริชญานิพนธ์ กศ.ค.
กรุงเทพฯ : สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521.
อัดสำเนา.

ปิ่น มุกกันท์. คำบรรยายพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2518.

ผจงจิต อิศมนันทะ. สังคมวิทยาว่าด้วยความอาชญากรรมและการลงโทษ. กรุงเทพฯ :
แสงจันทร์การพิมพ์, 2528.

แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)

พระเทพคุณาภรณ์. "บทความคำบรรยายเรื่องบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ,"
แสดงในการประชุมสัมมนาโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ 1. พุทธศักราช 2510.
(อัดสำเนา).

พระมหาไชยา อริอุชโย. "กิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ,"
ในศูนย์กลางผูกสัมพันธ์โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ สืบสานส่งเสริมการศึกษาโรงเรียน
พระพุทธศาสนานานาชาติ. กรุงเทพมหานคร : อีรพษ์การพิมพ์, 2528.

พระมหาณรงค์ จิตตโสภณ. "การวัดผลการศึกษาในกรมการศาสนา," ฝ่ายศาสนสถานศึกษา
กองศาสนศึกษา. เอกสารเกี่ยวกับการสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ
ทั่วราชอาณาจักรประจำปี 2523. ม.ป.ท., ม.ป.ป. (อัดสำเนา).

พระมหาบัณฑิต สุภาจาโร. เลขานุการโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มหาจุฬาลงกรณ์
ราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2528.

พระมหาเมन्द्रี เทาเมन्द्रี. "โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ," พุทธจักร. 9 : 40 - 44, 59;
กันยายน 2521.

- พระวิสุทธิโมลี (ประยุक्त ปยุตโต). "ศาสนาจำเป็นสำหรับหนุ่มสาว," วารสารสังคมศาสตร์
ปริทัศน์. 8 : 6 - 8 ; กันยายน - พฤศจิกายน 2513.
- พรสวัสดิ์ เพชรแดง. ความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 เกตรศาสตร์, 2528. อัดสำเนา.
- พัฒนา ชูเชื้อ. การศึกษาเรื่องการอบรมพุทธศาสนาและความคิดเห็นของเขาคที่มีต่อพุทธศาสนาน
โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ จังหวัดพระนคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508. อัดสำเนา.
- พุทธทาสภิกขุ. หลักพระพุทธศาสนาและธรรมบรรยายนิเทศก์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา,
 2511.
- เพ็ญแข ประจวบจันทน์. พื้นฐานทางสังคมวิทยาของการศึกษา. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2528.
- ไพโรจน์ กลิ่นกลาบ. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน
จากหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อัดสำเนา.
- มลวิภา ทรงวุฒิสกุล. จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์, 2526.
- มลวิภา สุวรรณาลัย. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์, 2525.
- มธุรส ชำนาญทัศน์. ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปรียธรรม
ของบุตรวัยรุ่น กับความประพฤติตามหลักสัปปรียธรรมของมารดาตามการรับรู้ของบุตร.
 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
 อัดสำเนา.
- เมืองชัย ทาเจริญศักดิ์. การสำรวจความรับรู้และทัศนคติด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนในโครงการกรุงเทพฯ - อินทร์ ปักการศึกษา 2505.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2506. อัดสำเนา.

รายงานผลการประชุมสัมมนาผู้บริหารระดับผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วันที่ 4 - 6

กรกฎาคม 2527. (อัสสาเนา)

ละออ การุณยานิช. จริยศึกษาและการพัฒนาประเทศเอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 191.

หน่วยการศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู, 2520.

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของคนไทย. รายงานวิจัยฉบับที่ 25 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2528.

วัฒนา ดิศพงษ์. ความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา พ.ศ. 2521. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

วันชัย มีกลาง. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสตร์ของนิสิตระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัสสาเนา.

วันชัย วิชัยคำ. การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่างคณะวิชา และต่างชั้นปีที่มีต่อพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2515. อัสสาเนา.

ศักดิ์ สุนทรเสนีย์. เจตคติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2531.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. วัยรุ่นไทย : ภาพสะท้อนจากมุมมองหนึ่ง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2523.

สภาพ มาลีเวชพงศ์. การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนศีลธรรม ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ปีการศึกษา 2516. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัสสาเนา.

- สมชาย ธีรธนกุล. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก, 2526.
- สมทรง สุวรรณเลิศ และคณะ. "บุคคลิกภาพของเยาวชนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์,"
วารสารจิตวิทยาคลินิก 4 : 1 - 22 ; 1 มกราคม 2516.
- สมศักดิ์ ชุมสาย. "ทัศนคติและความสนใจต่อพระพุทธศาสนาของเยาวชนที่ศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด," ประมวลสรุปผลงานวิจัยเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, ม.ป.ป.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และนิยะดา ศรีจันทร์. การสร้างแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู.
กองวิชาการ ทบวงมหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.
- सानา พรหมณ์กุล. ความสันทัดในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 22
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2520.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และ ปภาณี รัตติพัฒนา. ศาสนาและความเชื่อในกรุงเทพมหานคร.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- สันต์ สินธุ์ประทุม. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ
ตามพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน
กรุงเทพมหานคร และจังหวัดชัยภูมิ. ปรินทิพ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- สำนักสันติอโศก. ความรักสันติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ, 2524.
- สุชา จันทรเฒ. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิตการพิมพ์, ม.ป.ป.
- สุภาพร เลานสกลิตย์. การวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับทัศนคติต่อโรงเรียนของนักเรียน
มัธยมศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ปรินทิพ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- สุทิน กิรติพงษ์. "โรงเรียนวันอาทิตย์ (โรงเรียน), " ในสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
โรงเรียนวันอาทิตย์. พระนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, 2510.

สุวิมล เอกอรุ. สภาพและปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติในกรุงเทพมหานคร.

ปริชญานีพนธ์ กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

สุโท เจริญสุข. จิตวิทยาวัยรุ่น, ฉบับมาตรฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บางแสน ชลบุรี กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2520.

สุนทร โคมินและสนิท สมัครการ. ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย เครื่องมือในการสำรวจวัด.

กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2522.

โสภา ชูพิบูลย์. "การศึกษาวิเคราะห์สาเหตุที่วัยรุ่นระยะกลางในกรุงเทพฯ เห็นทางศาสนา,"

ประมวลสรุปผลงานวิจัยเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, ม.ป.ป.

อนันต์ ศิริโชติ. วิเคราะห์วิธีสอนหลักธรรมในหลักธรรมในศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามของ

เจ้าอาวาสกับอิสลาม ครุฑทอกับครุฑมุสลิม และพ่อแม่พุทธกับพ่อแม่มุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณี

เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ อ.ม. มหาวิทยาลัยมหิดล 2527.

ถ่ายเอกสาร.

อารี เพชรนุต และคนอื่น ๆ. อิทธิพลของสถาบันทางสังคมที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยพุทธ

และไทยมุสลิมที่จังหวัดนครศรีธรรมราช. ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2520.

อดุลย์ รัตตานนท์. "หลักการบริการโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ," กรมการศาสนา

ฝ่ายศาสนสถานศึกษา กองศาสนศึกษา. เอกสารเกี่ยวกับการสัมมนาผู้บริหารโรงเรียน

พุทธศาสนานานาชาติทำราชอาณาจักร ประจำปี 2524. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

(อัดสำเนา)

_____. หลักสูตรวิชาธรรมประวัติพระพุทธศาสนา โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2531.

อบลรัตน์ เฟิงศักดิ์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดคณินอักษรกิจ,

2526.

อาไพ อินฟ้าแสง. จิตวิทยาวัยรุ่น. ศึกษาศาสตร์ นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524.

- Allport, Gordon W. "Attitude" in Martin Fishbein. (ed.) Reading in Attitude Theory and Measurement. p.3 - 13, New York, John Wiley and sons, Inc., 1967.
- Dittes, Jame E. "psychology of Religious," in Gardner Lindzey and Elliot Aronson. (eds.) The Handbook of Social psychology. 2nd ed., V.5, p. 602 - 659. 1969.
- Edward, Allen Louis. Techniques of Attitude Scale Construction. New York : Appleten - Century crofts, 1957.
- Hall, Carlvin S. and Lindzey Gardner. Theories of Personality. New York : John Willy & Sons Inc., 1967.
- Harris, Anton T. "A Study of the Relationship Between Stages of Moral Development and The Religious Factors of knowledge, Belief and Practice in Catholic High School Adolescents," Dissertation Abstracts International. 42 (2) 638 - A ; August, 1981.
- Havighurst, R.J. and H. Taba. Adolescent Character and Personality. Chapman & Hall, London, 1985.
- Hurlock, Elizabeth B. Adolescent Development. New York : McGraw - Hill, 1973.
- Labell, Thomas Jeffrey. "Attitude and Academic Achievement among Male and Female Anglo and Spanish American Fifth Grade Student," Dissertation Abstracts. 31 : 1624 - A ; October 1970.
- Lawrance, Dorothy M. "Public High School Dropout Behavior State of Oklahoma," Dissertation Abstracts. 36 : 7076 - A, 1976.
- Macall, Louis Edmand. "A Study Comparing Scholastic Achievement Social Adjustment and Moral Values of Parochial and Public School Student at the Ninth Grade Level on Guam," Dissertation Abstracts. 34 (8) : 5304 - A ; February, 1954.

- Manitoff, Micheal Norman. "A Comparison Study of Moral Development in Jewish Religious School Setting," Dissertation Abstracts. 36 (6) ; 3396 - A, December, 1977.
- Maulfair, Virginia Eloise. "A Study of Selected Personality Characteristics of Non - runaway, Delinquent Non - runaway, and Runway Youth in Missoula, Montana," Dissertation Abstracts. 35, 4717 - A, 1974.
- Philip, John Chester.. "The Creation of Deviant Behavior in High Schools : An Examination of Cohen's Generation Theory of Subculture," Dissertation Abstracts. 35, 5545 - A, 1975.
- Sharfman, Benjamin Nathan. "Creative Thinking and Religious Training in Relation to Moral Justment," Dissertation Abstracts. 34 (12) : 7595 - A - 7596 - A, June 1972.
- Swan, Arthur W. "Sunday School," Collier's Encyclopedia. 21, Copyright in U.S.A. by the Crowel - Collier Publishing Company, 1963 : 633 - 634.
- Triandis, Henry C. Attitude and Attitude change. New York, John Wiley and Sons, Inc., 1971.
- Wallin, Gloria Jane. "Learning Disabilities, Religious Training and Moral Justment of Junior High School Boys," Dissertation Abstract. 38 (12) : 7276 - A, June, 1978.
- William, Robert L., "Personality, Ability and Achievement Corrlates of Scholastic Attitudes," Journal of Educational Research. 63 : 401 - 403, May, 1970.

ကမ္ဘာပေါ်တွင်

ภาคผนวก ก

- หลักสูตรวิชาธรรม-ประวัติพระพุทธศาสนา โรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยาลัย
- รายชื่อโรงเรียนพุทธศาสนานันทวิทยาลัย ที่สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตร

วิชา ธรรม - ประวัติพระพุทธศาสนา

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

จัดพิมพ์

ครั้งที่ 3

พ.ศ. 2531

หลักสูตร

วิชาธรรม

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ฉบับกรรมการศาสนา

ชั้นกลาง (ม.1 - ม.3)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักฝึกฝนอบรมและบังคับควบคุมตนเอง
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักรักษาสาธารณสมบัติ
4. เพื่อให้นักเรียนรู้จักวางตัวให้ถูกต้องในสังคม
5. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจสาระธรรม และแนวปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น
6. เพื่อให้นักเรียนรู้จักศาสนาของประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชั้นกลาง 1 (ม.1)

มีเนื้อหาในการสอนดังนี้:-

1. คุณของพระศาสนาพุทธ
 - พระพุทธเจ้า
 - พระธรรม
 - พระสงฆ์

- วัด
- พิธีกรรม
- พุทธศาสนิก

2. ศิล

- คุณประโยชน์ของควมมีศิลป์
- ลักษณะของคนมีศิลป์และไม่มีศิลป์
- วิธีฝึกอบรมให้เป็นคนมีศิลป์
- เบญจศิลป์
- เบญจธรรม

3. ธรรมจริยา

- ความสามัคคี

พุทธศาสนสุภาษิต

สุขา สงฺขสฺส สามคฺคี ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข
(ข.อิตติ. 25/197/238)

สามคฺคี วุฑฺฒิสถิตา ความสามัคคีทำให้ความเจริญ
(ส.ส.)

- ความตรงต่อเวลา
- การถือประโยชน์ส่วนรวม

พุทธศาสนสุภาษิต

เนกาสิ ลภเต สุขํ ก็นคนเดียวย่อมไม่ได้สุข
(ข.ชา. 27/1674/533)

อตฺตคฺคกปญฺญา อสฺจ มนุสฺสา คนเห็นแก่ตัวเป็นคนสกปรก
(ข.สุ. 25/296/339)

ชั้นกลาง 2 (ม.2)

มีเนื้อหาในการสอนดังนี้ :-

1. คุณค่าของศาสนา

- ความจำเป็นของศาสนา
- พระรัตนตรัย
- ความแตกต่างระหว่างการเคารพนถือพระรัตนตรัยกับความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาอื่น

2. ศิล

- ความหมาย
- เบญจศิลป์
- ประโยชน์ของการรักษาศิล 5

3. สวรรค์ธรรม

- ชั้น 5
- กรรม

4. ธรรมจริยา

- ศรัทธา 4
- พุทธโอวาท 3
- บุญกิริยาวัตถุ 3
- ธรรมเมื่ออุปการะมาก 2 อย่าง
- คารวะ 6
- ทศ 6
- การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

5. ศาสนาคริสต์

- (ควรบอกด้วยว่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประชาชนนับถือศาสนาอื่นอีก คือ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู ซิกข์ บอกให้รู้แต่เพียงชื่อศาสนาเท่านั้น)

ชั้นกลาง 3 (ม.3)

มีเนื้อหาในการสอนดังนี้:-

1. คุณค่าของศาสนา

- อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อชนชาติไทย
- พระรัตนตรัย
- ประโยชน์ของการเคารพบูชาพระรัตนตรัย

2. ศิล

- ประเภทของศีลที่ควรทราบ (ศีล 5, 8, 10, 227, 311)

3. สารีตธรรม

- आयศนะ 12
- ไตรลักษณ์

4. ธรรมจริยา

- ธรรมทาท้าท้าม 2
- ธรรมเป็นโลกบาล 2
- ทิฏฐธัมมิกัตถะ (สังวัตตนิภธรรม) 4 (อง. อดุณ. 23/144/289)
- อบายมุข 4
- ธรรมมีอุปการะมาก (จักร) 4 (อง. จตุณ. 21/31/41)
- สัมปรัสธรรม 7
- พรหมวิหาร 4

5. ศาสนาอิสลาม

- (ควรบอกด้วยว่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประชาชนนับถือศาสนาอื่นอีก คือ คริสต์ พราหมณ์ ฮินดู ซิกข์ บอกให้รู้แต่เพียงชื่อศาสนาเท่านั้น)

หลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์พุทธศาสนา

โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ

ฉันทนาธรรมการศาสนา

พ.ศ. 2522

ชั้นกลาง

(ม.1 - ม.3)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้รู้พุทธประวัติตามสมควรแก่วัย
2. เพื่อเสริมสร้างศรัทธาอันประกอบด้วยเหตุผล รู้จักถือเอาสารัตถะจากพุทธประวัติและสาวกประวัติมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนและสังคม
3. เพื่อให้รู้จักวินิจฉัยความหมายของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในพุทธประวัติ
4. เพื่อให้รู้คุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะ เป็นศาสนาประจำชาติ
5. เพื่อให้เกิดความนิยมและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติ
6. เพื่อให้ปฏิบัติถูกต้องในฐานะพุทธมามกะ

ชั้นกลาง 1 (ม.1)

มีเนื้อหาในการสอนดังนี้:-

1. ประเทศอินเดียสมัยพุทธกาล
 - สภาพทางภูมิศาสตร์
 - ประชากร
 - ลัทธิความเชื่อถือ

2. แคว้นและเมืองสำคัญ คือ

- วัังสะ
- กรุ
- คันทาระ
- อวันดี

3. พุทธประวัติบางตอน

- ประสูติ
- วัยหนุ่มและอภิเษกสมรส
- การออกผนวช (เหตุ-การศึกษาหลังออกผนวชโดยย่อ)
- ตรัสรู้ธรรม (ตั้งแต่บำเพ็ญทุกรกิริยาถึงตรัสรู้โดยย่อ)
- ประกาศพระพุทธศาสนา (ตั้งแต่แสดงธรรมจักร ถึงมีบริษัทอุปัชฌาย์โดยย่อ)
- ปรีณิพพาน (ตั้งแต่ปลงพระชนมายุสังขาร ถึงถวายพระเพลิงโดยย่อ)

4. พุทธเจดีย์ 4 ประเภท

- ธาตุเจดีย์
- อุเทสิกเจดีย์
- บริโภคเจดีย์
- ธรรมเจดีย์

5. ประวัติพระสาวก

- พระอัญญาโกณฑัญญะ
- พระมหากัจจายะนะ
- พระอานนท์
- พระราหุล
- พระนางมหาปชาบดีโคตมี
- พระกณฺโฑลเกสรี
- จิตตคฤหบดี

- การรู้จักหน้าที่

พุทธศาสนสุภาษิต

อดดูโนว อเวกเขยฺย มั่นตรวจตราการงานของตน

(ขุ.ธ. 25/14/21)

อชฺเชว กิจฺจมาตบูป รับผิดชอบต่องานเสียแต่วันนี้

(ม.อ. 14/527/348)

กณฺมกฺกสฺส เม รตฺติณฺทิวา วิตฺตปณฺณติ

วันคืนล่วงไป บัดนี้เราทำอะไรอยู่

(อง. ทสก. 24/48/92)

- ความเคารพเชื่อฟัง

พุทธศาสนสุภาษิต

สกุทฺตวา สกุทฺโต โหติ ครุ โหติ สคาราว

สักการะเขา เราก็เป็นที่สักการะ คารวะเขา เราก็เป็นที่คารวะ

(ขุ.ชา. 28/401/154)

คาราว จ นีวาโร จ...เอตมฺมมฺกฺลฺมตฺตมฺ

ความเคารพและอ่อนน้อมก้อมตน...เป็นมงคลอันสูงสุด

(ขุ.ข. 25/6/4)

- ความไม่พยายา

พุทธศาสนสุภาษิต

อพฺยาบชฺฌํ สขี โลกเก ความไม่พยายาเป็นสุขในโลก

(ขุ.อ. 25/51/86)

- อบายมุข 6

พุทธศาสนสุภาษิต

บาปานํ อกรณํ สขี ไม่หาความชั่วทั้งหลาย ย่อมได้สุข

(ขุ.ธ. 25/33/59)

6. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- วันวิสาขบูชา
- วันมาฆบูชา
- วันอาสาฬหบูชา
- วันอัฐมีบูชา
- วันเข้าพรรษา
- วันออกพรรษา

7. วัฒนธรรมและประเพณีไทย

- วัฒนธรรมทางภาษา
- วัฒนธรรมในการรับส่งของ
- ประเพณีวันสารทไทย

8. ศาสนพิธีและวัฒนธรรมไทยภาคปฏิบัติ

- การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- การจัดอาสนะสงฆ์ ในพิธีทำบุญ
- คำอาราธนาศีล 5 และคำสมาทานศีล 5
- คำอาราธนาพระปริตร
- การแสดงความเคารพ (การยืน การเดิน การนั่ง การขอทาง การให้ทาง การสวนทาง และการเดินตามหลังผู้ใหญ่)

ชั้นกลาง 2 (ม.2)

มีเนื้อหาในการสอนดังนี้:-

1. ชมพูทวีป

- เหตุที่ต้องศึกษาเรื่องราวชมพูทวีป
- ที่ตั้งและอาณาเขตชมพูทวีป

- ประชากร
- าวาระ 4
- การศึกษาของวาระทั้ง 5

2. แคว้นและเมืองสำคัญ

- อังคะ
- เจริญ
- บัณฑาล
- มัจฉะ
- สุรเสนะ
- อัสสกะ
- กัมโพชะ

3. พุทธประวัติโดยสังเขป

- ชีวิตในปฐมวัย (ตั้งแต่ประสูติจนถึงออกผนวชโดยย่อ)
- การแสวงหาสัจธรรม
- ทรงค้นพบสัจธรรม
- ทรงประกาศสัจธรรม

4. พระพุทธจริยาวัตรบางตอน

- ความไม่มีขัตติยมานะและทิฐิมานะ
- ความไม่ประทุษร้ายในการศึกษา
- ความเมตตากรุณา
- ความสามารถในการครองตนในวัยรุ่น
- ความเป็นคนช่างสังเกต

5. ประวัติพระสาวก

- พระมหากัสสปเถระ
- พระโมฆราชเถระ
- พระนันทเถระ
- พระราธเถระ

- พระรู่ปั้นทาเกรี
- สากสามเณร
- พระปฎาจารย์เกรี
- อนากบิณฑิกเศรษรี

6. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- วันวิสาขบูชา
- วันมาฆบูชา
- วันอาสาฬหบูชา
- วันอัฐมีบูชา
- วันเข้าพรรษา
- วันออกพรรษา

7. วัฒนธรรมและประเพณีไทย

- วัฒนธรรมการแต่งกาย
- วัฒนธรรมในการยืน นั่ง เดิน
- ประเพณีลอยกระทง

8. ศาสนพิธีภาคปฏิบัติ

- คำอาราธนาศีล 5 และคำสมาทานศีล 5
- คำอาราธนาพระปริตร
- คำอาราธนาธรรม
- การอาราธนาพระสงฆ์
- การประเคนสิ่งของ
- การทำบุญขึ้นบ้านใหม่
- การกรวดน้ำอุทิศ
- การแสดงความเคารพ (การยืน การเดิน การนั่ง การขอทาง การให้ทาง การสวนทาง และการเดินตามหลังผู้ใหญ่)

ชั้นกลาง 3 (ม.3)

มีเนื้อหาในการสอนดังนี้:-

1. พระญาติวงศ์ของพระพุทธเจ้า

- ความเป็นมาของศากยวงศ์และโกศลยวงศ์
- ลำดับพระวงศ์

2. พุทธประวัติบางตอน

- มุลเหตุของการประสูติที่สวนลุมพินี
- มุลเหตุของการออกผนวช
- ความพยายามเพื่อเอาชนะทุกข์ - การประพาศวัตร
- อุปสรรคของการตรัสรู้ (การพจญมาร และธรรมาธิษฐานจากคานาน และ เหตุผล)
- ตรัสรู้
- พระกรุณาคุณต่อเวไนยสัตว์ (ตั้งแต่ทรงพิจารณาสัตว์ผู้รับธรรม จนกระทั่ง ทรงเปรียบเทียบกับด้ายดอแก้ว 4 เหล่า)
- สังเวชนียสถาน

3. พระพุทธจริยาวัตร

- ความเสียสละ
- ความมีนิสัยเชื่อถือตามเหตุผล
- ความพากเพียรพยายาม
- ความตั้งใจจริง
- ความมีนิสัยต่อสู้อุปสรรคของชีวิต
- ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น
- กุสโลบายในการจูงใจคน
- ความมีสัจจะ
- ความกตัญญูกตเวที

- ความมีใจหนักแน่นอดทน
- ความมีใจเข้มแข็งไม่หวั่นไหวต่อความตาย

4. ประวัตีพระสาวก

- พระสารีบุตรเถระ
- พระโมคคัลลานเถระ
- พระองคุลิมาลเถระ
- พระอุบาลีเถระ
- พระเชมาเถรี
- พระอุบลวรรณาเถรี
- สังกัจจสาณเถร
- นางวิสาขา

5. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- วันวิสาขบูชา
- วันมาฆบูชา
- วันอาสาฬหบูชา
- กันอัฐมีบูชา
- วันเข้าพรรษา
- วันออกพรรษา

6. วัฒนธรรมและประเพณีไทย

- การเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์และพระราชินี
- ประเพณีการทอดกฐิน
- ประเพณีการตักบาตรเทโวโรหณะ
- ประเพณีการบวช
- ประเพณีมงคลสมรส

7. ศาสนพิธีภาคปฏิบัติ

- การเวียนเทียน
- การปฏิบัติต่อพระสงฆ์
- การแสดงคารวะต่อพระสงฆ์
- คำอาราธนาศีล 5 และคำสมาทานศีล 5 คำอาราธนาพระปริตร
คำอาราธนาธรรม
- คำถวายผ้ากฐิน ผ้าป่า และถวายผ้าอาบน้ำฝน
- การแสดงความเคารพ (การยืน การเดิน การนั่ง การขอทาง การให้ทาง
การสวนทาง และการเดินตามหลังผู้ใหญ่)

จบชั้นกลาง

รายชื่อโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกรุงเทพมหานคร
ที่สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	เขต
1. วัดกันตทาราราม	ธนบุรี
2. กรมยุทธศึกษาทหารบก	ดุสิต
3. วัดคฤหบดี	บางกอกน้อย
4. วัดเจ้ามูล	บางกอกใหญ่
5. วัดชัยพฤกษมาลา	คลองชั้น
6. วัดศิลาการาม	ป้อมปราบ
7. วัดดาวคณง	ธนบุรี
8. วัดทองศาลางาม	ภาษีเจริญ
9. วัดเทพาร	บางกอกน้อย
10. วัดเทพนารี	บางกอกน้อย
11. วัดทุ่งครุ	ราชบุรีบูรณะ
12. วัดธาตุทอง	พระโขนง
13. วัดนาครบก	ภาษีเจริญ
14. วัดนาครกลาง	บางกอกใหญ่
15. วัดประยูรวงศาวาส	ธนบุรี
16. วัดปฐมบุตริอศาราม	บางกอกน้อย
17. วัดบางเสาธง	บางกอกน้อย
18. วัดบุษยประดิษฐ์	ภาษีเจริญ
19. วัดบางสะแกใน	ธนบุรี
20. วัดบางพลัด	บางกอกน้อย
21. วัดแม่เงินโชติณาราม	ยานนาวา

ชื่อโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ

เขต

22. วัดพระศรีมหาธาตุ	บางเขน
23. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ	พระนคร
24. มหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร	พระนคร
25. วัดสุทัศน์เทพวราราม	พระนคร
26. วัดปรีณายก	พระนคร
27. วัดพระเชตุพน	พระนคร
28. วัดโสมมณีสถิต	ป้อมปราบ
29. วัดราชาธิวาส	ดุสิต
30. วัดอัมพวัน	ดุสิต
31. วัดเบญจมบพิตร	ดุสิต
32. วัดยานนาวา	ยานนาวา
33. วัดภาษี (เอกมัย)	พระโขนง
34. วัดราชธรรมสถิตวรวิหาร	พระโขนง
35. วัดราชคฤห์วรวิหาร	ธนบุรี
36. วัดอนงค์าราม	คลองสาน
37. วัดสันติธรรมาราม	คลองสาน
38. วัดสุรรณาราม	บางกอกน้อย
39. วัดสุทธาวาส	บางกอกน้อย
40. วัดควาติงซาราม	บางกอกน้อย
41. วัดหงส์รัตนาราม	บางกอกใหญ่
42. วัดมะพร้าวเตี้ย	ภาษีเจริญ

ภาคผนวก ข

- แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ
- แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา
- แบบทดสอบวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนา
- ตารางแสดงหมวดเนื้อหาแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียน
พุทธศาสนานานาชาติ
- คำอธิบายจำแนกของแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ
- ตารางวิเคราะห์เนื้อหาข้อสอบของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ
ทางพุทธศาสนา
- คำอธิบายจำแนกของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา
- ตารางแสดงค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา
- ตารางแสดงลักษณะเนื้อหาข้อสอบของแบบทดสอบวัดการปฏิบัติ
ทางพุทธศาสนา
- คำอธิบายจำแนกของแบบทดสอบวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนา
- ตารางแสดงค่าสถิติพื้นฐาน

ชื่อ นามสกุล

ช่องสำหรับ

เจ้าหน้าที่

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. ระดับการศึกษาของนักเรียน

☐ ม.1

☐ ม.2

☐ ม.3

3. ระดับการศึกษาของบิดา

☐ ไม่สูงกว่าชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

☐ สูงกว่าชั้นประถมศึกษาตอนปลายแต่ไม่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ระดับการศึกษาของมารดา

☐ ไม่สูงกว่าชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

☐ สูงกว่าชั้นประถมศึกษาตอนปลายแต่ไม่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

5. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว/เดือน

☐ ไม่พอใช้ - ไม่ค่อยพอใช้

☐ พอมีพอใช้

☐ ค่อนข้างพอใช้ - เหลือใช้

6. (เฉพาะข้อ 6) ให้นักเรียนเลือกตัวเลขหน้าข้อ 1,2,3,4,5 หรือ 6 ที่ตรงกับ

อาชีพของบิดาและมารดาของนักเรียน ลงในช่อง ☐ อาชีพของบิดามารดา

ลักษณะอาชีพ

- 1) อาชีพที่เป็นวิชาชีพ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้ คือ ครู อาจารย์ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ วิศวกร สถาปนิก แพทย์ เภสัชกร ทนายความ นักบัญชี นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ นักบิน นักบริหาร เป็นต้น
- 2) อาชีพการค้า ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้ คือ พ่อค้า/แม่ค้าส่ง เจ้าของร้านค้าย่อยต่าง ๆ นายหน้า หรือตัวแทนจำหน่ายสินค้า เจ้าของที่ดินให้เช่า เจ้าของบ้านให้เช่า เจ้าของสวน เจ้าของนา เจ้าของไร่ เป็นต้น
- 3) อาชีพบริการ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้ คือ พนักงานธุรการ พนักงานพิมพ์ พนักงานการเงิน พนักงานขายของ พนักงานประจำเครื่องบิน พนักงานเดินรถ พนักงานโทรเลข พนักงานโทรศัพท์ เป็นต้น
- 4) อาชีพผู้ให้บริการงานชิ้นค่า ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้ คือ ช่างนา ช่างสวน ช่างไร่ คนรับใช้ คนยาม คนเดินโต๊ะอาหาร ภารโรง คนทำความสะอาด กระเป๋ารถเมล์ คนขายของในร้าน หาบเร่ รับจ้างทำงานเป็นรายวัน เป็นต้น
- 5) อาชีพผู้ให้บริการงานชิ้นสูง ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพต่อไปนี้ คือ ช่างปั้น ช่างศิลป์ นักแสดง นักดนตรี ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดรองเท้า ช่างทาสี ช่างไม้ ช่างปูน ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ ช่างเรียง ช่างพิมพ์ ช่างตัดผม คนขับรถยนต์ ช่างถ่ายรูป ช่างเสริมสวย เป็นต้น
- 6) อื่น ๆ โปรดระบุ

ใส่หมายเลขที่ตรงกับอาชีพบิดาและมารดา

- ☐ อาชีพบิดา
- ☐ อาชีพมารดา

7) สถานภาพทางการเรียน

- ☐ เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ
- ☐ ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ

แบบสอบถาม

วัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานิกายทิพย์

คำชี้แจงในการตอบแบบทดสอบ

แบบทดสอบฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนพุทธศาสนานิกายทิพย์ โดยแบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ พฤติกรรมนักเรียน พฤติกรรมครู เนื้อหาที่สอน วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล คำตอบของนักเรียนจะ ไม่มีถูกหรือผิด และ ไม่มีผลต่อคะแนนสอบของนักเรียนแต่อย่างใด ขอให้นักเรียนอ่านคำถามทีละข้อ และพิจารณาว่าคำถามแต่ละข้อนั้น ตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วยเลย
1	<u>พฤติกรรมนักเรียน</u> นักเรียนคิดว่ายังเรียนพุทธศาสนาก็ยังชอบ	✓				
2	<u>พฤติกรรมครู</u> พระอาจารย์มีความตั้งใจในการสอนมาก	✓				

โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วยเลย
1	การเรียนในชั้นเรียนมีชีวิตชีวา นักเรียน แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่					
2	นักเรียนชอบอ่านตำราเรียนล่วงหน้า					
3	นักเรียนชอบที่จะได้เข้าร่วมอภิปรายปัญหา ต่าง ๆ เวลาเรียน					
4	นักเรียนชอบแสดงความคิดเห็น ขณะเรียน ในชั้นเรียน					
5	นักเรียนอยากให้นักเรียนมาทักทายเร็ว ๆ จะได้มาเรียน					
6	นักเรียนชอบที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน					
7	นักเรียนไม่เคยรู้สึกเบื่อหน่ายกับ การเรียนการสอนเลย					
8	นักเรียนคิดว่ายังเรียนพุทธศาสนาก็ยังชอบ					
9	นักเรียนอยากให้มีการเพิ่มชั่วโมง การเรียนการสอนอีก					
10	การวัดผลการเรียนภาคปฏิบัติมี ความเหมาะสม					
11	พระอาจารย์พยายามใช้ภาษาที่สามารถ อธิบายให้การเรียนเข้าใจง่ายขึ้น					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วยเลย
12	พระอาจารย์ให้ความเป็นกันเองกับ นักเรียนทั้งในและนอกชั้นเรียนดี					
13	การคิดถามปัญหาหรือการแสดง ความคิดเห็นของนักเรียนได้รับการ ส่งเสริมอย่างมากจากพระอาจารย์					
14	การกำหนดอัตราส่วนของคะแนนระหว่าง ภาคเรียนมีความเหมาะสม					
15	พระอาจารย์มีความตั้งใจในการ ตอบคำถามของนักเรียนทุกคำถาม					
16	พระอาจารย์เอาใจใส่กับความทุกข์สุข ของนักเรียนดีเสมอ					
17	พระอาจารย์ให้ความช่วยเหลือหรือ เป็นกำลังใจให้นักเรียนเสมอ					
18	พระอาจารย์ได้เตรียมการสอน มาเป็นอย่างดีทุกครั้ง					
19	การตัดสินผลการสอบมีความยุติธรรม					
20	เนื้อหาที่สอนเหมาะสมกับความสามารถ ของนักเรียน					
21	เนื้อหาที่สอนมีประโยชน์นำไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้จริง					
22	เนื้อหาที่สอนน่าสนใจชวนให้น่าติดตาม					
23	เนื้อหาที่สอนมีความยากง่ายเหมาะสม					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วยเลย
24	เนื้อหาที่สอนส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี					
25	เนื้อหาที่สอนมีความสัมพันธ์กันดี					
26	เนื้อหาที่สอนแม้เป็นนามธรรม นักเรียน สามารถเข้าใจได้ดี					
27	เนื้อหาที่สอนทุกรายวิชาสอดคล้องกับ ความต้องการของนักเรียน					
28	เนื้อหาที่สอนมีความเหมาะสมกับ เวลาที่เรียน					
29	เนื้อหาที่สอนมีการเรียงลำดับจากง่าย ไปหายากอย่างเหมาะสม					
30	ข้อสอบที่ข้อสอบยุติธรรม					
31	มีการบอกขอบข่ายของวิชาก่อน เพื่อให้ เข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น					
32	มีการใช้วิธีสอนหลายวิธีเพื่อให้เหมาะสม กับบทเรียน					
33	กิจกรรมที่ให้นักเรียนมีความเหมาะสม กับบทเรียนดี					
34	ในขณะที่เรียนมีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น เพื่อให้แนวความคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ					
35	การจัดกิจกรรมทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน มากขึ้น					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วยเลย
36	มีการจัดเปลี่ยนแปลงที่นั่งให้เหมาะสมกับ กิจกรรมการเรียนการสอน					
37	นักเรียนวางแผนการเรียนได้ดี เพราะมี การชี้แจงให้ทราบถึงการวัดและการ ประเมินผลก่อนการเรียนการสอน					
38	มีการสอนโดยมีการจัดลำดับเนื้อหา ให้สอดคล้องกัน					
39	กิจกรรมการเรียนการสอนสนุกไม่น่าเบื่อ					
40	วิธีสอนที่ใช้ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ อย่างกว้างขวาง					
41	นักเรียนชอบวิธีการวัดผลที่ใช้ยูนี					
42	มีการนำวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน มาใช้ได้อย่างเหมาะสม					
43	มีการนำวัสดุทัศนูปกรณ์มาประกอบการสอน เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจขึ้น					
44	การจัดทำเอกสารเสริมความรู้ของ พระอาจารย์ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น					
45	ห้องสมุดภายในโรงเรียนมีบริการที่ดี สำหรับการค้นคว้าเพิ่มเติม					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็น ด้วยเลย
46	นักเรียนได้ความรู้ทางวิชาการมากขึ้น จากการจัดทำป้ายประกาศทางวิชาการ ของโรงเรียน					
47	หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ มีการจัดทำไว้อย่างดีสำหรับใช้ในการ ค้นคว้าเพิ่มเติม					
48	มีการใช้แหล่งความรู้ในห้องเรียนที่มีอยู่ อย่างเหมาะสมเพื่อเป็นสื่อในการเรียน การสอน					
49	สถานที่ใช้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอน มีความเหมาะสมดี เช่น ห้องฝึกสมาธิ					
50	มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ดีมาใช้ ในการเรียนการสอนเสมอ					

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือ

แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจงวิธีทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบฉบับนี้ใช้วัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาทำ 50 นาที
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบเลือกตอบ คำถามแต่ละข้อจะมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วกาเครื่องหมายลงในช่องที่ต้องการในกระดาษคำตอบ
3. หากนักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ ให้ขีดฆ่าเครื่องหมายเดิมออก ดังนี้
แล้วกาเครื่องหมาย ลงในช่องที่ต้องการในกระดาษคำตอบ
4. ถ้าข้อใดยังทำไม่ได้ให้นักเรียนทำข้ออื่นก่อน เมื่อมีเวลาเหลือจึงย้อนกลับมาทำต่อไป
5. โปรดอย่าขีดเครื่องหมายหรือเขียนข้อความใด ๆ ลงในกระดาษคำตอบ
6. ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล ชั้น เพศ ลงในช่องว่างของกระดาษคำตอบ

โปรดพยายามทำให้ดีที่สุด

แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จงกาเครื่องหมาย ลงในช่องตัวอักษรหน้าข้อที่เห็นว่าถูกต้องในระดาข้อสอบ

1. บทสวดพระพุทธรูปว่า "อรหโต" แปลว่า

ก. ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและการปฏิบัติ	ข. ผู้ไกลจากกิเลส
ค. ผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง	ง. ผู้ไปแล้วด้วยดี
2. การสมาทานศีลที่เรียกว่า "อุโบสถศีล" คือ การรักษาศีล

ก. ศีล 5	ข. ศีล 8
ค. ศีล 10	ง. ศีล 227
3. นักเรียนเข้าไปในร้านทอง เห็นทองคำมากมาย มีจิตคิดอยากจะลักขโมย แต่ไม่ได้ลงมือกระทำ เรียกว่าทำกรรมชั่วได้หรือไม่

ก. ไม่ได้ทำกรรมชั่ว	ข. ได้ทำกรรมชั่ว
ค. เพียงแต่คิดไม่จัดเป็นกรรม	ง. เป็นก็ได้ไม่เป็นก็ได้
4. หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งลงข่าวว่า "นายขามมีอาชีพกรรมกร ช่วยเหลือคนทุกข์ชน" อยากทราบว่านายขามมีเบญจธรรมข้อใด

ก. สัมมาอาชีวะและสติสัมปชัญญะ	ข. สัจจะและกามสังวรณ
ค. สัจจะและ เมตตา	ง. สัมมาอาชีวะและ เมตตา
5. "กรรม" ในทางพุทธศาสนา หมายถึง

ก. การกระทำ	ข. ผลลัพธ์
ค. ผลของการกระทำ	ง. การกำหนด
6. เราสวดมนต์ไหว้พระ เพื่ออะไร

ก. เพื่อให้รำรวย	ข. เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ชีวิต
ค. เพื่อช่วยคุ้มครองภัย	ง. เพื่อระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย

7. การฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยังคิด รู้สึกตัวอยู่เสมอว่าสิ่งใดควรทำ และ ไม่ควรทำ
เป็นการรักษาสังใจ

ก. เบญจศีลข้อที่ 3	ข. เบญจธรรมข้อที่ 5
ค. เบญจธรรม 2	ง. เบญจศีล 4
8. วันวิสาขบูชาตรงกับวันอะไร

ก. วันเพ็ญ เดือน 3	ข. วันเพ็ญ เดือน 6
ค. วันเพ็ญ เดือน 8	ง. วันเพ็ญ เดือน 12
9. สังคมจะเกิดสันติสุข เกิดความมีระเบียบ เกิดความมั่นคง และ จะเกิดความก้าวหน้า เมื่อบุคคลมีสิ่งใดต่อไปนี้

ก. มีเมตตากรุณา	ข. มีศีลธรรม
ค. มีอุเบกขา	ง. มีการละวาง
10. ความแตกต่างระหว่างการเคารพนับถือพระรัตนตรัยกับความเชื่อในสิ่งอื่น คือ ข้อใด

ก. พระรัตนตรัยเป็นเครื่องชี้บอกสังฆกรรม	ข. พระรัตนตรัยเป็นสิ่งมีอำนาจบันดาล
ค. พระรัตนตรัยเป็นหนทางให้ผู้ปฏิบัติมีโชคผลาก	ง. พระรัตนตรัยคงทนไม่เปลี่ยนแปลง
11. ความสำคัญของวัด คือ ข้อใด

ก. เป็นแหล่งสงเคราะห์ (คน-สัตว์)	ข. เป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์
ค. ถูกเฉพาะข้อ ข.	ง. ถูกทั้งข้อ ก. และ ข.
12. ถ้านักเรียนชอบเที่ยวไปถวายพระ และ ไปถึงในเวลาบ่าย 1 โมงพอดี นักเรียนจะทำอย่างไร

ก. ถวายให้ท่านรับทันที	ข. ให้ลูกศิษย์ท่านเก็บไว้
ค. ให้ลูกศิษย์ถวายแทนเลย	ง. นิมนต์ให้ท่านชิมดูก่อน
13. ลักษณะอย่างไหนนักเรียนเห็นว่าเป็นคนมีศีล

ก. เป็นผู้มีการศึกษา	ข. เป็นผู้มั่งอ้ายฟ
ค. เป็นผู้จิตใจหนักแน่น	ง. เป็นผู้ซื่อเสียง
14. ธรรมดาต่อไปนี้ ข้อใดเกิดก่อนในการยอมรับนับถือพระรัตนตรัย

ก. ศรัทธา	ข. ศีล
ค. วิริยะ	ง. เมตตา

15. พระธรรม หมายถึงอะไร

ก. ความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ	ข. ความไม่ดีไม่ถูกต้อง
ค. ความดีความถูกต้อง	ง. ความจริงความมีเหตุผล

16. ตามวัฒนธรรมไทย การไหว้โบสถ์วิหารที่ถูกต้องควรปฏิบัติอย่างไร

ก. ประนมมือไหว้ โดยให้นิ้วหัวแม่มือจรดอยู่ระหว่างคิ้ว
ข. ประนมมือไหว้ โดยให้นิ้วหัวแม่มือจรดอยู่ปลายจมูก
ค. ประนมมือไหว้ โดยหัวแม่มืออยู่ปลายคาง
ง. ประนมมือไหว้ โดยให้นิ้วหัวแม่มืออยู่ที่กลางอก

17. เมื่อความสับสนวุ่นวายเกิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ทำอย่างไร จึงขจัดความวุ่นวายนั้นได้

ก. ระลึกถึงพระรัตนตรัย	ข. ระลึกถึงคุณบิดามารดา
ค. ทานุญสา เตะ เคราะห์	ง. บูชาเครื่องรางของขลัง

18. กิจเบื้องต้นในการฝึกสมาธิ ควรปฏิบัติอย่างไร

ก. นั่งหลับตา	ข. นอนหลับให้สบายก่อนตื่นมานั่งสมาธิ
ค. ตัดความกังวลต่าง ๆ ออกให้หมด	ง. แต่งกายด้วยเครื่องนุ่มห่มสะอาด

19. นักเรียนฝึกให้เป็นคนดีมีศีลได้โดย

ก. เป็นผู้เคารพสิทธิ์ของผู้อื่น	ข. รู้จักคบหาผู้มีศีล
ค. ข้อ ก. และ ข. ถูก	ง. ถูกเฉพาะข้อ ข.

20. ข้อใดต่อไปนี้ไม่ใช่ความสำคัญของพระพุทธเจ้า

ก. เป็นผู้ค้นพบความจริง	ข. เป็นเจ้าของธรรมวินัย
ค. เป็นผู้เสียสละ	ง. เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา

21. ไตรลักษณ์ หมายถึงอะไร

ก. ลักษณะอันเป็นธรรมชาติของตัวเราและสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา
ข. ลักษณะอย่างหนึ่งในดวงชะตาของคน
ค. ลักษณะที่พระพุทธเจ้าสอนให้หลีกเลี่ยง
ง. ลักษณะความมั่นคงของสิ่งต่าง ๆ

22. ข้อใดจับคู่ถูกต้องมากที่สุด
- ก. ชี : พระวาสา ศีล 5 : ศีล 10 ข. ภิกษุ : ภิกษุณี ศีล 227 : ศีล 311
- ค. ชี : พระวาสา ศีล 10 : ศีล 5 ง. ภิกษุ : ภิกษุณี ศีล 311 : ศีล 227
23. พุทธศาสนิกชน หมายถึงใคร
- ก. บุคคลทั่ว ๆ ไป ข. ผู้นับถือพุทธศาสนา
- ค. ผู้ไม่ประมาท ง. ผู้มีระเบียบวินัยสังคม
24. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของการเคารพบูชาพระรัตนตรัย
- ก. เป็นเครื่องแสดงตนว่าเป็นชาวพุทธ ข. ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
- ค. ทำให้จิตใจสงบ ง. ทำให้วางเฉยต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี
25. การที่คนเราคิดว่า "การดื่มสุราเพียงเล็กน้อย เพียงเพื่อสังคมเท่านั้น" จะถือว่าผิดศีลได้หรือไม่
- ก. ได้ เพราะศีลขาด ข. ไม่ได้ เพราะมีความจำเป็น
- ค. ไม่ได้ เพราะดื่มเพียงเล็กน้อย ง. เป็นได้ทั้งข้อ ข. และ ค.
26. พระพุทธเจ้าให้อะไรไว้แก่เราบ้างก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน
- ก. พระสงฆ์ สามเณร ข. ภิกษุ และชี
- ค. พระธรรมวินัย ง. โบสถ์ วิหาร
27. คำว่า "อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อชนชาติไทย" นั้น ความหมายที่แท้จริงของคำว่า "อิทธิพล" ในที่นี้หมายถึง
- ก. อำนาจลึกลับที่แฝงอยู่ ข. อำนาจบาครใหญ่
- ค. สิ่งที่ดีที่ผู้นับถือบูชาจะได้รับ ง. ผลที่เกิดจากการปฏิบัติ
28. เหตุใดคนเราจึงต้องนับถือศาสนา
- ก. ต้องการความสำเร็จ ข. ต้องการความหลุดพ้น
- ค. ต้องการที่พึ่งทางใจ ง. มนุษย์ยังมีกิเลสที่ต้องชำระล้าง
29. พระพุทธศาสนามีคุณค่าทางภาษาอย่างไร
- ก. ทำให้ภาษาไทยมีมากขึ้น ข. ทำให้ภาษาไทยง่ายขึ้น
- ค. ทำให้เกิดถ้อยคำและหลักภาษา ง. ทำให้ภาษาไทยยากขึ้น

37. คำกล่าวข้อใดถูกต้อง

- ก. ศิลปินและผู้ปฏิบัติ เพราะทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า
- ข. ศิลปินและผู้ปฏิบัติมากกว่าสังคม
- ค. ศิลปินประกอบอาชีพทั้งส่วนตนและส่วนรวม
- ง. ศิลปินและผู้ปฏิบัติโดยส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

38. เราสามารถเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้ด้วยวิธีใด

- ก. ด้วยการพึ่งพาบุญที่วัด
- ข. ด้วยการอุปสมบทหรือบวชชี
- ค. ด้วยการศึกษาศาสนะและปฏิบัติตาม
- ง. ด้วยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

39. เทียน 2 เล่มที่เราใช้จุดบูชาพระ หมายถึง

- ก. บูชาพระรัตนตรัย
- ข. บูชาพระพุทธเจ้า
- ค. บูชาพระธรรมและพระวินัย
- ง. บูชาพระสงฆ์

40. แกนของพระรัตนตรัย คือ

- ก. พระพุทธ
- ข. พระธรรม
- ค. พระสงฆ์
- ง. วัด

41. พระสงฆ์มีความสำคัญอย่างไร

- ก. เป็นผู้ดูแลวัด
- ข. เป็นผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า
- ค. เป็นผู้สร้างโบสถ์วิหาร
- ง. ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า

42. "ภิกษุห้ามฉันอาหารตั้งแต่วิกาลเป็นต้นไป" คำว่าวิกาลนั้น หมายถึง

- ก. เที่ยงวันจนถึงเที่ยงคืน
- ข. เที่ยงคืนจนถึงรุ่งเช้า
- ค. เที่ยงวันจนถึงรุ่งอรุณของวันใหม่
- ง. เที่ยงคืนจนถึงเที่ยงวันของวันใหม่

43. การละเมิดศีลข้อที่ 5 ที่เห็นว่าสำคัญที่สุดเพราะอะไร

- ก. เพราะทำให้ขาดการรับรู้ในสิ่งต่าง ๆ
- ข. เพราะทำให้สนุกสนานเกินกว่าเหตุ
- ค. เพราะทำให้ขาดสติอาจล่วงศีลข้ออื่นได้
- ง. เพราะทำให้ล้มความทุกข์ไปจนสิ้น

44. เบญจศีล หมายความว่าอย่างไร
 ก. สิ่งควรปฏิบัติ 5 ประการ
 ข. สิ่งควรเว้น 5 ประการ
 ค. สิ่งควรกำหนด 5 ประการ
 ง. สิ่งที่เป็นความดี 5 ประการ
45. บุคคลใดต่อไปนี้ต้องถือศีลเข้มงวดมากข้อที่สุด
 ก. ภิกษุ
 ข. ภิกษุณี
 ค. ชี
 ง. พระบวชาใหม่
46. การไม่พูดปดและหยับลวยของที่คนอื่นเขาไม่อนุญาต แสดงถึงการรักษาศีลข้อใด
 ก. ศีลข้อที่ 3 และ 1
 ข. ศีลข้อที่ 4 และ 2
 ค. ศีลข้อที่ 2 และ 3
 ง. ศีลข้อที่ 1 และ 4
47. พุทธศาสนิกชนนิยมไปเวียนเทียนที่วัด ในวันไหน
 ก. วันวิสาขบูชาและวันมาฆบูชา
 ข. วันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา
 ค. วันมาฆบูชาและวันออกพรรษา
 ง. วันวิสาขบูชาและวันเข้าพรรษา
48. ประโยชน์ของการรักษาศีล 5 คือข้อใด
 ก. เวลาตายก็มีสติ
 ข. สุขกาย สบายใจ
 ค. ถูกเฉพาะข้อ ข.
 ง. ข้อ ก. และ ข. ถูก
49. ข้อต่อไปนี้ เป็นความมุ่งหมายของการฝึกสมาธิยกเว้นข้อใด
 ก. เพื่อความสันติใจ
 ข. เพื่อให้เห็นด้วยปัญญา
 ค. เพื่อให้เห็นสิ่งที่ต้องการเห็น
 ง. เพื่อให้จิตใจสงบ
50. การตักบาตรเช่นไร ถือว่าได้กุศลสูงที่สุด
 ก. ตั้งใจตักบาตรกับพระรูปใดก็ได้ควรทำเช่นนี้เป็นประจำ
 ข. เลือกตักบาตรกับพระที่มีศีลวัตรอันดีงาม
 ค. ตักบาตรกับพระรูปใดก็ได้ไม่เฉพาะเจาะจง
 ง. ตักบาตรในระหว่างเข้าพรรษา

แบบทดสอบวัด
การปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงบนข้อความที่ตรงกับปริมาณการปฏิบัติจริงของนักเรียนมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	เป็น ประจำ	บ่อย ๆ	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคยเลย
0	ขณะสวดมนต์นักเรียนตั้งใจระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บ่อยครั้งเพียงไร		✓			
00	เมื่อพบว่างานแน่นหนา นักเรียนจะความพยายาม ในการหางานนั้นเสีย นักเรียนทำเช่นนั้นบ่อยครั้ง เพียงไร				✓	

ความหมายของมาตราที่ให้เลือก

เป็นประจำ	หมายถึง	การปฏิบัติหรือกระทำเรื่องนั้น ๆ เป็นประจำ
บ่อย ๆ	หมายถึง	การปฏิบัติหรือกระทำเรื่องนั้น ๆ บ่อย ๆ
บางครั้ง	หมายถึง	การปฏิบัติหรือกระทำเรื่องนั้น ๆ บ้างไม่ทำบ้างพอ ๆ กัน
นาน ๆ ครั้ง	หมายถึง	การปฏิบัติหรือกระทำเรื่องนั้น ๆ บางโอกาสหรือนาน ๆ ครั้ง
ไม่เคยเลย	หมายถึง	การปฏิบัติหรือกระทำเรื่องนั้น ๆ น้อยครั้งที่สุดหรือไม่ได้กระทำเลย

การปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

ระดับชั้นเรียน

เคยเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

☐ เคย ☐ ไม่เคย

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงบนช่องที่ตรงกับปริมาณการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เป็น ประจำ	บ่อย ๆ	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคยเลย
1	ขณะสวดมนต์นักเรียนตั้งใจระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บ่อยครั้งเพียงไร					
2	การนึกหาคนที่ไม่ชอบให้เพื่อน ๆ หรือ คนใกล้ชิดฟัง นักเรียนทำเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร					
3	นักเรียนบูชาพระด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ที่บ้าน หรือที่วัดบ่อยครั้งเพียงไร					
4	การขออนุญาตเจ้าของก่อนที่จะหยิบสิ่งของ เครื่องใช้ของเขามาใช้ นักเรียนทำเช่นนี้ ด้วยหรือไม่					
5	การรู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ละเมิดสิทธิ์และทำลาย ของรักของเล่นของพี่น้องและเพื่อน ๆ นักเรียนทำเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร					

ข้อ	ข้อความ	เป็น ประจำ	บ่อย ๆ	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคยเลย
6	นักเรียนตั้งใจสวดมนต์ในตอนเช้า เพื่อให้ จิตใจสงบ จะได้เรียนหนังสือรู้เรื่อง บ่อยครั้ง เพียงไร					
7	นักเรียนมีจิตใจอกแวก ไม่มีสมาธิ ในขณะที่เรียนหรือทำงานบ่อยครั้ง เพียงไร					
8	ขณะที่กำลังสนุกสนานเพลิดเพลิน นักเรียนไม่ สามารถควบคุมตัวเองไว้ได้ นักเรียนเป็นเช่นนี้ บ่อยครั้ง เพียงไร					
9	นักเรียนดื่มสุรา เบียร์ หรือของมีเมาอื่น ๆ บ่อยครั้ง เพียงไร					
10	นักเรียนเล่นการพนันเพื่อเป็นการพักผ่อน หย่อนใจกับพี่น้องหรือเพื่อน ๆ บ่อยครั้ง เพียงไร					
11	ในการดำเนินชีวิตประจำวัน นักเรียนทำผิด ศีล 5 เช่น ข่าสัดัว แม้จะเป็นสัดัวเล็ก เช่น ยุ่ง แผลงต่าง ๆ บ่อยครั้ง เพียงไร					
12	นักเรียนใช้เวลาว่างเพื่อศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับธรรมะทางพุทธศาสนาบ่อยครั้ง เพียงไร					
13	นักเรียนใช้ศีลธรรมทางพุทธศาสนาแก้ปัญหา เมื่อมีความทุกข์บ่อยครั้ง เพียงไร					
14	ที่ผ่านมา นักเรียนชักชวนหรือชักจูงเพื่อน ๆ หรือ คนใกล้ชิดให้เลื่อมใสศรัทธาพุทธศาสนา บ่อยครั้ง เพียงไร					

ข้อ	ข้อความ	เป็น ประจำ	บ่อย ๆ	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคยเลย
15	นักเรียนเดินตามห้างสรรพสินค้า เห็นของ กระจุกกระจิกน่ารัก แต่ไม่มีเงินซื้อ เคยคิด อยากขโมย นักเรียนคิดเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร					
16	การฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนที่นักเรียน ไม่ชอบ นักเรียนปฏิบัติเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร					
17	นักเรียนตั้งใจทำงาน โดยไม่เล่น ไม่คุย จนทำงานเสร็จตามกำหนดเวลา นักเรียนทำเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร					
18	นักเรียนไม่พูดเพื่อเจ้อ พูดแต่สิ่งที่มีประโยชน์ ไม่พูดเหลวไหล ได้ทำเช่นนี้เป็นประจำหรือไม่					
19	นักเรียนไม่เคยลืมคนที่ทำให้นักเรียนโกรธหรือ ไม่พอใจ นักเรียนเป็นเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร					
20	เมื่อเกิดความโกรธหรือไม่พอใจ นักเรียนต้อง ระบายความโกรธไม่วิธีใดก็วิธีหนึ่ง เช่น ขว้างปาสิ่งของ ฯลฯ นักเรียนทำเช่นนี้ บ่อยครั้งเพียงไร					
21	เมื่อเพื่อน ๆ ทำให้นักเรียนไม่พอใจ แค้นใจ โกรธ นักเรียนพยายามลืมเหตุการณ์นั้นเสีย นักเรียนทำเช่นนี้บ่อยครั้งเพียงไร					
22	นักเรียนเชื่อฟังคำสอนของครูหรือพ่อแม่และ ยินดีปฏิบัติตามบ่อยครั้งเพียงไร					

ข้อ	ข้อความ	เป็น ประจำ	บ่อย ๆ	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคยเลย
23	ในชีวิตประจำวันมักจะอยู่กับเพื่อน ๆ นักเรียน กล่าวคำทักทายหรือพูดไมสุภาพบ่อยครั้ง เพียงไร					
24	เมื่อพูดสิ่งใดไปจะพยายามทำดีให้ได้ตามที่พูดไว้ นักเรียนทำได้เช่นนี้บ่อยครั้ง เพียงไร					
25	นักเรียนแบ่งปันสิ่งของและทรัพย์สินส่วนตัว เช่น เสื้อผ้า เงิน หนังสือ ฯลฯ ในการช่วยเหลือ เพื่อน ๆ หรือผู้ที่เดือดร้อนบ่อยครั้ง เพียงไร					
26	นักเรียนพึง เคารพหรือการบรรยายธรรมที่วัด บ่อยครั้ง เพียงไร					
27	ที่ผ่านมานักเรียนได้ช่วยเหลืองานบ้านหรือ กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นการแบ่งเบา ภาระทางบ้านบ่อยครั้ง เพียงไร					
28	ที่ผ่านมานักเรียนฝึกสมาธิหรือวิปัสสนากรรมฐาน บ่อยครั้ง เพียงไร					
29	นักเรียนโต้เถียงกับพ่อแม่เมื่อพ่อแม่ดุด่านักเรียน บ่อยครั้ง เพียงไร					
30	นักเรียนเกิดความรู้สึกเสียใจเป็นทุกข์มาก เมื่อ ของรักแตกหักหรือสูญหายไปบ่อยครั้ง เพียงไร					
31	นักเรียนบาปบุญที่วัดบ่อยครั้ง เพียงไร					
32	ที่ผ่านมามีเมื่อนักเรียนไม่ได้ดูหนังสือสอบ นักเรียนจะพยายามให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้สอบได้ บ่อยครั้ง เพียงไร					

ข้อ	ข้อความ	เป็น ประจำ	บ่อย ๆ	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคยเลย
33	นักเรียนมักสัญญากับพี่น้องหรือเพื่อน ๆ บ่อยครั้งเพียงไร					
34	นักเรียนจะไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะทำ สิ่งใด นักเรียนทำเช่นนั้นหรือไม่					
35	แม้จะมีเหตุการณ์ที่น่าสยดสยองนัก นักเรียนก็ สามารถทำใจให้สงบลงได้ทุกครั้งหรือไม่					
36	เพื่อนมีของเล่นใหม่ นักเรียนรู้สึกอยากได้ ของเล่นอย่างที่คุณ ๆ มีบ่อยครั้งเพียงไร					
37	ในรอบเดือนที่ผ่านมา นักเรียนดักบาตร บ่อยครั้งเพียงไร					
38	นักเรียนสนทนากับเกี่ยวกับปัญหาทางธรรมะกับพระ บ่อยครั้งเพียงไร					
39	นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน บ่อยครั้งเพียงไร					
40	ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็น การเรียนหรือการทำงาน นักเรียนทำใจให้ ปลอดโปร่งแจ่มใสอยู่เสมอได้บ่อยครั้งเพียงไร					
41	ที่ผ่านมามีเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมทางศาสนา นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบ่อยครั้งเพียงไร					
42	นักเรียนมีเหตุจำเป็นที่ต้องพูดเท็จกับผู้ปกครอง หรือครูบ่อยครั้งเพียงไร					

ข้อ	ข้อความ	เป็น ประจำ	บ่อย ๆ	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคยเลย
43	เมื่อพบว่างานนั้นยากเกินไป นักเรียนจะความพยายามในการทำงานนั้นเสีย นักเรียนทำเช่นนั้นบ่อยครั้งเพียงไร					
44	การแสดงท่าทางแข็งกระด้าง ล้อเลียน ครูหรือผู้ใหญ่เมื่อเดินกลับหลังไป นักเรียนทำเช่นนั้นบ้างหรือไม่					
45	พ่อแม่หรือผู้ปกครองบ่นถึงเรื่องนักเรียนใช้จ่ายเงินสิ้นเปลืองหรือซื้อสิ่งของแพงหรือไม่จำเป็นบ่อยครั้งเพียงไร					
46	นักเรียนเคยรักชาติโดยไม่ขาดเลยบ้างหรือไม่					
47	ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยบานใดก็สามารถทำให้อับอายหรืออารมณ์หงุดหงิดได้ นักเรียนทำเช่นนั้นหรือไม่					
48	ทุกครั้งที่เพื่อนของนักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการสอบ นักเรียนรู้สึกยินดีกับเพื่อนทุกครั้งหรือไม่					
49	แม้จะรู้ว่าสิ่งนั้นไม่ควรทำ แต่ถ้านักเรียนอยากทำ นักเรียนก็จะทำ นักเรียนเป็นเช่นนั้นบ่อยครั้งเพียงไร					
50	เมื่อได้ทำบุญ เช่น ให้อทาน บริจาคเงินหรือสิ่งของในการกุศล นักเรียนจะขอให้ได้ไปเกิดบนโลกสวรรค์ บ่อยครั้งเพียงไร					

ตาราง 22 แสดงหมวดเนื้อหาของแบบทดสอบทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาไว้แก่athy

กลุ่มเนื้อหา	จำนวน ข้อคำถาม (ข้อ)	ข้อที่ของข้อคำถาม
ด้านพฤติกรรมนักเรียน	9	1,2,3,4,5,6,7,8,9
ด้านพฤติกรรมครู	7	11,12,13,15,16,17,18
ด้านเนื้อหาที่สอน	10	20,21,22,23,24,25,26,27,28,29
ด้านวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน	10	31,32,33,34,35,36,37,38,39,40
ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	9	42,43,44,45,46,47,48,49,50
ด้านการวัดและการประเมินผล	6	10,14,19,30,41

ตาราง 23 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ข้อที่ ของข้อสอบ	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่ ของข้อสอบ	ค่าอำนาจจำแนก
1	.27*	26	.42**
2	.41**	27	.32*
3	.35**	28	.38**
4	.41**	29	.42**
5	.43**	30	.33**
6	.29*	31	.28*
7	.33**	32	.39**
8	.29*	33	.37**
9	.38**	34	.36**
10	.30*	35	.26*
11	.26*	36	.32*
12	.32*	37	.34**
13	.40**	38	.35**
14	.33**	39	.40**
15	.34**	40	.30*
16	.33**	41	.25*
17	.39**	42	.44**
18	.30*	43	.32**

ตาราง 23 (ต่อ)

ข้อที่นำไปใช้จริง	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่นำไปใช้จริง	ค่าอำนาจจำแนก (r)
19	.31*	44	.38**
20	.37**	45	.50**
21	.34**	46	.33**
22	.34**	47	.47**
23	.35**	48	.28**
24	.36**	49	.29*
25	.28*	50	.32*

** มีนัยสำคัญที่ .001

* มีนัยสำคัญที่ .01

กลุ่มเนื้อหา	ความรู้ความเข้าใจ	จำนวน ข้อคำถาม (ข้อ)	ข้อที่ของข้อคำถาม
ม.1	1. คุณค่าของพระพุทธศาสนา		
	- พระพุทธเจ้า	2	20, 31
	- พระธรรม	2	15, 26
	- พระสงฆ์	1	41
	- วัด	1	11
	- พิธีกรรม	-	-
	- พุทธศาสนิกชน	2	23, 38
	2. ศิล		
	- คุณประโยชน์ของความรู้มีศีล	2	9, 37
	- ลักษณะของคนมีศีลและไม่มีศีล	2	13, 35
	- วิธีฝึกอบรมให้เป็นคนมีศีล	1	19
	- เภยจศีล	2	36, 43
	- เภยจธรรม	2	4, 7
ม.2	1. คุณค่าของศาสนา		
	- ความจำเป็นของศาสนา	2	28, 33
	- พระรัตนตรัย	2	17, 40
	- ความแตกต่างระหว่างการเคารพ นับถือพระรัตนตรัยกับความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาอื่น	2	10
	2. ศิล		
	- ความหมาย	1	44
	- เภยจศีล	2	25, 46
	- ประโยชน์ของการรักษาศีล 5	1	48

ตาราง 24 (ต่อ)

กลุ่มเนื้อหา	ความรู้ความเข้าใจ	จำนวน ข้อคำถาม (ข้อ)	ข้อที่ของข้อคำถาม
ม.3	3. สารัตถธรรม		
	- ชั้น 5	-	
	- กรรม	2	3, 5
	1. คุณค่าของศาสนา		
	- อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อชนชาติไทย	2	27, 29
	- พระรัตนตรัย	4	1, 14, 32, 34
	- ประโยชน์ของการเคารพบูชา พระรัตนตรัย	1	24
	2. ศิล		
	- ประเภทของศิลปะที่ควรทราบ	3	2, 22, 45
	3. สารัตถธรรม		
ประเพณี บางอย่าง	- อายุคน 12	-	
	- ไตรลักษณ์	1	21
	- การบูชาพระรัตนตรัย	1	39
	- วันสำคัญ	3	8, 30, 47
	- การทำบุญ	2	12, 42
	- ตักบาตร	1	50
	- การสวดมนต์ไหว้พระ	2	6, 11
	- การฝึกสมาธิ	2	18, 49

ตาราง 25 แสดงค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดความรู้
ความเข้าใจทางพุทธศาสนา

ข้อ	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ	ข้อ	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
1	.48	.22	26	.58	.72
2	.56	.25	27	.31	.38
3	.28	.31	28	.45	.66
4	.58	.53	29	.58	.59
5	.30	.28	30	.34	.63
6	.75	.31	31	.38	.50
7	.39	.28	32	.33	.22
8	.59	.63	33	.50	.38
9	.66	.38	34	.38	.38
10	.52	.34	35	.41	.50
11	.56	.81	36	.55	.41
12	.50	.63	37	.53	.38
13	.47	.50	38	.34	.44
14	.42	.34	39	.47	.56
15	.41	.44	40	.31	.50
16	.64	.47	41	.33	.34
17	.52	.53	42	.34	.31
18	.50	.69	43	.41	.50

ตาราง 25 (ต่อ)

ข้อ	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ	ข้อ	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
19	.59	.50	44	.39	.28
20	.34	.25	45	.33	.34
21	.34	.31	46	.48	.41
22	.47	.56	47	.52	.41
23	.63	.31	48	.30	.28
24	.31	.31	49	.45	.59
25	.27	.28	50	.41	.31

ตาราง 26 แสดงค่าเฉลี่ยข้อสอบความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา

ข้อ	คำตอบ	ข้อ	คำตอบ
1	ก	26	ค
2	ข	27	ง
3	ข	28	ค
4	ง	29	ค
5	ก	30	ง
6	ง	31	ง
7	ข	32	ค
8	ข	33	ข
9	ข	34	ค
10	ก	35	ง
11	ง	36	ค
12	ข	37	ค
13	ค	38	ค
14	ก	39	ข
15	ค	40	ข
16	ก	41	ข
17	ก	42	ค
18	ค	43	ค

ตาราง 26 (ต่อ)

ข้อ	คำตอบ	ข้อ	คำตอบ
19	ค	44	ข
20	ง	45	ข
21	ก	46	ข
22	ก	47	ก
23	ข	48	ง
24	ง	49	ค
25	ก	50	ค

ตาราง 27 แสดงลักษณะ เนื้อหาข้อสอบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

การปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา	จำนวนข้อของ ข้อคำถาม	ข้อที่ของข้อคำถาม
1. คุณค่าและ โครงสร้างของพระพุทธรูป	5	1, 12, 14, 32, 38
2. หลักธรรมทางพุทธศาสนา	33	2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 33, 34, 36, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49
3. ประเพณีบางอย่างของพระพุทธรูป	12	3, 6, 7, 26, 28, 31, 35, 37, 35, 40, 47, 50

ตาราง 28 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

ข้อที่นำไปใช้จริง	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่นำไปใช้จริง	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	.46*	26	.42**
2	.22*	27	.25*
3	.27*	28	.35**
4	.34**	29	.35**
5	.22*	30	.39**
6	.52**	31	.23*
7	.36**	32	.30**
8	.51**	33	.35**
9	.31**	34	.38**
10	.37**	35	.30**
11	.44**	36	.31**
12	.35**	37	.24*
13	.54**	38	.31**
14	.38**	39	.38**
15	.43**	40	.40**
16	.47**	41	.31**
17	.35**	42	.31**
18	.22*	43	.32**

ตาราง 28 (ต่อ)

ชื่อที่นำไปใช้จริง	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ชื่อที่นำไปใช้จริง	ค่าอำนาจจำแนก (r)
19	.37**	44	.57**
20	.53**	45	.38**
21	.46**	46	.39**
22	.53**	47	.46**
23	.49**	48	.38**
24	.35**	49	.52**
25	.39**	50	.25*

** มีนัยสำคัญที่ .001

* มีนัยสำคัญที่ .01

ตาราง 29 แสดงค่าสถิติพื้นฐาน

แบบ สอบ ถาม	ค่าปรเทศ				ค่าแปรระดับชั้นเรียน					
	ต่ำ		สูง		ม. 1		ม. 2		ม. 3	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ATT	190.68	25.06	190.98	25.73	196.95	24.89	183.10	27.60	192.60	21.82
BEH	164.91	17.79	170.10	20.08	168.41	20.08	165.02	18.77	169.84	18.65
KNOW	26.37	6.95	28.25	6.72	26.56	6.60	25.57	6.57	30.08	6.70

แบบ สอบ ถาม	ค่าปรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา						ค่าปรการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย					
	ระดับกลาง		ระดับสูง		ระดับต่ำ		ระดับต่ำ		ระดับกลาง		ระดับสูง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ATT	189.00	25.68	192.52	24.85	192.09	26.04	187.47	24.80	194.20	16.48	204.27	19.96
BEH	165.56	17.21	168.63	20.67	170.61	20.47	166.74	18.35	168.03	18.79	172.31	24.39
KNOW	26.69	7.20	27.55	6.41	28.50	6.81	27.47	7.23	26.43	6.77	29.93	4.30

ตาราง 29 (ต่อ)

แบบ สอบ ถาม	ค่าปรอทของบิดา											
	น้ำหนัก		การคำ		บริการ		แรงงานสูง		แรงงานต่ำ		อื่น ๆ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ATT	190.07	25.53	190.41	22.56	192.55	27.16	190.17	26.25	187.91	28.41	208.00	22.80
BEH	168.94	20.27	167.84	17.85	166.00	22.59	166.92	20.23	166.03	16.45	182.50	14.35
KNOW	27.60	6.71	27.50	6.90	26.21	7.52	27.50	6.80	27.27	6.82	30.57	6.14

แบบ สอบ ถาม	ค่าปรอทของมารดา											
	น้ำหนัก		การคำ		บริการ		แรงงานสูง		แรงงานต่ำ		อื่น ๆ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ATT	188.42	26.87	192.20	22.82	174.33	29.53	193.09	23.00	185.52	30.65	195.29	25.70
BEH	166.50	18.47	169.62	19.52	162.05	18.86	167.16	18.86	166.50	16.08	165.16	19.95
KNOW	28.11	6.44	27.73	6.85	25.33	6.29	27.39	7.90	26.59	8.62	27.72	7.39

ตาราง 29 (ต่อ)

แบบ สอบ ถาม	ค่าประมาณทางเศรษฐกิจของครอบครัว						ค่าประมาณสภาพทางการเรียน			
	ต่ำ		กลาง		สูง		เรียนพิเศษศาสนาฯ		ไม่ได้เรียนพิเศษศาสนาฯ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ATT	194.26	21.34	190.20	25.93	187.25	32.83	190.50	25.33	-	-
BEH	170.34	17.42	167.00	19.71	169.35	18.47	176.64	18.66	158.87	15.30
KNOW	27.32	6.40	27.47	7.03	26.57	6.73	29.62	7.61	25.18	5.21

ATT = แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพิเศษศาสนาวันอาทิตย์

BEH = แบบทดสอบวัดการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

KNOW = แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ

ประวัติย่อของผุ้วิจัย

ชื่อ นางสาวกิตติารรณ	ชื่อสกุล สิทธิเวทย์
เกิดวันที่ 29 เดือนเมษายน	พุทธศักราช 2505
สถานที่เกิด	จังหวัดนนทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 2003/71 สัน. ห้วยขวาง การเคหะ กรุงเทพฯ 10310

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524	มัธยมศึกษา (แผนกวิทยาศาสตร์) จากโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย
พ.ศ. 2528	รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารรัฐกิจ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2534	กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทาง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
กิตติวราณ สิทธิเวช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

มกราคม 2534

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1. หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ทั้งในกลุ่มรวม และจำแนกตามเพศ ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพทางการเรียน 2. เปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางด้าน เพศ ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสถานภาพทางการเรียน 3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีเพศต่างกัน ทศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ต่างกัน ระดับการศึกษาของนักเรียนต่างกัน ระดับการศึกษาของบิดามารดาต่างกัน อาชีพของบิดามารดาต่างกัน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน และสถานภาพทางการเรียนต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวนทั้งสิ้น 300 คน คือ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2533 ของโรงเรียนสหศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ทั้งที่เรียนและไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ 2. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา และ 3. แบบทดสอบวัดการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Correlation, Fisher's Z tranformation, การทดสอบแบบที และการทดสอบแบบเอฟ

ผลการวิจัย คือ

ความรู้ความเข้าใจทางพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในตัวแปรเพศ มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งในตัวแปร ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพทางการเรียน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในตัวแปรทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ ทัศนคติต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติ ระดับการศึกษาของนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพทางการเรียนเกือบทุกกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่ามีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 รวมทั้งกลุ่มนักเรียนที่มารดามีอาชีพวิชาชีพอาชีพการค้า และกลุ่มนักเรียนที่มารดามีอาชีพการค้ากับแม่บ้าน พบว่ามีความแตกต่างกันของระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวด้วยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนในตัวแปรกลุ่มต่าง ๆ ปรากฏว่า นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนพุทธศาสนานานาชาติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่เรียนพุทธศาสนานานาชาติมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนพุทธศาสนานานาชาติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN KNOWLEDGE
AND PRACTICES IN BUDDHISM OF LOWER
SECONDARY STUDENTS IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

KITTIWAN SITTIVATE

A thesis submitted in partial fulfilment of the requirements for
the Master of Education Degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University

January, 1991

The purposes of this research were 1) to find relationships between knowledge and practices in Buddhism of lower secondary school students in Bangkok metropolitan area both in overall groups and in groups classified by sex, attitude toward classroom climate of Buddhist Sunday school, students' educational levels, fathers and mothers' educational levels, fathers and mothers' occupation, families' economic status and status of study, 2) to compare the levels of relationships between students' knowledge and practices in Buddhism in groups with different sex, attitude toward classroom climate of Buddhist Sunday School, students' educational levels, fathers and mothers' educational levels, fathers and mothers' occupation, families' economic status and status of study, 3) to compare students' practices in Buddhism in groups with different sex, attitude toward classroom climate of Buddhism Sunday School, students' educational levels, fathers and mothers' educational levels, fathers and mothers' occupation, families' economic status and status of study.

The sample of 300 secondary school students in Bangkok metropolitan area, were attendants and non - attendants of the Buddhist Sunday Schools. They were drawn from Mathayom Suksa 1, 2, 3 by the technique of Multi - stage random sampling.

The instruments employed in this study were the attitude toward classroom climate of Buddhism Sunday School test, the knowledge in Buddhism test, and the practices Buddhism test. The Pearson Product Moment Correlation, Fisher's Z transformation, t - test, F - test were employed for analyzing data.

The findings of this study are as follows :

There were significantly positive correlations at .001 level between knowledge and practices in Buddhism in the male and female groups of students. There were significant correlations at .01 in whole groups and in groups with different students' educational levels, fathers and mothers' educational levels, fathers and mothers' occupation, families' economic status and status of study. There were significant correlations at .05 in groups with different attitude toward classroom climate of Buddhist Sunday School.

It was found that girls have significantly more practices in Buddhism than boys at .05 level, and the students with positive attitude toward classroom climate of Buddhist Sunday School have significantly more practices in Buddhism than the student with negative attitude toward classroom climate of Buddhist Sunday school at .01 level. The groups with different students' educational levels, fathers' and mothers' educational levels, fathers' and mothers' occupation, families's economic status were not found to be significantly different in their practices. The students who attend The Buddhist Sanday School have significantly more practices in Buddhism than the students who never attend The Buddhist Sunday School at .01 level.